ВІСТІ
КОМБАТАНТА

2

ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1998

ВІСТІ
КОМБАТАНТА

Рік 1998 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 2 (211)

ЗМІСТ

ст.

КОМЕНТАРІ

Мирослав МАЛЕЦЬКИЙ: З циклю „На порозі XXI століття" (III)
Ще про демократію 3

ЛЮДИ, ПОДІЇ, ОПІНІЇ

Василь ФЕДОРОВИЧ: Психологічний наступ Росії на Україну 8
Микола РЯБЧУК: „Завершальник" без „вирішальника". 15

НА СЛУЖБІ НАРОДУ

Галина ПАЛАМАРЧУК: Микола, вірний долі 19
Микола ФРАНЦУЖЕНКО: Нічний епізод 22
Микола ЧОРНОМОРЕЦЬ: Повернув братів до батьківського порогу . 24

УКРАЇНА СЬОГОДНІ

Роман ПАНКЕВИЧ: Українській державі – 80 років 27
Віталій ЖУРАКІВСЬКИЙ: Українська Греко-католицька
Церква в сучасній Україні 31

ВИБОРИ В УКРАЇНІ

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ: Думки після виборів 34
Роман КОЛІСНИК: Вибори успішні... Для кого? 40
Висліди виборів 43

НА ВІЙСЬКОВІ ТЕМИ

Володимир МОЛОДЕЦЬКИЙ: Поле бою в майбутній війні 46
Володимир КНИШ: Україна-Польща: постійно міцніє
військова співпраця 51
Сергій БРУНЬ: Скорочення Збройних Сил України 53
Сергій ЗГУРЕЦЬ: Наші танки матимуть „рідні" гармати 55
Валентин БАДРАК: Куди податися звільненому офіцерові?
– Соціяльна політика 57

МУЗЕЇ

Орест КОРЧАК-ГОРОДИСЬКИЙ: 45-річчя існування
Українського музею в Чікаґо. 59

НАШІ СУСІДИ: РОСІЯ

Олег ГРИНІВ: Без політичної ворожби
(Про книгу Євгена Гуцала „Ментальність орди"). 61

ЗЛОЧИНИ КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ

Микола РЯБЧУК: Спогади з потойбіччя 69
Тоні ЮДТ: Найдовша дорога до пекла. 72

(Закінчення на ст. 132)

ВІСТІ КОМБАТАНТА

2

1998

РЕДАКТОР: Д-р Мирослав Малецький

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Леви Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody-Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

AUFC — H.Q.
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W2 4HG
ENGLAND

Англія:
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows
Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND

Австралія
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Коментар

Мирослав Малецький

З циклю: На порозі XXI століття (III)

ЩЕ ПРО ДЕМОКРАТІЮ

Писати знову про демократію, мабуть, не всім цікаво читати. Все ж таки коли демократія сьогодні стала панівною і охопила більше, ніж половину населення світа, варто постійно приділяти їй більше уваги.

Загально відомо, що демократія – це ж не жодна нова ідеологічна доктрина; вона пристосовується до обставин та потреб і звичаїв окремих народів і держав. Різниці між ними можуть бути незначні або, як вже траплялося неодноразово, суттєві. Власне тими відмінностями стала цікавитися не лише інтелектуальна еліта, але навіть ті, які принаймні принагідно зустрічаються з політичним життям свого й інших народів.

Пару місяців тому (грудень 1997 р.) появилася у престижному англійському журналі „Проспект" (Prospect) стаття під наголовком „Демократична тиранія" автора Фарід Закарії (Farrid Zakaria), який пробує, може навіть успішно, розібратися в цьому лябіринті, який можна назвати демократією в дії. Перш за все, не існує покищо загально прийнята дефініція поняття демократії. Кожний її розуміє по-свойому, бо дійшло до цього, що навіть найбільш жорстокий тоталітарний б. Совєтський Союз назвав себе „демократією" з додатком „народньою".

Автор згаданої статті старається вияснити різнородність форм та діючих структур демократичних устроїв. Він уважає, що західня політична система демократії є наслідком сполуки конституційного лібералізму, устабілізованого століттями, і модерної масової демократії. Ця остання, спираючись на вибори, має мало або нічого спільного з лібералізмом. Для пояснення: слово лібeрал, лібералізм автор, мабуть, вживаєв значінні з часів його постання в минулому столітті (19-му), бо сьогоднішній лібералізм в більшості випадків репрезентує радше соціялістичні думки й ідеї.

Сьогодні, пише автор, 118 з 193 країн є демократіями. Дуже значний зріст, беручи до уваги хочби навіть останню дека-

ду. Нажаль, замість радіти цим фактам, він запримічує зростаючу непевність, бо багатопартійні вибори, не дивлячись на конституцію, виносять наверх часто людей невідповідних. Для прикладу автор наводить, що вільні, справедливі вибори в 1996 році в Боснії вибрали расистів і таких, які одверто і явно виступали проти миру. Справді, не тільки в Юґославії, яка розпадається, але це стається у багатьох інших демократіях. Демократично вибрані режими, рутиново іґнорують конституційні границі їхньої влади і тим самим ограничують часом громадянам можливість користати з прислуговуючих їм засадничих прав.

Конституційні постанови нарушають в різних ступенях. Популярні провідники такі як Борис Єльцин в Росії і Карльос Менам (Carlos Menam) в Арґентині, незважаючи на конституцію та місцеві парляменти, залюбки рядять декретами. Арґентинський президент за вісім років своєї каденції видав майже 300 президентських декретів, а в Казахстані і Білорусі демократії стали майже тираніями. Президент А. Лукашенко, вибраний в Білорусі великою більшістю голосів, на питання, де границі його влади, відповів: „Тут не буде диктаторства – я з народу і буду для народу".

Звичайно конституції, сперті на оригінальному значінні поняття „лібералізм", стремлять ограничувати межі влади урядів, вибиральна демократія одначе має тенденції їх акумулювати, бо виборчі обіцянки проведені в життя як правило не служать однаково цілому народові. Тому то невдоволених треба примушувати їм повинуватися. Додатково ухвалені т. зв. „людські права" допомагають щоразу більше вмішуватися у приватне життя громадян. Мультипартійна виборча система сприяє мало обізнанним з проблемами держави, некомпетентмим демагогам, аґресивним меншинам здобути мандати до парляменту, що може довести до небажаних наслідків і проти сподівань виборців. Правдива демократія вимагає свідомих громадян, які не дадуться зловити на підступну вудку демагога.

Останнім часом у парляментарних виборах в деяких країнах, між ними і в Україні, використовуючи тяжку побольшевицьку дійсність в країні, певна скількість громадян повірила, що поворот до большевицької влади – заверне „добрі часи" та відразу покращають їх життєві умови, хоч загально відомо, що така сама економічна ситуація в

Російській Федерації та в усіх інших країнах б. Совєтського Союзу.

Деякі коментатори, стверджуючи, що комунізм безповоротно упав, дивуються, чому населення ще голосує за т. зв. лівих комуністів, соціялістів та псевдосоціялістів. Пояснити це явище не дуже легко. Фізичне винищення Москвою всієї інтелектуальної верхівки поневолених народів, барабанна аґітація упавших режимів та демагогія їх епігонів, трагічне положення людей, корупція надто великої бюрократії та врешті свідома чи несвідома некомпетентність влади, яка в більшості рекрутується з попередньої номенклятури – дещо вияснює цю проблему. До цього у виборах мала фреквенція уповажнених. При цьому відіграє ролю ще одне прикре явище – ерозія авторитету влади. Кажуть: від голови риба псується. Так і в цьому випадку. Знищивши релігію та інші авторитетні інституції, які піддержували серед народу традиційні моральні вартості, довели до цього. Ерозія авторитету поширилася на родини, школи, фабрики, а навіть на деякі збройні сили. Явище зовсім шкідливе і треба буде довго працювати, щоб його знищити. Це завдання уряди повинні облишити інституціям, які з професії і обов'язку займаються духовим життям громадян. Не буде воно легко ще і тому, що ще визнають деякі громадяни філософію морального релятивізму. Вона поучає, що поняття добра і зла – це не сталі вартості – це справи погляду заінтересованих. Визнавці цього погляду забувають одначе, що в ім'я цього погляду диктатури допустилися найбільших злочинів над людством, рівночасно проклямуючи, що вони це діють для добра всього людства. Брак моральних вартостей спричинює розперезаність серед молодшого покоління, панує культура наркотиків, брак родинного пов'язання та, врешті, небувала скількість мордів серед малолітніх.

Існує доктрина, яку сьогодні визнає більшість держав – доктрина, яка рекомендує і проводить в життя поділ державної влади на секулярну і релігійну. В історичній перспективі вона не оправдалася. Кожний майже компетентний і відповідальний урядовець уряду визнає релігію свойого переконання, але, мимо спроб об'єктивности, його вірування впливатимуть на його дії. Молодого чоловіка треба вчити вартостей, на яких відродяться наша культура і цивілізація. Були спроби заступити богослужителів соціяльними працівниками. Ця

спроба не вдалася. Помічається в недавніх ще часах наступ на богослужителів, вишукуючи для них дійсні або видумані провини. Якщо на цьому місці говориться про релігію, мається на думці всі релігії, а здається, що вони всі мають свої моральні принципи. Недобрим, а то і шкідливим фактом була б спроба накидувати одну віру іншим.

Демократії розбудували велику бюрократію, яка сама в собі і так має тенденцію поширюватися безупинно. Розбудова бюрократії – це типове і питоме всім лівим партіям. Бюрократія зупиняє і перешкоджає змінам, бо вони могли б зліквідувати їх тепле місце в адміністрації або взагалі звільнити з праці.

На цьому тратить ціла економіка держави. До того в таких неконтрольованих умовинах процвітають мафіозні організації.

Живемо в демократичнім періоді часу, в якому уряди і режими треба пізнавати по їх відношенні до Конституції. Не всі одначе уряди, які нарушають конституційні постанови, є найгіршими. Тут мова про ступінь нарушень. Бувають в житті народів ситуації, які, щоб запевнити громадянам спокій, можливості задовільного й вільного життя, вимагають від уряду більш твердої руки. Упавші режими, а, взглядно, їх залишки не легко віддають свої привілеї і пости. В таких випадках новий уряд мусить вжити навіть деколи сили, коли персвазія не помагає. Такі уряди годі назвати диктаторськими. Уряди в Сінґапурі, Малазії і Таїлянді хоч порушують конституцію, запевняють населенню кращі умовини життя, свободи і щастя, як наприклад, в Ірані чи Лівії.

Конституціялізм є скомплікованою системою провірок і балянсів, що охороняють засадничі права та запобігають акумуляції сили влади та її можливих надуживань. Ще існує декілька диктатур, але це вже анахронізми у світі ґльобальних ринків і інформації.

Немає під сучасну пору в світі респектабельної альтернативи до демократії. Тому, якщо появляться якісь проблеми в 21-му столітті, то вони зродяться між демократіями і в самих демократіях. Коли вже сьогодні поширюється недоцінювання конституцій, найкраще було б, якби міжнародня спільнота, замість шукати нових доктрин і ідеологій, старалася сконсолідувати демократію там, де вона вже встигла закоренитися і саме їх заохочувати до пошани Конституції.

Події в Україні та останні вибори з 29 березня 1998 р. треба оцінювати обережно, але оптимістично. Не забуваймо того, що Україні довелось пережити в минулих століттях. Говорячи про самі вибори, треба взяти до уваги, що вони відбувалися в скрайньо несприятливих умовинах та в безупинному, не говорячи про ворожість, конфлікті провідних органів влади в Україні, тобто Верховної Ради і президентської еліти. Це вже боротьба за владу в майбутньому. Власне ця непримиримість гілок влади, ривалізація між ними, обструкція до плянів перебудови одних і других, неконтрольована корупція від найвищої до найменшої установи державної адміністрації, впертість уживання російської мови на всіх щаблях та панічний страх значної частини населення перед можливим поворотом влади старшого брата – це хіба найголовніші причини виборчої невдачі. Позатим, ще внутрішні причини. Ліві сили десятками років навчились організаційного порядку та взаємної солідарности, тому легко давали собі раду з неорганізованою, собіпанською опозицією.

Все ж таки роздумуючи про майбутність України як самостійної держави, не можна позбутися оптимістичних поглядів. Старе, заскорузне проросійське покоління природньо відходить. Молодь, яка кілька років тому організувала ланцюг Львів – Київ, 500-ліття Січі, голодівку на київському майдані, напевно визволиться з обіймів (кайданів) теперішньої номенклятури: якщо ще не знайшла, знайде дорогу до збудовання сильної держави, чого їм бажають земляки та частина свободолюбивого світа. Це вже може статися з початком 21-го століття.

(Використано деякі думки з „Проспект", 1997, № 25.)

Торонто, 23 квітня 1998 р.

Василь Федорович

ПСИХОЛОГІЧНИЙ НАСТУП РОСІЇ НА УКРАЇНУ

В березні 1997 р. відбувся в Москві науковий семінар для обговорення російсько-українських взаємин в европейському контексті. Організаторами семінара були редактори журналів „Полис" і „Мегаполис" (Москва) та „Політична думка" (Київ).

Так українські, як і російські учасники семінара на вступі ствердили, що розпад СРСР не приніс ні одній з кол. радянських республік сподіваного добробуту й розквіту, а навпаки довів до занепаду економіки і зниження життєвого стандарту населення. Тому, на їх думку, треба поглибити співпрацю між державами СНД у всіх ділянках, а в першу чергу в економічній та інтелектуально-духовній, бо це основне не тільки для поодиноких держав, але теж для збереження миру в Европі. Редактор „Полису" зокрема підкреслив, що треба обов'язково наново встановити ті зв'язки, що з розпадом СРСР тимчасово перервалися. Особливо взаємини між Росією і Україною потребують систематичної обопільної кооперації та виміни ідей. Тому російські політологи повинні брати участь в науково-культурному житті України, а одночасно українські науковці й політичні діячі повинні теж бути в близьких контактах з культурними й політичними процесами Росії.

Дискусії, що їх запланували організатори семінара, можна поділити на чотири основні групи:

1. Події, що заіснували в Росії й Україні після розпаду СРСР.

2. Історичні й культурні основи політики обох держав.

3. Умови нормалізації взаємин між Росією й Україною.

4. Російсько-українська співпраця в европейському контексті, особливо в зв'язку з перспективою поширення НАТО на Схід.

Тут слід зробити спершу мале відхилення для з'ясування тих таємних чи радше прихованих причин, що довели до

зорганізування згаданого семінара.

Росія ніяк не може примиритися з існуванням окремої незалежної української держави й тому намагається всіма силами „пригорнути" Україну до себе для відновлення імперії. В тому відношенні тактика Росії часто мінлива, облудна, віроломна.

Ось декілька прикладів.

Безпосередньо після референдуму в грудні 1991 р. Росія офіційно визнала незалежність України, цілісність її території і непорушність кордонів. Проте це визнання показалося щонайменше сумнівним, бо вже кілька днів пізніше през. Єльцин виступив з територіяльними претенсіями до України й вимагав ревізії кордонів між обома державами. В результаті покликано до життя окрему російсько-українську комісію, яка на протязі кількох років відбула безліч спільних засідань і нарад, але, на жаль, досі того питання не вирішено. Росія постійно відмовляється від офіційного визнання кордонів з Україною.[1]

Кардинальною для Росії проблемою є справа Криму, що є складовою частиною української державної території. Московська Дума навіть анулювала постанову Верховної Ради СРСР з 1954 р., якою Крим визнано невід'ємною частиною України. Правда, Єльцин формально відсепарувався від того рішення Думи, але в Москві ведеться безперебійна прокримська пропаґанда й кампанія за тим, щоб Крим прилучити до Росії. Крім того, та сама Дума в 1993 р. ухвалила резолюцію, якою Севастополь визнано „істинно" російським містом. Обі згадані ухвали Думи є досі в силі, їх не відкликано. Можливо, що це все відбувається за мовчазною згодою Єльцина. Відомо, що в часі президентських виборів в 1996 р. він пішов слідом посиленого російського націоналізму й вибрав великодержавну програму з пляном об'єднати держави СНД в один новий союз з центром в Москві (на зразок кол. СРСР). Перший крок в тому напрямі вже зроблено: Білорусь об'єдналася з Росією. Тепер черга на інші держави, в першу чергу на Україну, без якої не може бути справжнього союзу. Але тут Росія натрапляєна деякі перешкоди. Поганий досвід з Чечнею таки, мабуть, навчив Єльцина, що Україна – це не внутрішня російська справа, це велика самостійна держава, визнана світовим співтовариством, з нею треба поступати більш обережно, „дипломатично", щоб таким чином переконати її добровільно приступити до союзу.

Щоб показати свою „добру волю” для втримання добросусідських взаємин з Україною, Єльцин врешті після 5-річних переговорів і зволікань приїхав 31 травня 1997 р. до Києва й тут підписав „широкомасштабний” договір дружби і співпраці між Росією й Україною. На перший погляд, цей договір можна вважати корисним для України, бо все таки в ньому Росія черговий раз визнала незалежність України і її територіяльну цілісність, включно з Кримом і Севастополем. Насправді, договір корисний в першу чергу для Росії, бо вона дістала в Криму для своєї фльоти[2] все, що хотіла. Так і видно, що тут Росія просто диктувала умови договору, а Україна була в такому положенні, що мусила на це погодитися. Отже, згідно з договором, Севастопіль залишається базою російської фльоти (на умовах найму) щонайменше на 20 років, а там... буде видно, що далі робити. При розподілі фльоти Україна дістала невелику частину старих кораблів і з них сформувала українську фльоту, що примістилася, немов сирота, в одній севастопільській бухті в сусідстві трьох бухт, де стаціонують російські кораблі. Тут слід завважити, що Севастопіль, офіційно українське місто, на ділі знаходиться під російською окупацією. Тому не дивно, що ратифікація договору Верховною Радою в Києві тягнулася довго і вкінці її здійснено проти волі національно думаючих депутатів. До речі, варто ще зазначити, що московська Дума досі не ратифікувала того договору, вважаючи його некорисним для Росії.

Незалежно від того, Москва підсилює сепаратистичні рухи російського населення Криму, з вимогою прилучити його до Росії. Подібна пропаґанда ведеться теж у зрусифікованих східніх областях України (Донеччина, Харківщина). В зв'язку з тим місцеві росіяни й деякі „малороси” відважно підносять голови: вимагають для себе подвійного громадянства, признання російській мові статусу другої державної мови, голосно нарікають на дискримінацію й укранізацію дарма, що положення російського шкільництва в тих областях без порівняння краще від українського, на кожному кроці аж до зухвальства покористуються демонстративно російською мовою й вимагають від українського уряду полагоджувати їхні справи в російській мові, а до української мови ставляться зневажливо. Одночасно вони звертаються до Москви зі скаргами на те, що український уряд їх переслідує.

Здається, що навіть Єльцин з тактичних мотивів не поділяє їх думки, це [illegible] кримського сепаратизму, вважаючи, що це внутрішня українська справа, до якої Росія не буде мішатися. Проте в одній розмові з Кучмою Єльцин таки заторкнув справу недостатнього російського шкільництва в Україні. На щастя, Кучма здобувся на відвагу й запитав Єльцина, скільки українських шкіл мають українці в Росії. Єльцин замовчав. На тому справа покищо притихла.

Поминувши політичні й мілітарні проблеми, основним недомаганням України є її економічна залежність від Москви. Росія доставляєУкраїні 80% нафти й ґазу, а борг за ті достави постійно зростає. Росія щоякийсь час погрожує стримати достави (часто виконує свої погрози), а це, очевидно, відбивається неґативно на економіці України. Позитивною розв'язкою того питання була б побудова нафтового терміналу в Одесі, бо це відкрило б Україні двері до нафти Середнього Сходу. Пляни побудови терміналу вже давно виготовлені, але Росія робить все можливе, щоб до того не допустити й тримати Україну в залежності від російської нафти.

Всі ті московські затії насторожують Україну проти Росії, й тому широкі маси населення ставляться з недовір'ям до Москви і її політики. Це, без сумніву, бачить і розуміє Єльцин, тому уникає радикальних кроків і можливого конфлікту з Україною. Крім того, перед Заходом він виступає як демократ і не хотів би стратити доброго імени миротворця. З тих причин Єльцин і його правляча еліта стараються застосувати до України примирливу тактику й при допомозі російських та українських інтелектуалів переконати Україну, щоб вона добровільно об'єдналася з Росією.

Одним із перших кроків у тому напрямі – це зустрічі, наради й дискусії на інтелектуальному рівні, „без політики". Отже, таке завдання маєзорганізований у Москві семінар, на якому ведуться дискусії про спірні російсько-українські проблеми, з метою переконати „молодшого брата" в необхідності об'єднання. Організатори семінара свідомі того, що за першим разом їм це не вдасться, й тому плянують більше таких семінарів у наступних роках.

При обговоренні подій, що заіснували в Росії й Україні після розпаду СРСР, учасники семінара згідні в тому, що нові

політичні режими в обох державах подібні і мають багато спільних прикмет. В обох випадках революція прийшла „згори", тобто наступила самопереміна комуністичної влади в нібито демократичну. Виникло нове взаємовідношення між економікою і політикою тому, що т. зв. колишню всенародню власність по суті присвоїли собі ті, що раніше керували нею в „імені народу". В результаті політична система базується на корупції, що стала просто соціяльною нормою, а т. зв. тіньова економіка єсьогодні основою народнього господарства.

Подібні єтеж політичні події і переміни, що проходять в Росії й Україні, з тою різницею, що Росія продовжуєв іншій формі своє давніше державне існування тоді, як Україна творить нову державність. Якщо мова про культурно-історичні основи внутрішньої політики Росії й України, то дискутанти згідні в тому, що політичну владу творять не тільки економічні й соціяльні фактори, але теж і культура, яка є базою суспільства. Тому вияснення культурних взаємин між Росією й Україною може, – на думку „семінаристів", – відкрити дорогу до унормування їх внутрішніх спорів. Правда, Україна осягнула незалежність завдяки революції „згори", але вона йшла до неї віками „знизу", всі національні рухи в Україні були реакцією на імперську політику Росії. Українці знають добре Росію, але росіяни не знають України або знають її погано з фальшованих шкільних підручників. Отже, завданням сучасної російської інтеліґенції є поширити знання росіян про Україну.

Тоді, як в Україні загально відомі кличі – відокремитися від імперії і створити незалежну державу, то в Росії підкреслюється ідею збирання земель, об'єднання і соборности. Проте при всіх тих різницях в культурі Росії й України, – на думку російських науковців, – таки існує феномен „великославія й русофонії". Щоб осягнути унормування російсько-українських взаємин, політики повинні зрозуміти, що тут мова про дві частини збанкрутованої імперії: в одній із них перевагу мають росіяни, а в другій – українці. Нинішня Україна, – твердять російські політики, – це територія створена спільними зусиллями українців і росіян, і тому на Східній Україні нині можна зформувати українську національну свідомість тільки тоді, коли вдасться усунути наслідки 350-річної спільної історії і комплекс російської мови.

В Росії панує переконання, що без Східньої України вона засуджена на загладу, бо слов'янське населення внутрі держави сильно меншає і Росія залишена сама собою не в силі втримати сибірські території, здобуті спільним зусиллям трьох слов'янських народів. Щоб тому зарадити, треба обов'язково створити спільний інтелектуальний фонд як базу для ведення російсько-українського діялогу з підкресленням того, що об'єднуєоба народи.

Окрему увагу присвячено російсько-українським відносинам в зв'язку з пляном поширення НАТО на Схід. Тут зустрілися два протилежні погляди: російський і український. Російський представник заявив на вступі, що Росія є европейською державою з великими природними багатствами і змагає до інтеґрації з Европою, але покищо її туди не допускають з уваги на „посткомуністичну деґрадацію". Однак, якщо Росія ввійде в Европу, то вона буде співпрацювати радше з балканськими країнами, ніж із західньо-европейськими.

Щодо взаємин Росії з Україною то єтри можливості:

1. Може наступити загострення стосунків між обома державами з причини Криму, Севастополя, Чорноморської фльоти і т. п., а тоді українські політики в своїх протиросійських плянах почнуть хилитися до Заходу. Такий курс, – на думку російського делеґата, – безперспективний. Якщо Україна стане стратегічним партнером Заходу, то вона не дістане від нього достатньої допомоги для модернізації своєї економіки, бо Захід сам не маєстільки засобів.

2. Друга можливість – це паралельне піднесення економіки України і Росії, щоб зрівноважити її з Заходом. Але це теж не реальне, бо Европа значно швидше розвивається й об'єднується.

3. Отже, лишається третій вихід – то єреальне практичне партнерство Росії й України, в першу чергу для економічної нормалізації, а згодом теж в інших галузях.

Отже – об'єднання братніх народів!

Український представник[3] у відповідь на ті пропозиції заявив відверто, що Москва вважаєУкраїну сателітним, а не повноправним партнером, і тому Київ переконаний, що встановлення зв'язків з НАТО є одною з основних умов забезпечення національних інтересів України. Проте Україна не має наміру бути „сірою зоною" між двома центрами сил

(Москва – Вашинґтон), бо це означало б для неї катастрофу з непередбачуваними [illegible] держави звичайно найбільше пошкодовані. Проте щодо зв'язків з НАТО, то Україна покищо вагається з таким рішенням, бо, з уваги на різницю поглядів на ту справу в поодиноких реґіонах, це може викликати дестабілізацію в державі, не говорячи вже про те, що Росія вважала б такий крок фактичним виповідженням війни, а Україна не бажаєсобі того.

Хоч московський семінар не приніс покищо бажаних „всесоюзних" успіхів, то організатори ствердили в закінченні, що це був дружелюбний конструктивний діялог і його треба продовжувати та розвивати. Коротко – „кувати залізо поки гаряче".

Одночасно показалося, що українські інтелектуали відпорні на московську „психологічну терапію" й не дадуть себе вмотати в імперські пута, дарма що тут і там є приклонники об'єднання. Однак вони єв меншості і, як зазначив завідувач катедри політики Києво-Могилянської Академії, О.П. Дергачов, сили, що хотіли б залишитися в „світлому минулому", невеликі, а ті, що підтримують проросійську орієнтацію, це ліві соціялістичні реставратори, які самі не можуть зробити нічого конкретного, а люблять Росію, бо вірять, що вона розв'яже всі українські проблеми. Тих людей можна назвати „утриманцями інтернаціоналізму", але вони сьогодні не мають впливу на українську політику.

Примітки.

1. Свого часу – сьогодні вже кол. прем'єр Росії Чорномирдін проголосив, що доки він є прем'єром, то не допустить до того, щоб хтось забив хоч один кілок на українсько-російському кордоні.
2. Відома заява Єльцина: „Чорноморська фльота була, є і буде російською".
3. О.П. Галака, керівник Інституту Міжнародних Відносин Київського університету.

Микола Рябчук

„ЗАВЕРШАЛЬНИК" БЕЗ „ВИРІШАЛЬНИКА"

Політична невизначеність залишається характерною рисою української ситуації

За часів, коли весь совєтський народ іще жив у мітологічному часі, означеному циклічним повторенням п'ятирічок, пропоґандистський геній рідної партії витворив майже крилаті формули на означення кожного року цього мітичного часопростору. Мало хто з громадян знав порядковий номер чергової п'ятирічки, у якій їм випало здійснювати свої трудові подвиги, зате кожен знав, що живе він у „початковому", „визначальному", „вирішальному", „завершальному" році сакрального дійства, суть якого була відома лише найголовнішим жерцям.

Сьогоднішня Україна, схоже, живе подібними циклями, тільки от роки п'ятирічок, здається, заступили чотирирічні цикли між виборами до Верховної Ради, суть яких – з огляду на невисоку якість місцевих еліт і ще нижчу якість населення – зводиться в основному до понурого вибирання між поганим і ще гіршим. Українці, як правило, вибирають „ще гірше" – і цим, властиво, відрізняються від мешканців Західної, та й Східної Европи, котрі з року в рік, поступово, поліпшують якість свого „поганого" до більш-менш прийнятих стерпних розмірів.

За совєтською клясифікацією, 1997 рік мав би називатися „завершальним" – з огляду на парляментські вибори в березні. „Завершальник", однак, як і в совєтські часи не став завершальним, бо нічого до пуття не завершив, так само як і попередні роки не стали ні „визначальними", ні „вирішальними", бо нічого не визначили і не вирішили. На початку 1998 року Україна лишається таким самим великим знаком запитання, як і на початку 1994-го, на початку 1992-го і, зрештою, до великої міри, як на початку 1990-го.

Соціологічні опитування останніх літ стабільно фіксують невизначеність і апатичність як головні риси українського суспільства. Десь близько четвертини населення хоче радикальних реформ, „справжнього" капіталізму, зближення з НАТО й інтеґрації в інші европейські структури, виходу з СНД, утвердження справжньої незалежности, відродження української мови й культури тощо. І приблизно така сама

четвертина хоче назад до „соціялізму", до СССР, до Росії, до повсюдного панування російської мови й тому подібне. А посередині – лишається ще половина (!) населення, яка нічого не хоче, яка відверто заявляєпро свою байдужість до всіх цих питань і про своєнебажання будь-кого підтримувати або ж – іще курйозніше – про свою готовність підтримати й одних і других аби тільки не билися...

Ця половина забезпечує славетну українську „стабільність" і майже „безконфліктність", зворотним боком якої, однак, є боязнь узагалі будь-яких конфліктів, а отже їхнє консервування замість вирішування і, відтак, суспільне заціпеніння й стаґнація.

На тлі вкрай сумного стану української економіки й соціяльної сфери, безпорадности владних еліт і понурої апатичности населення, помічникам Президента доволі важко віднаходити хоч якісь позитивні риси його врядування за майже чотири роки. А ще важче – переконувати в цих „позитивах" озлоблених і розчарованих людей.

Найбільшим, коли не єдиним політичним успіхом 1997-го року слід, мабуть, вважати прийняття нового закону про вибори, за яким половина парляменту обирається за старою мажоритарною системою від територіяльних округ, зате друга половина – за партійними списками від єдиної загальнонаціональної округи. Це, поза сумнівом, важливий крок до становлення справжньої багатопартійности та формування відповідального коаліційного уряду. Але всі ці плюси можуть звестися нанівець двома обставинами. По-перше – відсутністю у законі про виконавчу владу чіткого положення про те, що уряд формується партією чи коаліцією партій, які здобули на виборах більшість. На практиці це означає, що Україна, скоріш за все, повторить ще одну російську помилку і що новий уряд буде зформовано на тих самих засадах, що й старий. Тобто – не на партійно-коаліційній основі, яка передбачає узгодження позицій, вироблення спільної програми, розподіл портфелів і взяття на себе відповідальности, а – як і раніше, на основі довколапрезидентських інтриґ і невидимої боротьби під килимом між галузевими, реґіональними і просто мафійними кланами. Це означає, що й новий уряд, скоріш за все, буде таким самим аморфним, немічним, безликим і безвідповідальним, а президентська адміністрація й далі докладатиме шалених зусиль до того, щоб ні в парляменті, ні в суспільстві не відбулося справжньої політичної структуризації.

А по-друге, величезна кількість партій, які змагалися на виборах (із 32 допущено 30), спричинить, скоріш за все, значну фраґментованість парляменту (що знову ж таки ускладнить формування відповідального коаліційного уряду, зате полегшить президентській адміністрації можливості закулісного маніпулювання). І, що найгірше, за такої кількости партій більшість із них не подолала 4-відсоткового бар'єру, внаслідок чого їхні голоси пропорційно розподілено між тими партіями, які цей бар'єр подолали, передусім між лівими, які є найчисельнішими і найбільш консолідованими (на противагу вкрай розпорошеним демократам).

Друге досягнення року – підписання Л. Кучмою та Б. Єльциним російсько-українського Договору про дружбу та партнерство – теж ставить більше запитань, ніж дає відповідей. І справа не лише у принизливих компромісах, на які мусіла піти українська влада, погодившись із двадцятилітнім (принаймні) перебуванням російських військ у Криму, безсоромним „розподілом" Чорноморської фльоти на користь Росії та іншими „братніми" концесіями, які у майбутньому можуть мати фатальні наслідки. Справа також у тому, що ця компромісність є компромісністю слабкого гравця щодо сильного, і поки слабкий гравець вирішує суто тактичні завдання тимчасового виживання, сильний гравець думає про стратегію – робить крок назад лише для того, щоб зробити згодом два кроки вперед. Сумний не сам компроміс (компроміси в політиці неминучі), а те, що він є відбиттям і наслідком загальної слабкости України – економічної, політичної, соціяльної. І російські еліти чудово це усвідомлюють, розмовляючи з 50-ти мільйонною Україною так, як вони не розмовлятимуть ні з маленькою Чехією чи ще меншою Естонією – бо там інші еліти і, головне, інакше населення.

Третя подія – це збереження протягом року стабільного курсу національної валюти, зменшення спаду виробництва до „всього лише" п'яти відсотків за рік, та своєчасне – вперше в історії незалежної України – прийняття бюджету-98. Скептики, однак, твердять, що „стабільність" валюти є штучною, бо забезпечується невиплатою зарплат і пенсій (цей внутрішній борг держави уже склав 5 мільярдів долярів – на додачу до 19 мільярдів боргу зовнішнього); прийняття бюджету взагалі не має значення, бо сам бюджет є фікцією, а тим більше – його виконання; що ж до складу виробництва, то, кажуть скептики, воно справді скоро припиниться, але тільки

тому, що остаточно зупиниться (або перейде в „тіньову” сферу) саме виробництво.

Четвертим національним досягненням, що його згадав Президент, був політ „першого космонавта” незалежної України Леоніда Каденюка разом з американцями в космос. Декотрі газети повідомили навіть про політ „першого українця” в космос, неабияк образивши тим Павла Поповича, котрий побував у космосі на 35 років раніше, щоправда, не на американському „Шатлі”, а на совєтському кораблі „Восток”. За всієї поваги до космонавтів, їхні польоти на чужих кораблях навряд чи можна вважати великим національним успіхом – виглядаєце радше як пропаґандистська акція.

Те саме можна сказати й про успіх київського „Динамо” в лізі европейських чемпіонів, де команда показала справді чудову гру, нагадавши, що український футбол був і є справді яскравим, самобутнім явищем. Але, знову ж таки, на тлі інших українських команд, на тлі загального занепаду спорту, культури, освіти, науки, подібні успіхи є чимось на кшталт розкішної квітки, штучно вирощеної серед болотяних випарів понуро догниваючого в Україні соціялізму.

Серед сумних подій року слід згадати передусім першу в незалежній Україні катастрофу пасажирського літака Як-42, в якій загинуло понад 60 осіб, та небувалий розквіт корупції, що привернув нарешті до себе увагу світової спільноти й завдав ще одного (не першого та й, мабуть, не останнього) удару міжнародній репутації України.

Та найсумніше, що ні українські еліти, ні українське населення не виявляють помітної волі до змін, ба гірше – вони не мають жодної візії цих змін, нагадуючи персонажів відомої байки про Лебедя, Щуку і Рака, котрі, натомившись безладним смиканням українського воза у різні боки, полягали – хто під возом, а хто й на возі – перепочить. Ті, що на возі, не надто прагнуть смикати воза далі, бо їм і так добре, а ті, що під возом, теж не виявляють ентузіязму, бо мало вірять, що воза можна взагалі куди-небудь зрушити. Влада клопочеться в основному збереженням влади, народ – виживанням. Одні дурять інших і всі задоволені, бо одні виграють пирога, інші – крихти від нього. І ці ігри довкола воза можуть тривати довго, можливо, вічно – якщо тільки одного дня евразійське болото не ковтне цього воза на віки вічні без помітного сліду на своїй поверхні.

Галина Паламарчук

МИКОЛА, ВІРНИЙ ДОЛІ

У Київському Будинку літераторів відбулася презентація книжки вибраних творів (поезія, оповідання, драма) українського письменника з США Миколи Вірного (Француженка) „Долі" (Київ, „Смолоскип", 1977). Автор – особа, без перебільшення видатна. Його біографія – це вже хвилюючий і цікавий роман. Народився Микола Француженко 1923 р. в м. Краснокутську на Харківщині. Його батько був спеціялістом з військової техніки і зазнав сталінських репресій. Мама померла, не одужавши після пологів. Сирітське дитинство і юність автора частково впізнаються в новелі „Химерна доля" (1946, Італія), струна сирітства звучить і в романтичному оповіданні „Відповідь" (1946 р., Італія).

Коли почалася війна між гітлерівською Німеччиною і Радянським Союзом, Микола Французенко був студентом Харківського мединституту. Одразу пішов на фронт, бився за Харків і потрапив у полон. Пізніше воював у складі Української Національної Армії, якою командував генерал Павло Шандрук. По закінченні війни знову опинився в полоні – уже в Італії, потім – у Великобританії. Дяка Богові, не потрапив до лап сталінським катам. Описуючи побут українських вояків у таборах для військовополонених в Італії (оповідання „Вірний друг", 1951 р., Великобританія), М. Вірний зазначає з цього приводу: „Вже після того, як тисячі козаків та остарбайтерів було передано людоловам на неминучу смерть або, в найліпшому випадкові, на каторгу, англійці й американці зрозуміли, що ці молоді хлопці в німецьких уніформах боролись не за Гітлера, а за свободу українського народу".

У таборах для військовополонених Микола Французенко почав

писати вірші й оповідання. Після звільнення з полону працював на полі у фермера, на текстильній фабриці, на цегельні. Згодом, у Лондоні, став співвласником і директором підприємства з виробництва літнього взуття. Переїхавши до Німеччини, Микола Французенко працював в Українському відділі Радіо „Визволення" (перейменованому пізніше на радіо „Свобода").

З кінця 1966 р. активно працює в Українській редакції радіо „Свобода" в Нью-Йорку, в Українському відділі „Голосу Америки". У 1988–1990 рр. був керівником Українського відділу „Голосу Америки".

Це саме його голос (хто – зігнувшись у три погибелі коло вефівського транзисторного приймача, хто – на високоякісній апаратурі зі службового обов'язку) упродовж довгих десятиліть каґебівського мракобісся ловила Україна крізь шум і перешкоди. І знала його, і впізнала! Виступаючи на презентації, в цьому подивовано й радісно признавалися майже всі.

Микола Французенко – автор численних оглядів, статей на літературні, церковно-релігійні, інші актуальні теми. Із публіцистичних праць найбільше відома його стаття про діяспору „Не лукавимо". Чимало написано поезій, оповідань, драматичних творів. Очікують друкування драматична трилогія „Дух святої землі", науково-фантастичний роман „В сусідній Ґаляктиці", праця „Великі митрополити України", велика праця про Григорія Сковороду та багато-багато іншого, пізнавального, цікавого, талановитого, дописаного – і в записах, недовершеного.

В оповіданні „Микола" (на згадку про Миколу Сокирка), психологічно тонко змалювавши образ творчої особистости на чужині, автор загалом влучно дає визначення більшості віршованої продукції своїх земляків-еміґрантів: „...забагато сентименталізму. Вічна туга за втраченою батьківщиною". Якщо вірші і самого Миколи Вірного грішать на такі хиби, то художня проза не потребує жодних знижок чи поблажливих пояснень. І обережні критичні закиди з боку молодих критиків звучали, здається, тільки тому, що вже зазвичай літературна продукція у нас призначається якщо не ідеологічним службам, то критикам і літературознавцям. Стати ж на бік масового читача і оцінити літературний твір з його позицій мало кому спадає на гадку. Є ще один об'єктивний чинник, який, певно, стримуватиме молодих безкомпромісних критиків (переважно вони й були запрошені на презентацію, бо видавництво „Смолоскип" опікується, як відомо, насамперед

молоддю) від належного поцінування оповідань Миколи Вірного: реалістичне письмо, – а саме в традиційному реалістичному ключі творить автор, – у нас надовго дискредитоване епітетом „соціялістичний". Є підозра, що це дуже шкодитиме нашій літературі, збиватиме з пантелику авторів-початківців і не лише початківців. При сучасній опінії до модерної прози не кожен усвідомить, що модерне – це не для масового читача, це все ж лише стан пошуку, з якого мистець, дозрівши, виносить власний вироблений стиль, власні жанрові уподобання, та й більш нічого. Уже давно нічого нового немає під Сонцем.

Тематично проза Миколи Вірного лягає у контекст фронтових оповідань Олеся Гончара, доповнюючи картину участи українців у Другій світовій війні художніми образами тих, хто „хоч у чужих уніформах, боролись не за нову Европу, чи за „коммунистическую родину, великий русский народ, столицу Москву и товарища Сталина", а за нову вільну і ні від кого незалежну Україну". Ці звичайні хлопці, уродженці як Східної, так і Західної України, змальовані художньо переконливо, живо, зі знанням обставин, сьогодні надзвичайно прислужилися б справі реабілітації у спотвореній совєтською пропаґандою народній уяві образу вояків УПА, дивізії „Галичина", УНА... Там були освічені, мислячі, не залякані і не обдурені режимом. Вони й на чужині, серед чужомовного оточення, змогли здобути освіту, вибитися в люди, стати вільними і заможними. І українцям уже соромно й досі не вміти відрізняти брата від ката.

Ці оповідання були б дуже доречними у шкільних читанках і хрестоматіях, звідки в голови і в душі дітей потрапляють саме оті образні стереотипи буття народу, які так важко піддаються кориґуванню згодом. Адже у дітей, школярів поняття героїзму і патріотизму й досі формуються на подвигах бійців совєтської армії, тоді як справжні герої України, ті, які боролися за її волю, честь, добробут, – були в іншому таборі. І вже час про це говорити широко і вголос, не зважаючи на облудну демагогію і шалений опір „героїв" із „заградотядів", тилових щурів та їхніх захисників у Верховній Раді.

У цьому ключі, мені здається, оповідання „Відповідь", „Вірний друг", а особливо „Його леді" є надзвичайно цікавим, ориґінальним і повним матеріялом для знімання національних кінофільмів, чого нам сьогодні вкрай бракує.

Це була б не прямолінійна кіноаґітка, не просвітницька стрічка,

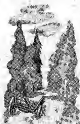
а – суто пригодницька, адже Василь Беркут („Відповідь"), Степан Мамалиґа і Михайло Поліщук („Вірний друг"), Михайло Верховинський („Його леді"), – цікаві, героїчні і романтичні персонажі, діють у цікавих і різноманітних ситузціях. Сюжет оповідань захоплює і полонить.

Презентація книжки Миколи Вірного зібрала широке і різноманітне товариство. Дириґував розмовою директор видавництва „Смолоскип" Осип Зінкевич. Гадаю, що був і фушет

Київ, „Час-Times"

З книжки Миколи Вірного „Долі"

НІЧНИЙ ЕПІЗОД

Стою, наче заворожений. Вдивляюсь у темну, чужу далечінь. Це не моя земля. Це – Спартака земля. В дитинстві вірив, що настане час і, як Спартак, змагатимусь за справедливість людську. Як не дивно, але в ту мить земля ця не видається нам чужою, як завжди видавались землі войовничих канцлерів „залізних".

Ген-ген, ніби під самим небом, блимають вогники. То з будинків Сан-Марино, невеликої, на невисоких горах Апеннінського півострова розкиданої держави. Кажуть, що деякі гаї в Сан-Марино нагадують гаї України. Там ростуть каштани і дуби. Вдивляюся, вслухаюсь. Ледь-ледь вловлюю переспіви срібносивих хвиль Адріятичного моря. Непевний, чи хвилі саме такі і чи вони справді співають. Але в цю мить мені так здається. Можна, мабуть й інакше уявити. Відчуваю, що так тільки мені в цю мить здається, коли все оточення дивиться на мене з підозрою. Ця чарівна земля, як, зрештою, і решта світу та й люди всі, непрошених гостей не любить.

Приглядаюсь навколо і близько себе. І силуюся щось забути. Що? По деякому часі щойно зрозумів, у чому справа. Та це ж не вперше так навколо мене такі високі колючі дротяні навали, кулеметні вежі, військові патрулі з собаками й без них, але обов'язково з рушницями чи автоматами на плечах.

Стояв біля одного африканського шатра. Їх багато на колишньому аеродромі. Між ними плямами сніг лежить. В шатрах хлопці сплять. Це – колишні вояки. Всі молоді, молоді. Деякі з них, далеко не всі, були добровольцями ще Дивізії „Галичина", зачисленої до так званих частин „ВАФЕН СС". Вони вірили, що йдуть навчитись володіти сучасною військовою зброєю для того, щоб у слушний момент стати на захист незалежності рідного народу, на оборону його від поневолення і зазіхань сусідів на скарби рідних земель. Багато з них загинули під Бродами, під Княжим, Почапами, Олеськом, Підгірцями. Чимало долучилось до відділів Української Повстанської Армії. Допомогли вишколитись тим упівцям, які приходили, не маючи попередньо військового вишколу. Дехто з них шістнадцятилітнім став офіцером. І не для того щоб рятувати Третій Райх, як вороги намагаються доказати, бо в той час хіба що комусь „несповна розуму" могло здаватися, що гітлерівці вигрюють війну. Вірили вони в неминучість унезалежнення і створення ні від кого незалежної України.

І якщо любов до рідної землі – гріх, то вони – грішники.

З початком 1945 року, коли почала творитись Українська Національна Армія під командуванням генерала Ша́ндрука, рештки особливого складу Дивізії „Галичина" стали основою Першої Дивізії Української Національної Армії...

Мовчать серед снігових плям шатра. Мовчать вартові на скорострільних вежах. Мовчу і я.

Час від часу над головою, над шатрами, то швидше, то сповільнено проповзають засліплюючі жмути світла з прожекторів, встановлених на вартових вежах.

Все спить. Не сплять патрулі, вартові і я.

–Чи дивиться на мене з-поза дротів хто?

– Ні.

Лети ж, моя думо, в незнані світи, над хвилями морів і в хмарах неба! Знайди й для юних воїнів оцих життю придатне місце, якщо не в рідній Україні, то іншій, благословенній Богом тій країні, що стане рідною для них!

Чи довго ще нам залишатися чужими у чужому світі?

...Мовчить усе.

...А серце мучиться і жде.

Ти йди спочинь. Тобі ж і лікарі приписують спочинок і уникання хвилювань...

Італія, 1946 р.

Микола Чорноморець

ПОВЕРНУВ БРАТІВ ДО БАТЬКІВСЬКОГО ПОРОГУ

Три сини, мов ясні соколи, зростали в родині Ганни та Михайла Костюків з села Кайданича, що на Коломийщині. Росли, як дубки, тішачи батьківське серце гарною вдачею, заповзятливістю в роботі та навчанні. Гадалося Михайлові, що матиме надійну підпору на схилі літ...

Та прийшла лиха година, зійшлися у смертельному двобої з більшовизмом. І обоє нічого доброго для України не обіцяли... Тож коли до Прикарпаття почала наближатися Червона Армія, з любови до рідної землі стали пліч-о-пліч всі троє братів і пішли партизанити у карпатські ліси. Наяву вони переконалися, яку то „волю" західноукраїнцям приніс зі Сходу більшовицький „золотий вересень" 1939 року...

Пішли старший та молодший брати в лавах УПА боронити рідну землю від більшовицьких зайд та й не повернулися вже до батьківської хати... Загинув 1946 року під час енкаведистської облави, відступаючи з Княждвора над Прутом, старший брат – 27-річний Микола. Разом з бойовими побратимами підірвав себе останньою ґранатою 1953 року найменший, 25-річний Василь, коли червонопогонники оточили їхню криївку в Сопові... Лише середульшому Степанові вдалося дивом вижити у тому вогняному вирі війни, скуштувавши чимало лиха.

За порадою старшого брата, Степан – старшоклясник гімназії, вступив до першої української дивізії, аби навчитися військового ремесла. Проходив вишкіл під Краковом, побував у „м'ясорубці" під Бродами. На той час вояки дивізії тримали міцний зв'язок з УПА, передаючи зброю її підрозділам та поповнюючи лави повстанців... Згодом Степан з переформованою дивізією побував у Словаччині, Юґославії... А потім – два роки англійського полону в Італії...

Після звільнення деякий час мешкав у Великобританії, а на зовсім поселився у Німеччині. Він так і не прийняв її громадянства, а отже і не мав тих пільг, які воно дає. Аби утримати сім'ю, ким тільки не працював.

Однак на долю не скаржився, жив вірою у незалежність України. А відтак активно прилучився до діяльности

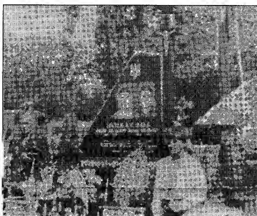
української політичної еміґрації у ФРН. Близько зійшовся з лідером ОУН (р) Степаном Бандерою. Володіючи п'ятьма іноземними мовами, які вивчив за роки полону, брав участь у суді над його вбивцею.

Навесні 1989 року Степан Костюк очолив головну управу Центрального представництва української еміґрації Німеччини. Метою ж цього товариства українців на німецькій землі є їхнє організаційне охоплення та репрезентація, сприяння культурі та мистецтву, освіті та вихованню (тобто, збереження українських традицій), а також підтримка осіб, які потребують допомоги.

Однак, займаючись справами української громадськости в Німеччині, всі ці роки він не забув рідного Прикарпаття, мріяв побувати у Кийданчі, увічнити там пам'ять полеглих за волю України братів. Однак вдалося втілити цю давню мрію лише після проголошення незалежности України.

З хвилюванням ходив Степан Костюк вулицями рідного села, яке покинув десь півстоліття тому. Не стримав сліз біля колишнього батьківського обійстя. Хоча його, як такого, вже давно не було, але хата Костюків, під бляхою і в зрубі, збереглася, слугуючи одним з підсобних приміщень місцевої школи.

Саме тут, біля колишнього родинного гнізда, і вирішив Степан Костюк спорудити власним коштом пам'ятник полеглим братам. І застигли в ґраніті біля батьківської хати Микола та Василь. Такі ж молоді, гарні та дужі, якими й пішли боронити в лавах УПА незалежність України...

Пам'ятник братам на батьківському подвір'ї.

Виступаючи перед людьми, що зібралися на відкриття пам'ятника, пан Степан сказав:

– Я дякую всім, хто активно і пасивно підтримував моїх братів, визвольну революційну боротьбу. Мені кажуть люди, і

я знаю, хто видав, себто зрадив їх... Але я не прийшов сюди судитися, звинувачувати, оскаржувати. Хай цей пам'ятник не тільки буде пам'яттю, а й пересторогою, що окупантам не служать. Хай кожен з вас віднині користується тільки гуманними почуттями і застерігається від того, аби вороги нашими ж руками не нищили все святе на цій землі...

Степан Костюк (крайній праворуч) при зустрічі Президента України Л. Кучми в Українському вільному університеті у Мюнхені. Другий справа – д-р Роман Дражньовський, тодішній ректор і кол. голова Головної управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА; посередині проф. М. Лабунька.

(„Вечірній Київ")

Роман Панкевич, Львів

УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ – 80 РОКІВ
До відзначення 80-річчя Української Народної Республіки

З великою напругою та прихованими сподіваннями очікувало патріотичне громадянство України дату 22 січня цього року – 80-річчя IV Універсалу Центральної Ради, яким проголошено самостійність Української Народної Республіки. Це була прекрасна нагода владі, і в першу чергу Президентові та Верховній Раді України, засвідчити своє ставлення до української державности, до української національної ідеї.

Січневі дні напередодні 22 січня пройшли у повному інформаційному затишші. В програмах українського державного телебачення на 15-25 січня не було оголошення ні однієї передачі присвяченій цій даті. Мовчали й інші засоби масової інформації (ЗМІ). В столиці України Києві не було помітно ніякої підготовки до відзначення цієї річниці. Мовчала й адміністрація президента, очевидно очікуючи його повернення з відпустки, яку він проводив у Трускавці.

У Львові Громадський комітет сприяння процесам національного відродження опублікував Заяву на ім'я Президента, уряду та Верховної Ради з вимогою встановити день 22 січня – проголошення УНР державним святом, вважати його неробочим днем та відзначити 80-річчя УНР у Києві та по всій території України на найвищому державному рівні. У заяві підкреслювалася вимога визнати Українську Державу, відновлену 24 серпня 1991 року, спадкоємницею та правонаступницею УНР з усіма наслідками такого визнання. Нажаль, це звернення, надіслане усім адресатам та в усі ЗМІ в Києві, ніде не було опубліковане, крім львівських газет.

Напередодні 22 січня Українська Всесвітня Координаційна Рада, Конґрес української інтеліґенції, товариство „Просвіта" та громадськість Києва провели в домі Центральної Ради (тепер дім вчителя) урочисту Академію, присвячену 80-річчю УНР. Було покладено вінки та квіти до пам'ятної таблиці на честь УНР на будинку ЦР.

Єдине, на що спромоглася влада, це провести в Національній опері урочисту Академію на честь 80-річчя УНР. В президії присутні Президент України, прем'єр-міністер, мер Києва, керівники держави та народні депутати. Голова ВР О. Мороз відсутній – відбув з Києва в аґітаційну передвиборну поїздку. Доповідь на Академії зробив Віце-прем'єр з гуманітарних питань В. Смолій. Президент та прем'єр відбулися мовчанкою. Голова адміністрації президента Є. Кушнарьов поклав вінки до пам'ятної таблиці на будинку ЦР та до пам'ятника Тарасові Шевченкові. Чи вшанував хто-небудь могилу 1-го Президента УНР Михайла Грушевського на Байковому кладовищі в Києві, ЗМІ не подали. Державне телебачення, яке завжди повністю транслює заходи за участю Президента та керівників держави, на цей раз обмежилося коротким показом фраґменту урочистої Академії в Національній опері, показаним у програмі „Вісті".

День 22 січня 1998 року – 80 річниця IV Універсалу Центральної Ради та проголошення УНР пройшов у Києві та по всій Україні як звичайний робочий день. Не було ні відповідних транспарантів ні святкових концертів на майданах, ні гарматних залпів, ні фоєрверків. Про відзначення цієї дати денебудь в Україні, крім окремих міст Західної України, ЗМІ не поінформували.

Спостерігаючи та аналізуючи відзначення 80-річчя УНР в Україні, можна зробити однозначний та незаперечний висновок – влада в Україні на 7 році її незалежности так і не визначилася яку державу і для кого вона намагається розбудувати. Заяви президента, які він час від часу виголошує і в яких ніби-то обстоює незалежність України, не дають відповіді на ці питання. Адже неозброєним оком спостерігається нечувана досі, явна та нахабна русифікація України, пропаґанда російської культури, створення усіх умов для всебічного розвитку російської національної меншини в час, коли корінна нація – українці упосліджуються та дискримінуються на кожному кроці, занепадає українська мова, освіта, культура, традиції. Весь інформаційний простір України віддано росіянам та їх підсівувачам – українським яничарам. Про це найкраще засвідчує Звернення українських діяспорних організацій до Президента, уряду та ВР, опубліковане 24 серпня 1997 року, в якому на незаперечних фактах констатується жахлива картина деукраїнізації України. Жаль лише, що це

Звернення не було зачитано під час II Світового Форуму Українців з трибуни Форуму в присутності Президента. Тоді воно безумовно мало б певний позитивний резонанс. А так, по старій більшовицькій традиції, і Президент, і уряд, і ВР і сама УКВР під керівництвом І. Драча його проіґнорують так, як це зробили і з усіма попередніми Зверненнями української діяспори.

Одна об'єктивна стаття представника адміністрації президента В. Креміня в газеті „Урядовий кур'єр" присвячена 80-річчю УНР погоди, як кажуть, не зробить. Президент, який весь час застерігає проти загрози „червоного реваншу" і закликає дати йому відсіч, пропустив прекрасну нагоду – відзначення 80-річчя УНР, щоб показати всьому народові, як комуністи знищили українську державу і які жахливі злочини вони вчинили протягом свого 73-річного панування в Україні, і таким чином закликати громадянство зробити належні висновки перед виборами до ВР України у березні 1998 року. Замість робити наголос на злочинах комуністів, Президент весь час закликає до „примирення та злагоди". Кого, з ким? Жертв з катами, які і не думають покаятися за свої злочини і які усіма силами явно і без перешкод зі сторони влади руйнують Українську Державу. Це Президентові України можемо завдячувати і той ганебний факт, що дата 22 січня в календарі на 1998 рік була звичайним робочим днем, а 7-8 листопада – річниця кривавої жовтневої революції в чужій державі є святковим днем в Україні, а не в Росії, яка офіційно цю дату не відзначає. А день 29 січня – річниця бою під Крутами проголошена Президентом як „день пожежника". Що тут сказати? Чи може бути більша ганьба для нашої влади, яка має усі можливості змінити цю ситуацію.

Одначе було б не об'єктивно звалювати усю вину на нерозуміння ролі УНР та невідповідного відзначення дати 22 січня лише на владу. Неменша вина в цьому і національно-демократичних сил. Напередодні 22 січня не видно було, їхніх зусиль особливо у ВР домогтися відзначення 80-річчя УНР на державному рівні. Немає досі, на 7 році незалежности України, старань національно-демократичних сил закріпити у свідомості громадянства та вимагати від влади констації цього факту, що теперішня Українська Держава є спадкоємицею та правонаступницею УНР. Таке визнання

вирішило б багато проблем суспільно-політичного та правового характеру, в тому числі питання символіки, гімну, і дало б могутній поштовх для розбудови держави на національній ідеї. УНР, проголошену 22 січня 1918 року, визнало багато держав. Її державність ніхто не скасовував і впала вона під ударами зовнішніх ворогів, не перестаючи юридично існувати. Після свого упадку УНР була представлена за кордоном відповідними органами аж до серпня 1991 року. Тому акти 30 червня 1941 року і особливо 24 серпня 1991 року є Актами відновлення Української Держави. Нажаль, деякі лідери національно-демократичних сил, а також цілий ряд народних депутатів або не усвідомлюють цього факту, або свідомо замовчують цю незаперечну істину. Вони вперто повторюють, що 24 серпня 1991 року було не відновленням, а проголошенням Української Держави і це сталося завдяки їх зусиллям. Українську державу у XX столітті вони хочуть починати від себе. Хіба можна в одному і тому ж столітті проголошувати самостійність однієї і тієї ж держави? Очевидно, що це абсурд. Більш того, вперто проголошується 22 січня Днем Соборности. Під такими заголовками „22 січня – День Соборности" вийшли навіть газети, які видаються нашими патріотичними організаціями. В пропозиції комісії ВР з питань культури, яку очолює народний депутат М. Косів, в переліку святкових днів запропоновано відзначити день 22 січня як „День Соборности". Але чи можливе було б проголошення Акту Злуки 22 січня 1919 року, якщо б не існували УНР та ЗУНР? Очевидно, що ні. Тому необхідно з усією переконаністю наголошувати, що день 22 січня є „Днем Державности та Соборности" і тільки так відзначати цю дату.

Нажаль, надії свідомого громадянства на вшанування на державному рівні 80-річчя УНР не здійснилися. Залишається лише надія, що під тиском неминучого історичного розвитку України і, в першу чергу, на вимогу українського народу в Україні розпічнеться розбудова національної Української Держави, в якій українці одержать усі можливості для гідного життя та свого всебічного розвитку, і тоді 22 січня – „День Державности та Соборности" буде відзначатися на державному рівні так, як і заслуговують цього ці величаві в історії України події.

Львів, січень 1998.

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

(Скорочено)

За роки незалежности релігійна карта України набула кардинальних змін.

Починаючи з 1992 року, кількість релігійних громад в Україні збільшилась на 4,6 тис. одиниць, розширився віросповідний спектр. Розвиток релігійно-церковного життя набуває нової якости. Зокрема, в 4 рази збільшилася кількість духовних навчальних закладів та монастирів, у 5 разів — місій та братств, у 6 — періодичних видань. Сьогодні Україна багатоконфесійна країна, в якій діє 17,6 тис. релігійних громад 65 конфесій, напрямків і течій.

Українська греко-католицька церква (УГКЦ) ще донсдавна всіляко переслідувалась і цькувалась атеїстично-тоталітарним режимом, її пастирі та вірні зазнавали утисків і глумління. Однак, будучи в підпіллі, церква продовжувала діяти й торжествувати. Люди не зрадили традицій, зберегли свою віру, вистояли й перемогли.

Відродження Української греко-католицької церкви розпочалося за часів так званої "пізньої перебудови" (1989 рік) в Радянському Союзі й набуло нового імпульсу після унезалежнення України.

Сьогодні на конфесійній карті нашої держави УГКЦ за кількістю релігійних громад та монастирів посідає друге місце. Вона фактично відновила свої структури і вийшла на довоєнний рівень, а за окремими показниками навіть його перевищила.

З часу легалізації УГКЦ створила 12 єпархій, 55 монастирів, 9 духовних навчальних закладів, 695 недільних шкіль, 23 періодичних видань. Із загальної кількости греко-католицьких громад, а їх на сьогодні 3098, 98 відсотків у західньому регіоні. Це, як кажуть, обумовлено самою історією, хоча в останні роки досить помітне поширення УГКЦ на схід. Якщо на початок 1992 року церква була представлена лише в 13 областях та місті Києві, то станом на 01. 01. 97 р. її громади відсутні лише в Запорізькій, Кіровоградській та Полтавській областях. У Львові центр УГКЦ — Митрополія, яку очолюють Верховний архиєпископ Мирослав Іван кардинал Любачівський та єпископ-помічник з делегованими правами глави УГКЦ Любомир Гузар.

Наслідуючи християнські ідеали, заповіді Господні та свої традиції, Українська греко-католицька церква опікується численними проблемами сьогодення як внутрішньо-церковними, так і своїм перебуванням в сучасному світі, соціяльним служінням, спрямованим на відроджння культури й духовности, морально-етичне виховання, благодійництво та милосердя.

Серед найвизначніших подій, що відбулися в греко-католицькій

церкві останніми роками, слід, безумовно, виділити такі:

1. відзначення 400-річчя Берестейської та 350-річчя Ужгородської унії;

2. проведення собору УГКЦ "Нова євангелізація";

3. створення Києво-Вишгородського екзархату УГКЦ.

Безперечно, Берестейський ювілей — центральна віха в діяльності сучасної УГКЦ. На цю подію відгукнувся Папа Іван Павло II із своїм посланням, були й інші документи Апостольської Столиці, і беатифікації, урочисті літургії, концерти, вечори, конференції, виставки, "круглі столи", берестейські читання й багато іншого цікавого та корисного як для церкви, так і для суспільства. Віруючі греко-католики сприйняли ювілей з надзвичайним ентузіязмом і надією.

Однак святковий настрій подекуди був затьмарений досить-таки упередженим ставленням до цієї події представників деяких владних структур, які естафетно перейняли окремі штампи й настанови з недалекого минулого. Апотеозом застарілого мислення й нерозуміння сучасної ситуації стала офіційна відмова надати УГКЦ для ювілейних урочистостей у м. Києві приміщення Національної опери.

Говорячи про гострі, актуальні проблеми, з якими греко-католицька церква зустріла свої ювілеї, слід згадати й міжконфесійні конфлікти.

Цілком зрозуміло, що вихід раніше репресованої Церкви з катакомб не був позбавлений нашарувань тріюмфалізму і соціяльно-психологічного реваншу стосовно православних.

У Галичині й на Закарпатті спалахнула боротьба за храми й культове майно, сфери впливу тощо. Сьогодні мусимо лише констатувати, що це протистояння употужнилось політичною боротьбою й, власне, інтеґрувалося в політичний процес. Зрозуміло й те, що в цьому процесі не може бути цілком правих, ні винуватих. Потерпатимуть люди, народ, суспільство, держава.

Вихід із становища ми вбачаємо в подальшому вдосконаленні законодавчої бази, підвищеної ролі державного органу в справах релігій, налагодженні конструктивних державно-церковних та міжконфесійних діялогів.

Тепер про Собор Української греко-католицької церкви. Він був не лише однією з найяскравіших подій у релігійному житті минулого року, а й визначальним для подальшого розвитку греко-католицизму в Україні. Собор запропонував делеґатам обговорити проблему "Нова євангелізація".

Ця тема є справді ключовою для церкви, тим паче для такої, як УГКЦ, яка зіткнулась сьогодні з безліччю проблем. Йдеться, насамперед про непорозуміння серед самого греко-католицького духовенства, а саме тим, яке вийшло з "катакомб", повернулося з православ'я та прибуло із-за кордону. Додаються сюди й конфлікти з православними, упереджений, штампований підхід до діяльности церкви з боку окремих

чиновників та посадових осіб тощо.

Не було обійдено проблеми греко-католицької церкви в Закарпатті, котра, як відомо, не входить до складу УГКЦ. Собор відгукнувся на закарпатську проблему засудженням спроб розчленувати Церкву.

Основний висновок, який можна зробити після Собору, полягає в тому, що, на наш погляд, він не замкнувся на проблемах минулого, а скерував дії на майбутнє. "Євангелізація, — говориться в церковній настанові, — все нова й оновлена, не сміє відгукуватися тільки до свого християнського мунулого чи традиції. Навпаки, вона мусить насмілитися ще раз вирішити свою майбутність у світлі зустрічі з Особою Христа і Його покликом".

Утворення Києво-Вишгородського екзархату УГКЦ — це не просто новий структурний елемент греко-католицької церкви в Україні. Враховуючи те, що УГКЦ досить стрімко й мобільно вийшла за межі західного реґіону, про що говорили вище, утворення екзархату можна розцінювати як перший, але суттєвий крок до головної інституційної мети УГКЦ — визнання за нею патріяршого устрою. Греко-католицька ієрархія справедливо вважає, що кордони майбутнього патріярхату мають збігатися з державними кордонами України.

Ідея утворення Києво-Галицького Патріярхату УГКЦ не нова. Її сподвижниками були такі велетні, як Андрій Шептицький та Йосиф Сліпий. Цю ідею підтримує значна частина і нинішніх ієрархів Церкви. Ще в жовтні 1992 року в листі до Президента України Мирослав Іван кардинал Любачівський ставив визнання Патріярхату УГКЦ на перше місце серед пріоритетів розвитку та діяльности Церкви.

У червні 1993 року з цією ж ідеєю звернулись до Президента України відомі вітчизняні та зарубіжні діячі греко-католицької церкви. У заяві підкреслено, зокрема, що "офіційне проголошення Патріярхату Києво-Галицького УГК Церкви... скріпило б зв'язки нашої Держави зі світом та піднесло її міжнародний престиж."

Вбачається, що держава, не втручаючись у внутрішні справи Церкви, повинна сприяти цьому процесові.

Віталій Журавський,
доктор політичних наук, голова ХДПУ
("Молодь України")

РОЗШУК ЮРІЯ РОШИКА

Хто знає щонебудь про долю дивізійника Юрія Рошика просимо подати відомості до „Вістей Комбатанта"

Михайло Слабошпицький, Київ

ДУМКИ ПІСЛЯ ВИБОРІВ

Отже, майже 26 мільйонів громадян України (це біля 70 відсотків тих, хто має право голосу) взяли участь у виборах до Верховної та місцевих рад. Ці вибори вперше проводилися за змішаною системою (пропорційна й мажоритарна), вперше не виставлявся обов'язковий бар'єр неодмінної кількости учасників, а також цифра (понад 50 відсотків), яку повинен був набрати переможець.

Тридцять партій та бльоків вийшли на дистанцію передвиборчого маратону. Були в тому списку партійних претендентів ті, в кому навіть пересічний виборець (часто зорієнтований пресою) відразу ж побачив безнадійних аутсайдерів: Партія реґіонального відродження України, Партія захисників Вітчизни, Партія мусульман України, Партія „Союз", Бльок „Трудова Україна", Партія національно-економічного розвитку України, Партія духовного, економічного і соціяльного проґресу. Це ті сили, які не можна назвати приналежними до соціяльно-демократичного табору. А деякі з них – такі, як „Союз" чи „Слон" – партії, що недвозначно наголошували: їхня мета – відтворення СРСР.

Мало хто вірив, що можуть здолати 4-відсотковий бар'єр національно-патріотичні бльок „Менше слів", Республіканська Християнська партія, УНА, „Пинзеникова" партія „Реформи і Порядок". Ще задовго до виборів беззаперечними фаворитами за всіма рейтинґами вважалися комуністи, соціялісти (вони були в альянсі з Селянською партією), Рух, „Громада", соціял-демократи (об'єднані) та НДП (так звана партія влади). Зрештою, всі ці партії і здолали 4-відсотковий бар'єр. А поряд із ними – й Партія Зелених, що стала найбільшою сенсацією наших виборів. Це партія-загадка. Вся її п'ятірка – „темні конячки"; важко знайти політолога, який може сказати щось конкретне про її так званих лідерів. Та, зрештою, „нерозгаданий об'єкт не тільки кожен із них – таким „нерозгаданим об'єктом" є і сама Партія Зелених. Не випадково дотепні публіцисти раз-у-раз запитують на сторінках газет: „Якого ж кольору Партія Зелених?". Єдине видається достеменним: таки

не червогого. А ось чи мають українські „зелені” національний сантимент покаже час. Два факти змушують ставитися до них насторожено. Перший – цілковите небажання узгоджувати своїх кандидатів із націонал-демократами (навіть підкреслено-демонстративне іґнорування всіх закликів такого характеру). Другий – не з'ясована природа капіталу (справді немалого), покладеного в основу успіху „зелених” на виборах. Багато хто висловлював сумніви в можливості успіху Бльоку „Національний фронт”, до якого входили Конґрес українських націоналістів, Українська консервативна республіканська партія й Українська республіканська партія. Фронт „провалився”. Він не взяв „своїх” голосів навіть там, де плянував, – у Галичині. Цифри свідчать, що там популярними були Рух, НДП і навіть „Громада”. Показовий приклад із мажоритарної округи у Львові, де зійшлися в боротьбі за депутатський мандат „фронтовик” Степан Хмара й рухівець Михайло Косів. Переміг Косів. Так було і з партіями, які вони представляли. Вже після виборів Українське телебачення транслювало інтерв'ю з молодими львів'янами. Ті говорили, що голосували проти „фронтовиків”, оскільки це, в основному старі, дуже ортодоксальні люди, вони належать вчорашньому дню. Звичайно, не можна абсолютизувати цих слів, але й іґнорувати їх також не можна. Тим більше, що то там, то там чути: старі лідери нам набридли – вони не привели й не приведуть до успіху; потрібні нові, молоді, справді сучасні. Ми не маємо кризи ідей, ми маємо кризу людей. Тих людей, які очолили б національно-демократичні сили й повели їх до успіху. Якщо політик і раз, і вдруге, і втретє не здобуває помітної перемоги (трохи більшої, аніж перемога на виборах), він мусить піти зі сцени, а на його місце прийде успішніший. Результати цих виборів категорично потверджують цю необхідність зміни більшости провідників національно-демократичних партій (тих, які виживуть після такого нокауту).

В ході передвиборчої боротьби рекордсмени телеекрану були Бльок демократичних партій „НЕП” (Демократична партія України і Партія економічного відродження), очолюваний Володимиром Яворівським, Бльок „Партія праці та Ліберальна партія – разом”, куди чомусь „занесло” й націонал-демократа Миколу Жулинського (обидві партії ніколи не мали національного ґрунту під ногами) та об'єднані соціял-демократи. З усього відчувалося, що саме ця трійця має найпотужнішу фінансову

базу, вона, як мовиться, грошей не рахувала, кидала їх на рекляму всіх видів. Але двом із них і гроші не допомогли. Тотальної поразки зазнав амбітний і самовпевнений, як і його лідер, НЕП (один із лишком відсоток голосів – це більш ніж провал, це – при таких грошах – катастрофа), аналогічні й у цифровому вираженні „здобутки" партій, що приманили М. Жулинського. До речі, і Жулинський, і Яворівський зазнали поразки й у мажоритарних округах – це також свідчить: виборець шукає нових імен, старим він уже не вірить. Соціял-демократи вступили в передвиборчу гонку як тріюмфатори. По-перше, їхній партійний список відкрили два голосні імена – екс-президент Л. Кравчук та екс-прем'єр Є. Марчук. По-друге, один із їхньої п'ятірки – Г. Суркіс – утримує футбольний клюб київське „Динамо", яке раптом починає громити всіх суперників, й усі рекламні ролики соціял-демократів посилено експлуатують образ „команди нашої молодости" (інколи навіть починало здаватися, що в футбол грають не самі футболісти, а Л. Кравчук, Є. Марчук, Г. Суркіс, В. Медведчук і голова партії В. Онопенко). Але за кілька днів до виборів „Динамо" на київському полі зазнає розгрому від „Ювентуса" – і це забирає в соціял-демократів кілька десятих відсотків. Ще якусь десяту (мінімум) забрав у них Л. Кравчук. Багато літніх людей, як заявили вони про це журналістам, голосували проти цієї партії саме через те, що її список відкривався цим ім'ям. З іменем колишнього президента упосліджені пенсіонери пов'язують своє гірке матеріяльне становище. Отже, введення до списку гучного політичного імени дало цій партії ефект, обернений сподіваному. І все ж соціял-демократи здолали – не так легко, як це їм пророкувалося – заповітний 4-відсотковий бар'єр.

Мало хто сумнівався, що набере таку кількість голосів, яка дозволить їй перейти цей рубіж, і скандальна „Громада". Ще запекліше нападали на „Громаду" президентська адміністрація, уряд і сам президент, то й помітніше зростав рейтинґ „Громади". Цей феномен змушує з глибоким подивом замислитися: до чого ж не любить український електорат свою владу й цілковито не вірить! Що більше влада його в чомусь переконує, то більше люди в те не вірять. Як тільки влада починає когось переслідувати, електорат того захищає і вважає праведною людиною. Успіх Лазаренка і його команди ще раз успішно те потверджує. Чи – ще одна сенсація – успіх на виборах у мажоритарному окрузі бізнесмена Михайла Бродського. Влада

його заарештувала, готувалася віддати під суд, звинувачуючи в фінансових махінаціях. Бродському в тюремній камері повідомили, що кияни тріюмфально обрали його до Верховної Ради. Як і Лазаренко, він повинен подякувати владі за переслідування – кращої реклями для успіху на виборах, мабуть, не можна придумати.

НДП на чолі з прем'єром Валерієм Пустовойтенком перед виборами запевняла: ніяких проблем у неї не буде. Але проблеми в НДП були дуже серйозні. Користаючи в необмеженій кількості державні кошти, експлуатуючи державні структури, маючи безперешкодний доступ до державного телебачення, радіо, до своїх численних газет, ндпівці з великим скрипом здолали 4-відсотковий рубіж (а погрожували мінімум 20 відсотками електорату). Виборець і тут продемонстрував своє своєрідне ставлення і до влади, і до її партії.

Комуністи, Рух, соціялісти в супрязі з „селянами" – так розподіляли місця журналісти задовго до виборів, саме так вони розподілилися після підсумків виборів за партійними списками. Тут усе сталося так, як заповідалося. Самі національ-демократи на чолі зі всіма (а їх – аж надто багато) провідниками не вірили в свою перемогу, йшли на вибори, несучи в собі передчуття поразки. В цьому була їхня мимовільна оцінка своєї політичної діяльности. Кому ж, як не їм, знати, що, скільки і як зробили вони в справі згуртування патріотичних сил України й завоювання симпатій електорату. Якби результати виборів узятися прогнозувати лиш із того, хто й скільки разів з'являвся на екрані телебачення, то прогноза була би однозначна: беззаперечні фаворити національно-демократичні партії. Комуністів і соціялістів у цьому жанрі майже не було видно. В той час, коли мої колеґи не вилазили зі столичної телестудії, комуністи й соціялісти йшли від під'їзду до під'їзду, від двору до двору (здається, нема в Україні місця, де б не ступила їхня нога); націонал-демократи говорили з народом ВЗАГАЛІ, комуністи й соціялісти з кожним ЗОКРЕМА. Барський синдром, кабінетність, сонлива статика – супутники націонал-демократів, які працюють проти них. Динамічні, дисципліновані й добре зорганізовані комуністи – та сила, яка діє не тільки набагато раціональніше, а й ефективніше.

Комуністи зуміли переконати людей, що країною правлять (а отже й довели її до економічного розвалу) націонал-демократи. Націонал-демократи не зуміли переконати людей, що

державою правлять ті ж партократи, як воно насправді і є. На цьому можна було б і поставити крапку, бо все решта – деталі, які тільки конкретизують уже сказане. Не буду при цій нагоді ще раз нагадувати, як затято й безкомпромісно боролися один з одним демократи на виборах у мажоритарних округах, а комуністи й соціялісти узгодили своїх кандидатів і повиставляли їх по одному на округу (так званих проґресивних соціялістів, очолюваних Наталкою Вітренко це не стосується, вони йшли окремо – ще лівіше від лівих). Ці непримиренні міжусобиці – друга основа наших хронічних поразок.

Перед виборами В'ячеслав Чорновіл категорично зажадав, аби всі націонал-демократи приєднувалися до Руху, щоб виступати на виборах одним політичним тілом, не розпорошуючи сил. Це справді спокусливий варіянт для першого погляду. Але Рух, як постійно й повсюдно підкреслює він, первоцентристська партія. Правим і крайнім правим (а вони є і вони повинні бути при нормальному політичному житті й при такій масовій лівій орієнтації в суспільстві) подітися просто нікуди. Отже, ситуація тут не така однозначна, як нас у тому намагався переконати Чорновіл. Інша річ, що партій та бльоків, котрі визначаються центристською чи правоцентристською орієнтацією, було внесено в виборчі бюлетні аж дев'ять (!) – це вже коментарі викликає однозначні: отаманщина і деструкція. З таким розкладом сил нічого й сподіватися – ні сьогодні, ні завтра – перемогти на виборах.

До речі, про переможців. Одразу ж після виборів газети зарясніли запитаннями: хто ж переміг на виборах? Ліві? Ні, цілковитої перемоги вони не здобули. Конституційної більшости в парляменті не матимуть. Перемогла демократія? З певними застерогами (суд і виборча комісія розглядають ряд

справ, які говорять про антидемократичні моменти) можна сказати так: демократи програли, але демократія перемогла. Ще дехто вважає, що на парляментських виборах переміг... президент. Поясню хід цієї думки. Новообраний парлямент – його політична структура це яскраво підтверджує – відзначатиметься непримиренним протистоянням сил, жодна з яких не зможе провести свого рішення. Отже, в багатьох відношеннях він буде мало дієздатним. В умовах жорстокого протистояння президента з парляментом (кожна сторона прагне мати більшого політичного впливу й повноважень), яке ще більше загострюватиметься при наближенні президентських виборів восени 1999 року, такий парлямент мимоволі стає спільником президента. Адже президент постає в очах виборців набагато кращим за парлямент, він може перекласти на парлямент (і на уряд) усі провини за економічний стан у країні. Парлямент стає особливо виграшним тлом для президента, його шанси постати єдиною світлою постаттю влади ще більше зростають.

Прогнози, як відомо, дуже невдячна справа. Однак, ризкну подумати тут над тим, що і як може бути з новим парляментом. Своєю недієздатністю він посилено компроментуватиме себе. Президентська команда докладе всіх зусиль, аби переконати населення України, що всі біди від парляменту. Новобраний президент – цілком логічно – прагнутиме мати новий парлямент, „під себе". Всі ініціюватимуть дострокові вибори Верховної Ради. І цілком логічно виникає запитання: якими ми прийдемо до них? Якщо такими, як на цих виборах, то шанси наші стають ще меншими. Лишається сподіватися, що в національно-демократичному таборі почнеться час державного розуму і нових людей.

ВИБОРИ УСПІШНІ...ДЛЯ КОГО?

В середу 15 квітня 1998 року в Торонті, Канада, редактор «Українського слова» (Київ) й член Проводу Українських Націоналістів Павло Дорожинський, котрий тривалий час живе в Києві, доповідав про вибори в Україні. Павло Дорожинський добре обзнайомлений з політичними й соціяльно-економічними обставинами в Україні.

Вибори в Україні відбулися на основі нового законодавства, т. з. змішаною системою: 225 депутатів вибрано за партійними списками, пропорційно до отриманого відсотка голосів, а 225 за мажоритарною системою–хто в даній втборчій окрузі дістав найбільше голосів, той став депутатом. Так у новій Верхвовній Раді буде повних 450 депутатів. (В останній ВР було тільки 413, бо не з'явилалася вимагана скількість виборців–понад 50 відсотків управнених до голосування. В самому Києві було 8 ваканцій, хоч вибори в тих округах проводилися додатково).

В останніх двох тижнях перед виборами було заборонено вести опитування населення й публікувати його висліди, тож «прогноз останньої хвилини» не було. У своїй передвиборчій пропаґанді кандидати не дуже брали до уваги факт, що населення збідніло, виживання трудне, платні пенсіонерів чи тих, хто не працює, дуже низькі і добре, якщо їх вони отримують на час. Висліди виборів–це протест проти владних еліт.

Новий виборчий закон, нові надії, нові сподівання мали усі кандидати. Були несподіванки, яких мало хто очікував,–аналізував вибори П. Дорожинський.

Комуністична партія Петра Симоненка мала совєтську плятформу: імпічмент Президента Кучми, визнання російської мови як державної і відновлення Радянського Союзу. Комуністи вели теж «підпільну» кампанію, наприклад, хтось збирав групу людей й говорив їм, як в «Гайд парку» в Лондоні, чи навіть в автобусі, звичайно українською мовою: за совєтів ви мали хліб і ковбасу до хліба й все інше, а сьогодні у незалежній Україні що маєте?

Знову «комуністка» Наталя Вітренко, лідерка Проґресивної соціялістичної партії, більша «комуністка», як Маркс, Енґельс і Ленін, разом взяті, у своїй кампанії виступала тільки проти Комуністичної партії П. Симоненка й Соціял-демократичної О. Мороза, кол. голови Верховної Ради

Трохи дивно було, що майже всі інші партії «не чіпали» комуністів, не вказували на їхні злочини проти люства, особливо, супроти українського народу, якби їх далі боялися. Ану ж?

Дуже широку кампанію вели «незалежні» кандидати–це багаті люди, які не були пов'язані з жодною партією. (Одна хвилина оголошення на телебаченні коштувала дві тисячі гривнів. Гроші десь знаходилися). Народ закидали летючками, а афіші звичайно одні зникали через ніч, а на їх місці появлялися інші.

Вибори пройшли більш успішно й з мешними чисельно порушеннями, ніж минулі. Люди вже привикли до процедури й сам механізм проведення має за собою набуту практику. Правда, були голоси куповані «просто з моста» за гривню на особу, а в деяких колгоспах голови, чи як їх називають, «червоні барони», далі застосовували старі методи «впливу» на своїх виборців, –говорив П. Дорожинський.

До несподіванок належить успіх Партії зелених. Вони «невідомі особистості» в Україні. Але їхня програма була дуже добре опрацьована й ефективно передавана на телебаченні: коротка й ясна. Вона за екологічно чисте довкілля, і це населення сприйняло позитивно, бо це була альтернатива програмам інших партій. Ця партія теж мала б отримати допомогу з-за кордону.

Іншою несподіванкою був нижчий, ніж пепедбачуваний, відсоток голосів за Рух і Конґрес українських націоналістів у виборчому бльоці «Українська національна асамблея». Рух сподівався понад 15 відсотків, а отримав 9; Конґрес, під проводом Слави Стецько, отримав не цілих три відсотки, а індивідуально здобув тільки 4 мандати–в останній ВР мав 8 депутатів.

Аґрарна партія, під проводом Катерини Ващук, теж не отримала чотирьох відсотків, але в індивідуальному голосуванні її партія здобула 10 місць у Верховній Раді. Її клич: рятуймо село! Це пекуча проблема, бо треба нагодувати населення 50 мільйонів людей.

До курйозних випадків слід зачислити Юхима Звягільського й Михайла Бродського.

Колишній прем'єр-міністер Звягільський, маючи «нечисті руки», утік «перед довгою рукою справедливости» до Ізраїлю, коли його Верховна Рада позбавила депутатського імунітету й оскаржила. Але згодом ця ж ВР післала до Ізраїлю для прослідження свою комісію, в якій був теж Степан Хмара. Вирок цієї комісії: Звягільський невинний. Йому повернено депутаство й тепер перевибрано в індивідуальному голосуванні до Верховної Ради. Зв'ягільський, з повним запалом хвалить Україну як найдемократичнішу країну на всьому світі.

Знову ж М. Бродський був навіть арештований, але це не перешкодило, щоб його «народ вибрав».

Навіть національно свідома Галичина вже не така певна. Комуністи у Львові у голосуванні на партійні списки чисельно зайняли друге місце (8 відсотків) за Рухом (10 відсотків).

Теж виявилося, що виборець в Україні ще не дуже «софістикований», бо, наприклад, голосував за індивідуальним кандидатом з одної партії, а за партією на–комуністів.

Виборчий закон має несправедливі положення. Найбільше з них– це те, що партії, які не здобули чотири відсотки, «дарують» свої відсотки, а тим самим і депутатів, у пропорційному відношенні, іншим партіям, що побороли 4-відсотковий бар'єр. Із 30 партій тільки 8 попало у цю упривілейовану групу. А тих 22 партії, котрі, за незначними винятками, не були «лівого» спрямування, разом назбирали понад 30 відсотків. То хто з того найбільше скористав? Комуністична партія, яка «даром» отримала одну четвертину з тих некомуністичних 33 відстотків.

Слід додати, що при прийнятті нового закону треба було продумати наслідки його впровадження в життя. Бо наприклад, в деяких державах, лідер партії, яка не отримає відповідної кількости голосів, дарує свої відсотки одній з партій, котру він вибере. Звичайно, тій, що найближче стоїть до його політичної програми.

В індивідульних виборах в одній окрузі звичайно йшло багато кадидатів, навіть 20-30. Нерідко йшли один проти одного однодумці. Це стосується в першу міру демократичних груп. На жаль, чомусь такі кандидати забувають засаду, що де двох б'ється, там третій користає. Але знову, щоб такі нездорові тенденції припинити, в деяких державах кандидат мусить зложити депозит, і якщо він не осягне певне, законом вимагане число голосів, ці гроші йому забирає уряд.

Склад Верховної Ради зовсім інший від попереднього,– говорив П. Дорожинський. Визначилися три загальні бльоки: лівий, центриський і правий. Вирішальну ролю відіграватимуть т. зв. незалежні депутати– їх непропорційно забагато, бо аж 114. (Для прикладу, а канадському парляменті є тільки один незалежний «дисидент» Ліберальної партії). Ще не відомо, чим вони керуватимуться. Але вони муситимуть приєднатися до одної із фракції (парляментарна фракція мусить мати принаймні 25 депутатів) чи групи. Питання: до котрої?

На запитання, що він думає про Президента Л. Кучму, П. Дорожинський відповів, що він повинен залишитися на своєму пості до наступних виборів. Усунення його чи передчасні президентські вибори можуть бути шкідливі. Кучма має успіхи в закордонній політиці і не продасть України Москві. Це певне, ствердив П. Дорожинський.

А як стане президентом комуніст В. Гриньов?

Роман Колісник

ВИСЛІДИ ВИБОРІВ

КОМУНІСТИ НЕМАТИМУТЬ БІЛЬШОСТИ

Київ (7-го квітня 1998). – Комуністична Партія України здобула 123 місць у новому парляменті – найбільше від будь-якої іншої партії. Однак вона, навіть в коаліції з іншими лівими, не матиме більшости, необхідної для зміни політичного і економічного курсу України.

У загальнодержавній окрузі, комуністи здобули 24.68 відс. голосів, що дало їм 84 місця у Верховній Раді. Інші 39 місць вони виграли у мажоритарних округах, в яких переможцями вийшли безпартійні депутати, забезпечивши собі 114 місць.

Інші ліві партії – бльок Соціялістичної і Селянської та Проґресивна Соціялістична партія – здобули відповідно 36 і 16 місць. Якщо комуністи створять бльок з соціялістами, вони можуть розраховувати на 173 голоси, що значно менше, ніж 226, необхідних для того, щоб перешкодити проведенню розпочатих Президентом реформ.

Можливість того, що ліві виступатимуть монолітно, не є дуже великою, бо вони самі не можуть знайти спільної мови з ряду питань. Голова Адміністрації Президента Євген Кушнарьов сказав, що не має підстав вважати нову Верховну Раду протипрезидентською. На його думку, ліві контролюватимуть третину парляментарних місць.

Але якщо порівняти новий склад Верховної Ради з попереднім, то комуністів значно побільшало. Перед тим вони мали 80 місць.

Багато що залежатиме від того, як голосуватимуть безпартійні депутати, яких після комуністів є найбільше. Аналітики схиляться до думки, що вони будуть гальмувати спроби комуністів повернути годинник назад.

УЧАСТЬ ВИБОРЦІВ У ЧИСЛАХІ ВІДСОТКАХ

До списків виборців у багатомандатній загальнодержавній виборчій окрузі було включено 37 млн. 540 тис. 092 виборці; виборчі бюлетені отримали 26 млн. 734 тис. 449 виборців; взяли участь у голосуванні 26 млн. 571 тис. 273 громадянина, що мають право голосу або 70,78 відсотка від загальної кількости виборців в Україні. Визнано недійсними 821 тис. 699 виборчих бюлетенів.

До виборчого бюлетеня було внесено 30 політичних партій, виборчих бльоків партій, за яких проголосувало 24 млн. 352 тис. 982 виборці, або 91,65 відсотка від тих, хто голосував. Не

підтримали виборчого списку жодної партії, бльоку 1 млн. 396 тис. 592 або 5,25 відсотки виборців, що голосували.

За списки кандидатів у депутати зазначених політичних партій та виборчого бльоку партій подано загалом 17 млн. 481 тис. 593 голоси виборців. У багатомандатній кількість голосів виборців, необхідну для отримання одного депутатського мандата виносить 77 тис. 695 голосів.

ПРЕЛІМІНАРНИЙ РОЗПОДІЛ МІСЦЬ У ПАРЛЯМЕНТІ

Партії	*Відс.*	*Місць*	*Індив.*	*Разом*
Комуністична партія України	24.68	84	39	123
Народний Рух України	9.42	32	14	46
Соціялістична і Селянська Партії	8.59	29	3	32
Народно-Демократична Партія	5.00	17	11	28
Партія „Громада"	4.71	16	7	23
Партія Зелених	5.39	19	-	19
Проґресивна Соціялістична Партія	4.05	14	2	16
Соціял-Демократична (об'єднана)	4.00	14	2	16
Аґрарна Партія	-	-	8	8
Конґрес Українських Націоналістів	-	-	3	3
Партія „Реформи і Порядок"	-	-	3	3
Християнсько демократична Партія	-	-	3	3
Республіканська Партія	-	-	2	2
Соціял-Національна Партія	-	-	2	2
12 партій по одному депутатові	-	-	12	12
Безпартійні	-	-	114	114
		225	225	450

На 23 квітня Центральна Виборча Комісія ще не затвердила 22 депутатів. У деяких округах наказано нові вибори.

ДЕЯКІ ДЕПУТАТИ ОБРАНІ ЗА ПАРТІЙНИМИ СПИСКАМИ

Комуністична партія: Петро Симоненко, Борис Олійник;

Народний Рух: В. Чорновіл, В. Черняк, Г. Удовенко, І. Драч, І. Заєць, Ю. Костенко, Б. Бойко, Ніна Матвієнко, М. Джемільов, О. Лавринович, Л. Танюк, Б. Кожин, О. Бондаренко, М. Косів, І. Юхновський, П. Мовчан, Л. Григорович, В. Кириленко, В. Червоній, Я. Федорин, В. Коваль, В. Щепа, О. Слободян;

Соціялістична і Селянська Партії: О. Мороз, О. Ткаченко, І. Жиж, В. Суслов;

Народно-Демократична Партія: В. Пустовойтенко, А. Матвієнко, І. Плющ, М. Сирота, А. Кінах, О. Ємець, В. Філенко, О. Дьомін, Т. Стецьків, Р. Безсмертний;

Партія Зелених: В. Кононов;

Проґресивна Соціялістична Партія: Наталя Вітренко, В. Марченко, О. Чародеєв;

„Громада": П. Лазаренко, П. Толочко, Д. Гнатюк, Д. Дворкіс, Ю. Тимошенко. О. Білоус;

Соціял-Демократична Партія: Л. Кравчук, Є. Марчук, В. Онопенко, В. Медведчук, Г. Суркіс, В. Кремень.

ДЕЯКІ ДЕПУТАТИ, ОБРАНІ В МАЖОРИТАРНИХ ОКРУГАХ

Конґрес Українських Націоналістів: Слава Стецько (Івано-Франківське), В. Діброва (Волинь), С. Жижко і М. Ратушний (Тернопільщина);

„Національний Фронт": В. Кошинець (Івано-Франківське), І. Пилипчук (Львів);

Соціял-Національна Партія: Ю. Криворучко, О. Тягнибок;

Інші депутати: В. Пинзеник, О. Литвак, Ю. Зв'ягільський, І. Осташ, Г. Омельченко, М. Сирота, В. Мулява, Т. Табачник, С. Терьохін, М. Бродський, В. Косаківський, К. Ващук, Є. Гурвіц, В. Шишкін, С. Головатий, Ю. Спіженко, акад. М. Павловський.

ДЕЯКІ КАНДИДАТИ, ЯКІ ПРОГРАЛИ

В. Яворівський, Михайло і Богдан Горині, Я. Кендзьор, С. Хмара, Б. Ярошинський, В. Мусіяка, О. Вітович (УНА), С. Соболєв, В. Гриньов, Л. Хоролець, Л. Лук'яненко, В. Карпенко, І. Калинець, О. Доній, Р. Коваль, М. Поровський, М. Горбаль, Ю. Буздуган, Л. Скорик, М. Жулинський, члени проводу ОУН(м) – Б. Червак, О. Шевченко, В. Терен.

Володимир Молодецький

ПОЛЕ БОЮ В МАЙБУТНІЙ ВІЙНІ

Коли говоримо про реґулярні боєві дії у минулих війнах, ми завжди уявляємо собі так звану "лінію боїв". Називаємо це по-різному, найчастіше називаємо "фронтом" або "головною лінією боїв", а взяли, мабуть, цей вислів з німецької мови „Гаупт кампф лініє". Під тими термінами розуміємо війська розгорнуті в лінію, довжина якої залежна від довжини чи ширини терену, який обороняємо, або з якого наступаємо. Проти нас є противник, якого війська розгорнуті подібним лінійним способом. Ця лінійна система розгортання військ, що найбільше виявилася в Першій світовій війні, перетривала дотепер, помимо того, що скорий технологічний проґрес робить лінійну фронтову систему розгортання військ негнучкою, а тому й неефективною.

Технологічний проґрес в ділянці оперативної розвідки уможливлює точне означення цілі, а розвиток точної зброї, так званої в англійській мові "Smart weapons", дає змогу знищення цілі з далекої віддалі. Тому тепер ми можемо рівночасно заатакувати і знищити ворожі об'єкти, які зовсім не суміжні. Летунство в Другій світовій війні заподіяло велике знищення у ворожому запіллі, спричинилося до перемоги, хоч само виграти війни не могло б. У війні з Іраком бачимо спробу виграти війну без ужиття суходільних військ. Повітряні атаки, це включало літаки і ракети, по цілому терені Іраку нищили не тільки індустрію, але „мудра зброя" нищила ворожі тактичні об'єкти де б вони не були. Війну закінчили таки суходільні війська, але можливість виграння війни без сухопутніх військ до сьогоднішнього дня є дискусійною темою у вищих військових школах. Одначе війна в Перській Затоці показала, що лінійна фронтова система ведення війни стає застарілою. Щоб оптимально використати нову технологію, сьогоднішні військовики мусять позбутися старого „лінійного" думання, а розробити нову концепцію нелінійної системи боїв, хоч стратегічно залежних від себе, але всуті зовсім окремих, незалежних один від одного.

Дев'ятнадцяте і двадцяте століття стали перехідним періодом, у якому динаміка боїв мінялася радикально і постійно. Нові винаходи створили непередбачувані перспективи для ведення війни. Під кінець дев'ятнадцятого століття, біля 1850, залізниця і телеграф дослівно поширили простір боїв, зменшуючи фізичні ограничення терену, і дали змогу командирам пересувати війська скоріше і комунікуватися скоріше на далекі віддалі. Дещо пізніше, бо біля 1870, введення перших кулеметів збільшило кількість жертв понесених в бою і примусило зревідувати існуючу дотепер тактику піхоти, кінноти і артилерії. Потім винахід бездимного пороху, удосконалення крісів, таких як: Лі Енфілд, Манліхер, Мавзер, і винахід радіо причинилися дальше до змін у тактиці. Початок двадцятого століття бачив ще більш радикальні інновації. Практичне застосування авт, уведення у воєнні дії підводних човнів і літаків радикально змінило військове мислення. Европейські армії зрозуміли імпакт нової тоді технології і відповідно до нього зареаґували. У тактиці вони підкресляли так звані "формації відкритого порядку", заохочували розвинення ініціятиви у молодших командирів, пропаґували центральне плянування і децентралізоване виконання пляну. В стратегічному аспекті плянування мусило щораз більше передбачувати майбутні операції, бо випадковість подій стала рутиною, а не винятком. Успіх стратегічного плянування щораз більше ставав залежний від складних мобілізаційних потреб, які були залежні від часто складних транспортових можливостей і комунікації. Генеральний штаб, як мозок армій, розростався чисельно, ставав якіснішим і більше професійним. У вояка щораз більше впоювали дисципліну, самовідданість військовій справі, послушність і лояльність. Примусова військова служба стала загальною і наслідком того армії зростали чисельно. На жаль, з різних причин, а одною з них був брак вистачально великих вишкільних теренів, на яких мільйонові армії змогли б провіряти нові боєві теорії, тактичні і оперативні зміни не встигали дотримати кроку технологічним змінам.

Сьогоднішні армії стають віч-на-віч з раптовою зміною поля бою. Тепер військові операції виникають рівночасно і постійно в різних місцях боєвого простору. Наслідком того, традиційний розподіл лінійного бойового простору на фронт, глибину і запілля ставить непотрібні ограничення для застосування

боєвої сили. На початку двадцятого століття до двовимірного поля бою (ширина чи довжина і глибина) дійшов третій вимір, летунство, тобто сила вогню з повітря. Недавно до поля бою почали зараховувати четвертий вимір, космосі пов'язані з ним різнородні, уживані в бою, сателіти. Майор американської армії А.Й. Ечеварія ділиться своїми поглядами з читачами "Military Review" з жовтня 1977 р. Він уважає, що існуюча система мап і діяграм, у своїй двовимірній системі не висвітлює дійсної ситуації. Вона не показує темпа і глибини бойової операції, не показує психологічних, фізіологічних і етичних проблем, з якими вояк стрічається, не показує жорстокости і небезпеки, з якою прийдеться воякові зіткнутися. Він уважає, що брак таких інформацій доводить до хаосу. Далі, він уважає, що така ситуація, хаос, це обосічний меч, яку можна використати для знищення противника.

В останньому часі американські військові мислителі, прихильники нелінійного бойового простору, досить часто порушують тему хаосу. Вони дають таку дефініцію хаосу: „Хаос – це стан або забурення, якого наслідком є втрата бойової моралі і бойової ефективности, і послаблення спроможности робити рішення, наслідком чого постає більше помилок". Далі пояснюють, що так званий „критичний пункт" – це момент, в якому встановлений порядок заламлюється і спричинює хаос. І тому ми можемо спричинити такі обставини противникові, що він осягне „критичний пункт". Критичний пункт постає внаслідок співдії таких сил: насильства, загрози втрати життя, фізичного і психічного виснаження. Як звичайно, ілюструють свої погляди прикладами з історії воєн: у 1864 році пруська армія увела вперше так званий „іглицевий кріс" (Needle gun) конструкції пруського інженера Фон Драйзена. Це перший кріс заряджуваний при помочі замка (bolt action rifle). В бою, біля місцевости Лондбі, Шлєзвіґ-Гольштайн, 124 пруських піхотинців довело 184 данців до критичного пункту, тобто до „хаосу", протягом кількох хвилин. Смертельна загроза від ще незнаної зброї, спричинила психічне напру-ження і довела до заламання. Данці пробували обійти німців збоку, але безпощадний вогонь з нових крісів протягом 15 хвилин примусив данський полк до безладної втечі.

Наслідки осягнення „критичного пункту" можуть бути більше поважними. В травні 1917 року французька армія, під

командою ген. Р.Ґ. Нівель, понесла великі втрати в кількох неуспішних атаках на німецькі позиції і, залишена під сильним німецьким вогнем, дійшла до „хаосу" і перестала думати раціонально. 30.000 вояків залишило позиції і подалося до тилу. Зайняли будинки для свого постою, відмовилися виконувати прикази своїх старшин і відмовилися іти назад на фронт. Влада, при помочі масових арештів „бунтівників", вкінці опанувала ситуацію. 23.000 вояків різко покарано, а 400 з них засуджено на кару смерти.

Формації, які не є безпосередньо під ворожим вогнем, також не мають відпорности відносно „критичного пункту". Члени штабів, які в нормальних обставинах є під релятивно меншим вогнем, як фронтовики, можуть впасти жертвою скорого темпа операції, що вимагає нервового і психічного напруження. Таке сталося в 1914 році у головній квартирі 1-ої німецької армії під командою ген. Г. Фон Клюка. Темпо боїв і, в зв'язку з тим напружена праця його штабу, довела до стану, в якому і ген. Фон Клюк і його штабові старшини перестали раціонально думати і зробили низку помилок, яких в інших обставинах не зробили б, і тим уможливили легку перемогу британським і французьким військам. Сьогодні у військових колах уважають, що заник лінійної системи поля бою і розвій нелінійної системи має потенційно більше можливостей довести до „критичного пункту", і тому ця тема стає дедалі важливішою.

„Критичні пункти" стають знаменитою цілю на стратегічному і тактичному рівні, проти якої можна скерувати переважаючі сили з метою примусити противника виконати нашу волю. Не конечно знати „критичний пункт" противника, вистачить уживати безупинний тиск, аж симптоми хаосу появляться. Тут варто згадати, що проблема, яку сьогодні мають ООН з Нассаром Гуссейном, деякі військовики уважають, постала власне тому, що війська коаліції проти Іраку заскоро стримали летунські атаки на Ірак. Кажуть, що кілька днів довше і Ірак осягнув би свій „критичний пункт" заламання. Армії засадничо скоро приходять до себе по заламанню і скоро переорганізовуються, отже, ситуація, яку називаємо „хаосом" не триває довго, і тому виникає потреба її змісця використати.

Раптовий розвиток нової зброї почав радикально змінювати методи ведення війни. Якими ті зміни остаточно будуть,

тяжко ще передбачити, але потреба змін примушує військових мислителів під [illegible] кроку технологічному розвитку, ми мусимо постійно звертати увагу, як та технологія впливає на існуючі принципи бою і як можемо ті принципи змінити, щоб максимально використати нову зброю. Ми не можемо дивитися на існуючі принципи як незмінні, мусимо дивитися на ситуацію з різних точок зору. Беручи під увагу, що лінійна система поля бою починає сходити зі сцени, ми мусимо виробити в собі уміння дивитися на боєві події як на ряд окремих, непов'язаних з собою, ситуацій, які, одначе, творять суцільну цілість. Мусимо брати під увагу ряд факторів, які колись були поза межами боєвих принципів, а саме: нетрадиційні завдання, як: психологічна війна і дизінформація, інфільтрація комп'ютерних центрів противника і дія з метою психічного виснаження командирів.

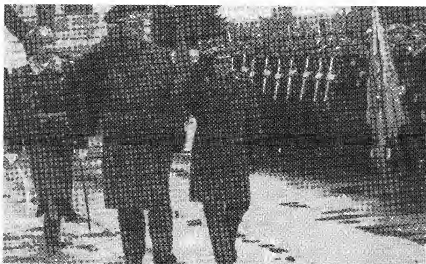
Нелінійне поле бою означає бути в наступі поза фізичним виміром бою. Означує включити в дію не тільки тактично-оперативні принципи, але і людські психологічні виміри. Щоб це послідовно робити, ми мусимо змінити наш традиційний спосіб думання. Ми мусимо привчити себе дивитися на боєві проблеми з багатьох перспектив і виробити розв'язки, які сягають поза лінійний парадигм.

На закінчення я хочу зацитувати згаданого вже майора А.Й. Ачеварія: „Якщо цього не зробимо, „хаос", якого будемо свідком у бою, може бути нашим „хаосом".

Володимир Книш
„Народна армія"

УКРАЇНА-ПОЛЬЩА: ПОСТІЙНО МІЦНІЄ ВІЙСЬКОВА СПІВПРАЦЯ

Співробітництво Збройних Сил України і Війська Польського можна назвати досить активними. Новим підтвердженням цього стала доведена офіційна візита делеґації Генерального штабу Війська Польського на чолі з начальником Генріком Шумським. Він зустрівся з Міністром оборони України генерал-полковником Олександром Кузьмуком, начальником ГШ ЗСУ – першим заступником Міністра оборони України генерал-полковником Олександром Затинайком, іншими високими посадовими особами військового відомства.

Інтенсивний обмін військовими делеґаціями свідчить про серйозність намірів керівництва двох сусідніх держав зміцнювати взаємну довіру, дружні стосунки і у військовій сфері.

Співпраця українського і польського оборонних відомств ґрунтується на підписаній у 1993 році рамковій угоді.

Саме тоді виникла ідея створення спільного українсько-польського батальйону. Вона трансформувалась у відповідну

Угоду про створення миротворчого Укрполбату, яку було підписано у листопаді 1997 року під час візиту Міністра оборони України генерал-полковника ОлександраКузьмука до Польщі. Як відомо, українська частина цього формування знаходиться у Яворові, а польська – у Перемишлі.

В цьому році запланована участь підрозділів спільного миротворчого батальйону у навчаннях „Щит миру-98". Хоча вони мають офіційний статус україно-американських, але до них залучаються і військовослужбовці з інших країн.

Під час візити обговорювалися питання підготовки Укрполбату до спільних заходів. Є бажання як нашого військового керівництва, так і польських колеґ побачити, на що здатний цей військовий підрозділ, що був зформований на базі 310-го механізованого полку Залізної дивізії (колишнього ПрикВО) і 4-ї танкової бриґади Війська Польського. Особовий склад батальйону, який до речі, має свою пісню і навіть прапор, активно готується до цього відповідального випробування. Військовослужбовці вивчають англійську мову і готуються до виконання складних миротворчих завдань.

Три дні у Краківському військовому окрузі Війська Польського на запрошення його командувача генерала дивізії Зенона Бріка провів командувач Західного оперативного командування генерал-полковник Петро Шуляк. Було опрацьовано багато важливих питань двостороннього співробітництва військових структур. У грудні 1997 року начальник ГШ ЗСУ – перший заступник Міністра оборони України генерал-полковник Олександер Затинайко відвідав Польщу. Все це свідчить про високий рівень зацікавлености керівництва обох країн у розвитку нормальних відносин.

РОЗШУК АННИ ПРОЦІВ

Народжена 1925 року, вчащала до учительської семінарії у Львові. Була в УПА. Хто знає про її долю, просимо написати до „Вістей Комбатанта".

Сергій Брунь

СКОРОЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

(„УС") Завершення 1997 року – це не лише підсумок виконаних справ і означення визначних подій у житті Збройних сил України, але й накреслення плянів діяльности на перспективу, а зокрема на 1998 рік. Про удосконалення та зміни в організаційно-штатній структурі Збройних сил України, запланованих на нинішній рік, розповів на брифінґу начальника Головного організаційно-мобілізаційного управління Генерального штабу Збройних сил генерал-майор Микола Матюх.

Минув рік з часу введення в дію указу Президента України „Про державну програму будівництва та розвитку Збройних сил України", що є програмою дій Міністерства оборони України до 2005 року. Головним її завданням є створення нової моделі, оптимальної за чисельністю, мобільного, добре озброєного війська.

Збройні сили України повинні будуватися і розвиватися в межах розумної достатности, бути в постійній готовності протидіяти будь-якій аґресії і мати оптимальну чисельність. Згідно з пляном скорочення Збройних сил України в 1998 р., очікується вихід до кінця 1998 року на штатну чисельність у 400 тис. осіб, з них 320 тис. військовиків і 80 тис. працівників. Щоправда, для здійснення цих плянів, за словами М. Матюха, Верховна Рада має прийняти закон „Про загальну структуру і чисельність Збройних сил України".

Серед скорочень, що плянують провести у 1998 р., посади генералів, адміралів і офіцерів – за штатом 21 тис., за списком 9800, прапорщиків і мічманів – за штатом 16 тис., за списком 8 тис. Отже, штатну чисельність плянується скоротити на 25%, чисельність за списком на 14%. Також плянується скоротити 27% (30 тис.) кількости працівників. Буде звільнено в запас 17.800 офіцерів і прапорщиків, близько 50% з них досягли максимального віку перебування на військовій службі і мають право на пенсійне забезпечення, а інші 50% мають вислугу 20 років і більше, що дає їм право на пенсійне забезпечення, але вони не досягли максимального віку перебування на військовій службі. Загальна штатна чисельність скорочень у 1998 р. плянується в межах 75 тис. осіб.

Ще біля 30 тис. буде реґулюватися за рахунок списочної чисельности, тобто меншого призовного континґенту. Навесні та восени 1998 р. плянується призвати по 35 тис. призовників, а звільнити 50 тис. призовників, що не підлягають призову за станом здоров'я чи з інших причин. Як зазначив М. Матюх, для забезпечення боєздатности Збройних сил України необхідно значно посилити вимоги до стану здоров'я, рівня освіти і морально-ділових якостей молодого поповнення, що призивається на військову службу. Пропозиція про призов військовозобов'язаних з числа студентів вищих навчальних закладів, з якою Міністерство оборони виходило у 1996 р., не знайшла підтримки ні в Міністерстві юстиції, ні в Міністерстві освіти. Відсутність необхідного фінансування призвела до призупинення на деякий час зарахування військовиків, що служили б за контрактом на посадах солдатів, сержантів, матросів і старшин.

З 1998 року плянується лише структурне скорочення у Збройних силах України. Запляновані заходи дозволять скоротити до 150 військових організмів (від окремого батальйону і вище) і передати в народне господарство України біля 300 військових містечок. Скорочення інфраструктури військ плянується в межах 12%.

Сергій Згурець
„Народна армія"

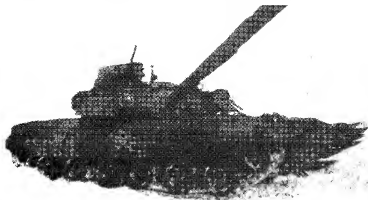
НАШІ ТАНКИ МАТИМУТЬ „РІДНІ" ГАРМАТИ

Успіхом завершились зусилля українських фахівців з розробки і впровадження у серію технології виробництва вітчизняної артилерійської системи для танків. Це засвідчили випробування та презентація 125-міліметрових артсистем на Харківському державному підприємстві „Завод імені Малишева".

Протягом певного часу саме гармати були „ахілесовою п'ятою" українських танкобудівників, що їх і досі Харків отримує з Росії. Це особливо далося взнаки, коли торік Москва погрозила призупинити постачання комплектувальних виробів в Україну. Це могло зірвати виконання контракту на постачання до Пакистану 320 танків Т-80УД вартістю у 650 млн. доларів.

Артилерійська танкова система, яку так очікували українські танкобудівники, була оперативно розроблена в Державному науково-технічному центрі артилерійсько-стрілецького озброєння в Києві: нова танкова гармата за результатами випробувань краща за російські аналоги. „Живучість" жерла збільшилась в 1,6 – 3 рази. Тобто нова українська артсистема спроможна вистрілити втричі більше штатних стрілен ніж російська.

Опанувавши виробництво танкової гармати, Україна увійшла до числа країн-виробників подібних систем: Великобританія, Франція, Італія, Росія, США, Китай та ПАР.

Новими артсистемами плянується обладнати Т-84, які Україна виставила для участі у міжнародному тендері на постачання тисячі танків до Туреччини. Також з'являється можливість – установлення своїх гармат на танки Т-72. Це значно збільшить вогневу потужність машин, яких у світі налічується близько 10 тисяч. Що ж стосується танків для Ісламбада, то вони все ще комплектуються російськими гарматами, хоча ціну, за якою їх закуповують у Пермі, „малишевці" вважають завеликою. Наша буде на третину дешевша.

Жерло української гармати виготовлятимуть в Сумах, на ВО ім. Фрунзе. Решту бере на себе Харків. Це є ознакою завершення формування в Харкові потужного танкового меґаполіса, орієнтованого на розробку та виробництво бронетехніки. КБ ім. Морозова, центри з розробки та виробництва дизельних двигунів, випробні поліґони й танкоремонтний завод, а віднині ще й артвиробництво – все тепер зосереджено в одному місці. Є також рішення про перенесення у Харків командного факультету Київського інституту Сухопутних військ.

Пакистанський контракт, перспектива інших замовлень реанімували і зробили вельми рентабельною танкобудівну промисловість України, що особливо помітно на тлі загального занепаду „оборонки". Тож не дивно, що навколо прибуткового виробництва зформувалося своєрідне фінансово-промислове лобі, котре настійливо домагається надати заводу ім. Малишева право самостійної діяльности на зовнішньому ринку. Нині це робиться через держкомпанію з експорту та імпорту зброї та послуг спецпризначення „Укрспецекспорт".

УКРАЇНА ЗБЕРЕЖЕ РАКЕТИ СЕРЕДНЬОГО ЗАСЯГУ

Київ. – Президент Леонід Кучма заявив, що Україна не відмовиться від ракет середнього засягу.

Виступаючи на пресконференції, Л. Кучма сказав, що Україна матиме ракети, незважаючи на думку „тієї чи іншої країни".

Як відомо, під тиском інших держав, в тому числі США, Україна відмовилася від ядерної зброї. Вашінґтон ще домагається від України припинення виробництва і використання ракет середнього засягу. Л. Кучма зазначив, що Україна настільки зменшила свої озброєння, що вже далі нікуди.

Валентин Бадрак

КУДИ ПОДІТИСЯ ЗВІЛЬНЕНОМУ ОФІЦЕРОВІ

Минулий січень досить серйозною хвилею „планових скорочень". Не встиг міністер оборони України генерал-полковник Олександер Кузьмук оголосити про звільнення в запас 17800 офіцерів і прапорщиків (зауваживши, правда, що „йдеться не про скорочення ВС України, а про вдосконалення організаційно-штатної структури згідно з директивою", яка передбачає „ретельну атестацію та виявлення непотрібних Збройним Силам офіцерів і прапорщиків"), як і міністер МВС України Юрій Кравченко повідомив, що цього року чисельність міліції буде зменшено на 30000 чоловік, з них близько 8 тисяч – офіцери. Трохи згодом стало відомо, що й чисельність Служби безпеки України скоротиться на 1200 чоловік.

Зокрема, на одному з брифінґів начальник головного оргмобуправління Міністерства оборони України генерал Микола Матюх заявив, що „військове відомство розробило оптимальні алгоритми скорочення ЗСУ". Що це за алгоритми – деталізовано не було. Однак він же пізніше й зізнався, що грошей на скорочення армії не передбачено (при тому, що потрібно для цього ні багато ні мало – 700 млн. гривень). М. Матюх, правда, обмовився що віце-прем'єр-міністер Сергій Тигипко пообіцяв виділити близько 300 млн. гривень. Але чи їх справді буде надано, напевне сказати важко. Тим більше, що сума обіцяних грошей, за свідченням того ж М. Матюха, становить лише 44% від потреб української армії.

А ситуація сьогодні така, що близько 50% військовиків, яких цього року буде скорочено, не матимуть пенсій, а середній вік тих, хто її отримає за вислугою, 36–38 років. За словами начальника головного управління виховної роботи генерала Володимира Ситника, саме на цей період життя військовослужбовців припадає пік їх смертности. Як не дивно це звучить, 62% серед самовбивць – офіцери та прапорщики. Відсутність житла при тому, що офіцер або прапорщик часто є єдиним годувальником у сім'ї, є головною причиною подібних жахливих випадків. „За другою пенсійною книжкою, яка видається терміном на 10 років, приходять лише 3% колишніх військовиків", наголосив генерал.

Іншою, не менш важливою проблемою є те, що звільнений офіцер часто не має цивільної професії. В цьому випадку він може стати легкою здобиччю кримінальних структур, попов-

нивши їхні ряди. Навіть у самій армії, за словами заступника Генерального прокурора України генерал-лейтенанта юстиції Володимира Кравченка, рівень злочинности серед офіцерів за останні роки зріс утричі.

Держава, певна річ, над цією проблемою працює. Зокрема, у квітні минулого року почала функціонувати державна програма адаптації звільнених у запас військовослужбовців (до речі, перша на пострадянському терені). Її кінцевою метою є працевлаштування колишніх військовиків. Однак результати поки що більш ніж скромні: за свідченням голови Національного координаційного комітету програми "TACIS" при Кабінеті міністрів України полковника Олександра Шикалова, за цей час вдалося працевлаштувати „аж" 566 чоловік. Правда, прогнози на майбутнє оптимістичніші – О. Шикалов упевнений, що урядові разом з організаціями, які займаються цією соціяльною проблемою (а їх в Україні більше десятка), вдасться охопити всіх, хто потребує допомоги. Лише Нацкомітет готовий „взяти на себа" 5 тисяч чоловік. Крім того, очікується й допомога від Европейського Союзу, яка має становити близько 10 млн. долярів, стверджує О. Шикалов.

Натомість прогнози директора Програми „Соціяльна адаптація військовослужбовців (САВ) міжнародного фонду „Відродження" Геннадія Аксьонова менш оптимістичні. За його словами, кількість лише військовослужбовців ВСУ та членів їх сімей, які потребують адаптації, становить не менш ніж 30–32 тисячі. „Соціяльна напруга однозначно зростатиме. Бо ми просто фізично не зможемо охопити всіх", – стверджує він.

На його думку, держава могла б активніше допомагати адаптації військовослужбовців. Наприклад, передавати для цього об'єкти скорочуваної інфраструктури Збройних Сил. „У той час, коли процесу адаптації офіцерів України допомагають фонд Сороса, ЕС, Греція, Голляндія, Данія, Франція та Німеччина, уряд не бере належної адекватної участи в цьому. Якщо так буде й оскільки багатьом із звільнених офіцерів нічого не залишатиметься, як поповнити злочинні формування", – стверджує Геннадій Аксьонов.

Разом з тим перевчити й підготувати частину військовослужбовців до нового життя теоретично можливо. А от вирішити головну проблему військових – житлову – поки що ніхто не береться. Проте в Україні на сьогодні налічується понад 60 тис. безквартирних кадрових офіцерів і понад 31 тис. „колишніх", які не мають даху над головою і стан яких наближений до відчаю.

То куди все ж таки податися звільненому офіцерові?

Орест Корчак Городиський

45-РІЧЧЯ ІСНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ В ЧІКАҐО

В неділю 26. 10. 1997 р. чікаґська громада відзначила 45-річчя існування українського реґіонального Музею в Америці. Організаторами музею були пл. сен. Олекса Ганкевич, пл. сен. Юліян Каменецький і тодішній голова Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА – мґр. Орест Городиський. Головним завданням було зберегти еміґраційно-історичні пам'ятки. Від часу прибуття – 1949 і в дальші роки багато т. зв. „нових" еміґрантів, як і їхніх нащадків вписались світлими рядками в історію українського поселення і многогранного американського побуту. Тож з приємністю треба відмітити ініціятиву Дирекції Музею запросити як головного промовця на ту імпрезу українку – дочку „нового" післявоєнного еміґранта капітан-лейтенанта морської фльоти Гайдемарію Стефанишин-Пайпер, уродженку Міннеаполіс, абсольвентку школи українознавства, сестричку в пласті, члена танцювальної групи „Заграва" в Міннеаполіс. Її слово на бенкеті, виголошене гарною українською мовою, присутні сприйняли ентузіястичними оплесками.

– Як я стала астронавткою?– говорила вона в своєму слові. – На це не мала я простої відповіді. Але після роздумувань, мені стало ясно, що до мого успіху причинилися в першій мірі мої батьки, котрі дали мені здорові життєві поради: віруй в Бога, вчися і ніколи не піддавайся.

– Глибоку віру в Бога передав мені мій батько. Через ласку Божу, я повірила, що все можливе – навіть стати

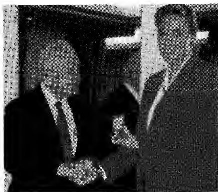
астронавткою. Наука приходилася мені легко, особливо математика й точні науки. Заохотою був мій батько, котрий любив хвалитися, що його дочка інженер.

Не зраджуватися – це не нова концепція для українців. Треба тільки прочитати історію України, щоб в цьому переконатися: українці не піддалися і тепер Україна самостійна держава.

– Тому я стала астронавткою, але й це не нове, бо Шевченко вже 150 років тому писав: „Учітеся, брати мої, думайте, читайте. І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь!"

Гайдемарія Стефанишин-Пайпер народилася 7 лютого 1963 року. Одружена, сім'я має одну дитину.

В квітні 1996 року її прийнято як кандидатку-спеціялістку до космічних польотів у вишкільному центрі Johnson Space Center, де вона в ранзі Lieutenant Commander, USN, від серпня 1996 року проходить дворічний вишкіл.

Мґр. Орест Городиський вручає астронавтці Гайдемарії Стефанишин-Пайпер Пропам'ятний хрест Дивізії „Галичина"

Крім дарунку від музею, Капітула пропам'ятних відзнак Дивізії „Галичина" вручила їй Пропам'ятний хрест Української Дивізії. Відзначення вручив секретар Капітули мґр. Орест Городиський, а керманич бенкету д-р Юліян Куляс (пполковник американських збройних сил) дав коротке пояснення.

Капітан-лейтенант Стефанишин-Пайпер правдоподібно буде на черзі високопростірного польоту ще цього року. Маючи на увазі, що астронавти можуть запросити на час польоту й приземлення біля 30 осіб, хочемо вірити, що між запрошеними будуть також кол. вояки Дивізії.

Автор цих рядків вислав п-і Стефанишин-Пайпер запитник, на який вона радо подала бажані інформації. Г. Стефанишин-Пайпер свобідно володіє українською і німецькою мовами.

Бажаємо п-і Стефанишин-Пайпер щасливих польотів і успіхів в житті.

Олег Гринів

БЕЗ ПОЛІТИЧНОЇ ВОРОЖБИ

Після довгого й докладного дослідження російської історії, звичаїв і традицій визначний поет і мислитель Євген Гуцало у своїй знаменитій праці п. н. „Ментальність орди" називає саму історію Росії „історією розбоїв...".

Статті, які склали книгу Євгена Гуцала „Ментальність орди", письменник друкував ще за свого життя в „Літературній Україні". Самої книги, що вийшла вже в 1996 році, він не побачив. Хоч від смерти видатного майстра пера минає три роки, його публіцистика не втратила й не втратить своєї актуальности. Причина проста: наш письменник намагається зрозуміти північного сусіда України, спростувавши твердження російського поета Федора Тютчева про те, що „розумом Росію не зрозуміти".

Є. Гуцало звертається до читача: „Ні, Росію можна зрозуміти", хоч і не говорить цього так відверто. Однак такі думки пронизують кожну сторінку книги. Письменник відштовхується від таких слів нинішнього російського вченого Д. Лихачова, який пише: „Годі спекатися самих себе". Щоби зрозуміти російський народ з нормального погляду і в масштабах його історії, Є. Гуцало звертається до сивої давнини, починаючи з московських билин, в яких грабіжництво тамтешніх богатирів трактується як геройство.

Найяскравішим втіленням такого геройства чи „молодецтва" наш письменник вважає билинного Ваську Буслаєвича, який зібрав дружину з відчайдухів і шибайголів. Спочатку вони вбивають кожного, хто попадає під руку; а відтак до безтями п'яні б'ються не на життя, а на смерть вже між собою. Письменник передає опис цього „героя" в російському фолкльорі: „Пісенне джерело доносить, що пиячив з п'яницями, злодійствував із злодіями, розбійничав з розбійниками, кривдячи невинних. А що вже любитель усіляких бійок, які були буденною потіхою-забавою не тільки новгородців, коли – стінка на стінку, коли – морду в кров, а зуби виплюнуто на землю". Саму історію Росії Є. Гуцало називає „історією роз-

боїв тисяч і тисяч славетних Васьок Булаєвичів – менш знаменитих і зовсім невідомих”. Місцева влада була зацікавлена в тому, щоби такі розбійники витрачали свої сили на боротьбу проти „інородців”.

Якщо Ваську Булаєвича ще можна вважати вигадкою, то Єрмак, Разін, Пугачов, Хабаров вже цілком реальні отамани розбійницьких банд. Перший з них, як пише Є. Гуцало, „став завойовником Сибіру, теж збирав, виявляється, „русскиє земли” у відомий спосіб – на славу Росії”.

Академік Д. Лихачов твердить, що начебто росіяни магнетували до себе інші народи, зберігаючи їх; а наш письменник показує, що насправді вони вирізували завойованих „інородців”. Є. Гуцало пише, що в Казахстані „за роки радянської влади було організовано геноцид-голодомор не менших масштабів, ніж в Україні”, а розбійникові Єрмаку ставили пам'ятники на землях, які він поливав кров'ю місцевих „інородців”.

Пісні народу – це прояви його душі. Що ж тоді говорять російські пісні про свій народ? Йдеться про розповсюджені серед нього розбійницькі пісні. У цих піснях росіяни, як пише Є. Гуцало, „звеличували себе самих – широку російську душу, широкий російський характер, який буйно та яскраво, спонтанно щиро виявляє себе й через грабежі, розбої, злочинства, і, будучи нечебто характером християнським, нітрохи не задумується над християнською суттю свого вираження, бо в злочинному процесі вираження цього характеру ще нечебто передчасно задумуватися над християнською мораллю”.

З книги Є. Гуцала випливає, що російський цар Петро І, який створив евразійську імперію, не далеко втік від Нерона. Як і римський володар, він милувався пожежами в Москві, а ще нацьковував своїх улюбленців один на одного. Наш письменник перестерігає: „Інші народи на так званому „евразіятському просторі” колонізовано не просто російською військовою силою, а ще й віддано на освоєння, на перетравлювання, на нову модифікацію саме російським національним характерам, саме оцими розбійнозлодійськими „удалью, отвагою, молодечеством и разгульем”, як і тим способом господарювання, яке гірше всякої безгосподарности, а ще ж і тим здирницьким чиновницько-держимордним ладом, який мало чим відрізняється від казар-

менно-тюремного. Тепер от маємо жириновщину. А що після жириновщини?"

Буслаєвщина не вимерла. Від Єрмака, Разіна, Пугачова, Хабарова вона перейшла до „предтечі" большевизму критика Бєлінського й поета Пушкіна, від них до Леніна, а тепер до Жириновського. Від буслаєвщини, а не від жидомасонства народився большевизм. Письменник змушує читача задуматися над питанням, „чи ленінщина–жириновщина фатально неминучі" в російському характері.

Письменник широко використовує відомі факти з історії Росії й порівнює їх із сьогоденням. Він нагадує, що ще 170 років тому російський мислитель П. Чаадаєв глибоко проник у російську дійсність і описав її. Картина тодішньої Росії майже не відрізняється від Росії єльцинської. Письменник Ф. Достоєвський вже в другій половині XIX століття бачив скрізь у Росії „пияцтво, розбій, п'яних дітей". Навіть захисник відновлення Російської імперії О. Солженіцин змушений був визнати, що на своєму шляху по Сибіру й аж до Москви він щокроку бачив хаос, руїну і розбій. Справді буслаєвщина не вмерла!

Буслаєвщина – це суть російського характеру. Вона зберігається при зміні політичного режиму. Сподівання на якесь чудо марні. Підходи до Росії вимагають зваження буслаєвщини, а політична ворожба завжди мала згубні наслідки. Буслаєвщина допомагає зрозуміти міжнародну політику єльцинської Росії.

Захисники російської загарбницької політики намагалися й намагаються показувати загарбання чужих народів за Божий промисел. Та факти говорять про його земне коріння.

Є. Гуцало пише: „За російським військом, за російською зброєю неминуче мала прийти російська колонізація (бо ж „московська зараза" – поетапна, розрахована на перспективу, а коли так, то, скажімо, спробуй сьогодні носитися з кордонами, це – не в природі, це – поза перспективою!)". Інакше кажучи, „облаштовувалася на цих землях „бродяча Русь", яка давно вже відірвалася від своєї власної землі, яка вже побувала на Дону, в Новоросії (на півдні України – О. Г.), в Сибіру і в Семиріччі, давно звикла до блукань, яка не могла ніде міцно осісти і прикріпитися до нової землі, бо в нескінченних пошуках казкових „палестин" з молочними рі-

ками весь цей люд звик з великою легкістю кидати малонасиджені місця при першій чутці про можливість одержати нові земельні наділи і нову грошову допомогу". Так діяв зокрема гоголівський Чичиков. Щоби набути з царської ласки українські землі в Таврії, він купував „мертві душі", цебто тих закріпачених селян, які померли, але числилися живими до майбутнього перепису.

Після військової окупації наступала мовна аґресія. Так було не лише в Україні. Є. Гуцало пише: „З середовища місцевого населення почали з'являтися не так москвофіли, як ті захланні особистості, які намагалися мати вигоду з присутности росіян – і не тільки у вигляді медалей та халатів. Усе збільшувалася кількість російського населення. У повному блиску розцвітали хабарництво й продажність російських чиновників і цілих закладів, що зоставалися безкарними". Зросійщення трактувалося як розповсюдження серед „інородців" державної мови. Начебто шляхетно! Та треба наголосити, що насадження цієї мови в усіх сферах суспільного життя неодмінно звужувало використання мов місцевого населення. У цьому корінь так званої „проблеми російськомовного населення", яке нині так прагнуть захищати московські імперіялісти, а в Україні – „соціяльні ліберали" на чолі з В. Гріньовим, який сам хизується своїм циганським походженням. Звідси розпочинається спроба утвердити російську як другу державну мову в Україні.

Для росіян рідна земля, як пише Є. Гуцало, – це мачуха, тому вони шукають „палестин" на загарбаних землях. Але й там земля для них не стає матір'ю. Історія – також мачуха для росіян. Такий вже „талан" російських імперіялістів!

Нелюбов до землі посилюється тим, що колонізатори, як правило, нездатні до хліборобської праці. Так, до речі, було в Криму після виселення з нього в 1944 році корінної людности. „Царський подарунок" Хрущова Україні, на що так нині нападають російські імперіялісти, в тих умовах не мав альтернативи: працелюбні українські хлібороби мали зробити в Криму те, чого не зуміли перевезені наприкінці війни на півострів російські селяни. Чи не тому в такому занепаді опинилося українське сільське господарство, що у виморені наші села большевицька влада перевезла селян з російських областей, де про жодне перенаселення не могло бути й мови? Безумовно, це не єдина причина: не скидаймо й колгоспного

кріпацтва, яке теж прийшло до нас з Росії.

Про якусь любов підкорених народів до Росії не могло бути мови. Хто не мирився з поневоленням, того знищували. Так було при царизмі, так було й за більшовицького панування. Один з большевицьких керівників Туркестану визнавав: „Мусульманський пролетаріят просить пощади в росіян, але ті відповідають, що не довіряють їм. Мусульманів цькують, розстрілюють... Мусульманська біднота терпить від наших (большевицьких – О. Г.) загонів, які знищують безоглядно їх майно, жінок і дітей...". Так відновлювали послідовники Леніна Російську імперію під назвою „СРСР". Наш письменник наголошує, що, завойовуючи Сибір, московити не турбувалися про поневолені народи. Зате збагачувалися як у казці.

Росія грабувала з особливою брутальністю художні цінності в Україні. Коли США повернули захоплені німцями українські цінності в часи окупації, то кремлівські керівники не передали їх законним власникам, а залишили в Москві і Ленінграді. Тепер навіть російські діячі культури не хочуть віддати їх Україні. Що казати, коли академік Д. Лихачов, якого називають сумлінням Росії, проти того, щоби повернути в Україну загарбані його земляками скарби з наших храмів?

У цьому ще одна характерна риса росіян. Є. Гуцало нагадує, що московський цар-самодур Іван Грозний казав: „Московити мої всі злодії". Цей тиран намагався викорінити злодійство в своєму народі, хоч сам не мав жодного бажання звільнитися від такої ж схильности. Так, вважає наш письменник, большевицькі й нинішні російські верховоди борються проти корупції й організованої злочинности. Росіяни упродовж віків нав'язували злодійство іншим народам. Не випадково так тяжко молодим державам на території колишнього СРСР вийти з економічної кризи.

Чужинці, які відвідували російську державу, наголошували, що серед її людности, особливого розповсюдження набуло пияцтво. Не уникали його навіть монахи, незважаючи на офіційні заборони пити в монастирях „гаряче вино", тобто горілку. Письменник звертає увагу, що керівники північно-східної держави не були байдужі до алкоголю. Життя московського царя Івана Грозного він називає „нічною безумною й п'яною оргією" в прямому розумінні слова. Петро I також був „скаженим п'яницею", хоч сам боровся проти

пияцтва серед населення. „З допомогою горілки і споювання народу будував соціялізм большевицький диктатор Сталін. На противагу йому „в ім'я світлого майбутнього" верховоди часів „перебудови" Горбачов і Лигачов боролися з пияцтвом. Як наслідок державний бюджет впав у прірву, бо на горілці й п'яному народі тримався цей бюджет і п'яні візії про світле майбутнє".

Американський письменник Георг Кеннан, який побував у Сибіру в 1885 році, писав, що царський режим спирається на „два великі російські заклади – церкву і кабак", як дві рівнозначні установи для держави. Так було не лише в минулому столітті, а залишилося й нині, що підтверджують сучасні російські письменники.

Безумовно, вдача російського народу не могла не відбитися на зовнішній політиці держави, хоч від цього страждали самі росіяни. „Російський шовінізм, – пише Є. Гуцало, – це вічно жива фельдфебельська вдова, яка з мазохістською насолодою батожить сама себе, водночас упиваючись чужою кров'ю, наче квасом". Улізши до Европи після нещасливої для України битви під Полтавою в 1709 році, московити нав'язували свою історію іншим народам, насамперед українцям. Гетьман Мазепа таврувався як зрадник, а донощики Іскра й Кочубей прославлялися як патріоти, бо інших патріотизмів, крім свого, росіяни ніколи не визнавали.

З книги Є. Гуцала читач має змогу ще раз переконатися в тому, що джерела нинішньої зовнішньої політики Росії у далекому минулому. Як відомо, самі російські мислителі шукали ідейні засади Третього Інтернаціоналу в концепції „Третього Риму", під яким розуміли Москву, якої не спіткає доля двох інших Римів. Так само ідея „залізної завіси" між Росією і заходом не належить Сталінові. Ще в XVIII столітті її висловив російський вчений Ломоносов.

Не нова була й тактика російських військ у Чечні. О. Пушкін писав: „Підкорить все російський меч". Та російські імперіялісти підкорювали народи не лише за допомогою меча. Ще півтораста літ тому царські загарбники „вирубували ліс, щоб позбавити гірські народи їхнього природного середовища, аби позбавити їх можливости захищатися від тих, хто зі зброєю вторгся на їхні вільні землі закладати основи так званого федеративного простору". За опір колонізаторам кавказців чекала страшна кара, бо, як пише наш пись-

менник, „гірські народи чомусь ніяк не хотіли розуміти свого щастя". „Їх, – продовжує з іронією Є. Гуцало, – винищують, у них віднімають їхню землю, віднімають волю, топчуть віковічні звичаї та обряди, а вони не розуміють свого щастя – й край". До щастя вели не однаково: за царя спалювали кавказькі саклі, за Сталіна кавказців депортували на чужі землі, а за Єльцина їх „частували" ракетами й бомбами. Загарбник Кавказу генерал Єрмолов, якого прославляв О. Пушкін, за найменший непослух бив палицями й вішав кавказьких князів, спалював їх майно.

Як народ-здобичник росіяни зразу підхопили ленінське гасло „грабуй награбоване" – і грабували насамперед чужі народи. Такі дії теж не нові: предки нинішніх росіян оспівували їх ще в розбійницьких піснях. З цього цілком логічний такий висновок Є. Гуцала про росіян: „Отакий стихійний народний комунізм. Так що ідеї Маркса – Леніна виявилися не чужими російському народному характеру, вони прищеплювалися на вдячному, підготовленому ґрунті, й немає потреби ура-патріотам аж усі гріхи валити на жидомасонів".

Загарбницька політика большевиків також лише продовжувала царську політику. Російські царі намагалися перенести свою столицю в Константинополь, як центр світового православ'я, щоби відновити Східну Римську імперію і започаткувати „Слов'янську еру Всесвітньої історії", як писав 125 років тому слов'янофіл М. Данилевський. За проєктом останнього, до „Всеслов'янського союзу як розширеної Російської імперії мали приєднатися, окрім української Галичини й Закарпаття, такі королівства: Чехо-Мораво-Словацьке, Сербо-Хорвато-Словенське, Болгарське, Румунське, Еллінське (Грецьке), а також Царгородська округа з частинами Румунії і Малої Азії. Отже, йдеться про створення евроазійського надпростору.

Росіяни ніколи не допускали навіть думки про можливість розпаду їхньої держави на частини. Большевики формально визнали право націй на самовизначення, але дуже скоро придушили нові незалежні держави. Московські гекачеписти виступили проти осудженого їх компартією „параду суверенітетів" і відчайдушно намагалися врятувати СРСР від розпаду. Як реанімацію імперії трактує московське керівництво біловезькі домовленості в грудні 1991 року.

Якщо історія дає, за словами російського мислителя минулого століття, „ключ до розуміння народів", то наш письменник на широкому історичному матеріялі допомагає розуміти росіян. Суть російської історії в розбійницькій буслаєвщині. „Отже, – пише Є. Гуцало, – перманентний стан – терор знизу і терор зверху, взаємний терор, така вже форма державности й побутування народонаселення". Як з таким народонаселенням творити нові взаємини? Чи варто українцям й іншим народам знову піддаватися ілюзіям? Ще О. Герцен писав, що росіяни переконали весь світ в тому, що вони найрозпусніші й порочні люди з ординським характером. Живучи в рабстві, вони постійно накидали рабство іншим народам, бо, як пише Є. Гуцало, „намагання загарбати чужі землі й уярмити інші народи привело з жорстокою історичною неминучістю до уярмлення народу власного". Орієнтований на перманентну війну уряд не міг не утримувати величезного війська, яке треба було озброювати й утримувати. Таке рабство неминуче передбачає деспота-самодержця, хоч його назви можуть бути різні. Ще наприкінці XVI століття европейці вважали екзотичну Московію за „тиранічну державу", яку населяють „варварські московити".

Самодурство російських чинників не мало меж, діючи на засадах розбійницької шайки, що визнавала лише одну релігію – „релігію мідного гроша" (П. Кропоткін). Воно могло примкнути до будь-якої партії, яка ґарантує максимум зиску при мінімумі праці.

Книга Є. Гуцала закінчується запитанням: „Чи ідея нового проґресу знову не обернеться ідеєю викривленого, спотвореного проґресу, й вираз доброзичливого очікування на наших обличчях перетвориться на конвульсійну ґримасу жаху та болю?"

Запитуючи, письменник перестерігає. Останні події в Україні підтверджують рацію нашого майстра слова, праця якого дає підстави, щоби віднести його до числа сучасних мислителів нашого народу.

Олег Гринів, доктор філософських наук, професор (Інститут народознавства Національної Академії наук України, м. Львів).

Львів, січень 1998.

Микола Рябчук

СПОГАДИ З ПОТОЙБІЧЧЯ

Надія Суровцева. Спогади. Київ: Видавництво ім. Олени Теліги, 1996. 432 с.

Київське видавництво імені Олени Теліги спільно з редакцією щорічника "Наука і культура" опублікувало чималий, 400-сторінковий том спогадів Надії Суровцової, який на тлі нашого нинішнього книговидавничого занепаду, може вважатися "люксусом" — тверда обкладинка, білий папір, якісні фотографії, іменний покажчик, фахова післямова Ярослава Дашкевича... Років десять тому така книга могла б стати мемуарним бестселером, випередивши на рік-два найсенсаційніші публікації "таборової" прози; років двадцять тому вона могла б стати бестселером самвидавним (чи "тамвидавним"), накликавши чималі (може, навіть "таборові") неприємності на свого потенційного читача.

Запізніла поява, однак, має свої переваги: після "Архіпелагу ҐУЛАҐ", після оповідань Шаламова й Антоненка-Давидовича, після десятків інших публікацій на "заборонені" теми, починаєш сприймати подібні тексти не лише як політичну сенсацію, як свідоцтво доби чи унікальний особистий документ, а й як певний мистецький, літературний витвір, як послання не тільки етичне, а й естетичне. І тоді помічаєш, що "Спогади" Надії Суровцової — це, крім усього, ще й блискуча, рафінована проза, з дивовижною плястикою, яскравою образністю, витонченим психологізмом. У 1989 році, коли невеликий уривок цих спогадів побачив світ у московському збірнику "Доднесь тяготеет", про подібні речі якось не думалось; та й у 1990-1991 роках, коли спогади Суровцової почали друкуватися в київському щорічнику "Наука і культура", цікавішою виглядала їхня друга, "концтабірна" частина.

А тим часом — перед нами "роман", який треба читати від першої сторінки до останньої; роман про трагічну долю української інтеліґенції, яка в муках народжувалася протягом цілого XIX століття, і в муках гинула протягом століття XX-го. У певному сенсі Надія Суровцова є уособленням цієї інтеліґенції — і за своєю ґенеалогією, де намішалося польської, литовської, російської, а найбільше, звісно, української крови, і навіть за прізвищем, яке ще у прадіда було Сирівець, але вже у діда стало Суровцов ("щоби мати справжній панський вигляд", як іронічно коментує оповідачка), — респектабельне "-ов" додалося тут, між іншим, не просто до "Сирівця", а до його полонізованої версії Surowiec.

Російська мова була панівною в родині київського (від 1903 року — уманського) адвоката Віталія Суровцова та його дружини-вчительки, котра, власне, й народила йому доньку-одиначку Надію в 1896 році. Російськомовною була, зрозуміло, й освіта — спершу в гімназії, а від 1913 р. — в Петербурзькому університеті, де Надія Суровцова відвідувала

лекції найславетніших професорів — Тарле, Введенського, Сперанського, Туган-Барановського, Олексадри Єфименко... Тим не менше, інтерес до української проблематики наростав непомітно, і вже за рік-два Надія Суровцова стає активісткою української студентської громади у Петрограді і навіть втягується у конспіративну діяльність.

"Ми придбали гектографа і передрукували книжки з Галичини, а потім транспортували їх до Київа, привозячи звідти теж гектографований журнал "боротьба", здається, есерівського напрямку, — пише вона у "Спогадах". — Крім книжок, ми розвозили і політичні реферати, які читали на Україні... Батька мого вражала відсутність там соціяльного моменту, іншим не подобалися екстремістські висновки. Що ж до мене, то я дедалі більше ставала прихильницею відокремлення від Росії, утворення незалежної держави. Якої ж саме, над тим я не думала ні тоді, ні кілька років пізніше, коли це питання стало дуже актуальним. Якось воно в мене поминалося. Була любов до народу, загальні гуманні принципи, але глибше не йшло". (51)

В роки української революції Надія Суровцова обіймає адміністративні посади в уряді Центральної Ради, Гетьманату, Директорії. 1920 року опиняється в еміґрації, захищає дисертацію у Віденському університеті й водночас, несподівано для багатьох схиляється до радянофільства, включається у міжнародний пацифістський рух, а в 1924 р. вступає до австрійської компартії.

1925 року, разом з іншими "зміновіхівцями", вона повертається на батьківщину зі щирим бажанням віддати свої сили й здібності будівництву української (як їй здавалося) радянської держави. Працює в Харкові у Наркоматі закордонних справ УРСР, багато друкується, близько сходиться з усією тодішньою мистецькою та політичною уересерівською елітою. Проте спроба творення "соціялізму з людським (а тим більше українським) обличчям" виявилася короткочасною і, зрештою, облудною. У вересні 1927 року Надію Суровцову заарештовують і, після безуспішних спроб залякати й завербувати, засуджують на п'five років ув'язнення — як польсько-німецько-петлюрівського шпигуна. Власне, й суду не було: вирок зачитали в тюремній камері, а слідчий довірливо пояснив Надіїній матері: "Ваша дочка надто розумна, щоб дати нам докази, але моя революційна совість каже мені, що вона винна".

Після цього були нові вироки, нові тюрми і табори — всі кола ґулаґівського пекла. До рідної Умані Надія Суровцова повернулася щойно 1957 року — після майже тридцятилітніх заслань та ув'язнень, забезпечених "революційно совісними" енкаведешниками. Мільйони людей не повернулись. Саме пам'ять про них і спонукала 60-літню, надламану життям жінку взятися за безнадійну справу — спогади про пережите. Та справа не була легкою, ані навіть безпечною: "Одночасно я бачу, — писала в 1963 році Суровцова, — я відчуваю на собі пильний

провінціяльний догляд тої ж таки державної безпеки. Я не знаю, наскільки зуміли стати новими ті люди, які десятки років стежили за мною, у яких я розписувалася в книзі, з якими я крокувала під їх керівництвом по тюрмах, допитах, засланнях, лаґерах... Вони знов поруч мене, знов я відчуваю їх подих за своїми плечима — я не боюсь вже нічого, але це не збільшує творчої наснаги, натхнення, бо я не знаю, наскільки вони розуміють те, що ясне мені — потребу правди. Я не торкаюсь проблеми "практичного вжитку" тої правди, це вже не моя справа, але я мушу продовжувати свою справу літописця". І далі: "Хотілося б писати в іншій атмосфері, відчувати до себе більше довір'я, знати, що воно потрібне, визнане за потрібне не лише мною, але треба поспішати, час іде, і коли прийде — я знаю, я певна, що прийде та "атмосфера", в мене може не лишитися часу або сили для писання".

Передчуття не обманули її: Надія Суровцова померла навесні 1985 року, не доживши буквально кількох років до іншої "атмосфери" й можливості побачити свої спогади в леґальному друкові.

На жаль, її "Спогади" завершуються таборовим періодом і ми майже нічого не довідуємося про дальше життя непересічної особистості, котра наче магніт притягувала до себе в 60-70-ті роки українських, російських, еврейських вільнодумців. До певної міри цю "білу пляму" заповнює у своїй післямові Ярослав Дашкевич, котрий знав Надію Суровцову особисто і, на відміну від багатьох, не відсахнувся від неї у 70-х роках, коли почалися репресії (зокрема низка обшуків відбулась у самої Надії Віталіївни та її близьких — каґебісти шукали за "Спогадами"). Два тижні в Надії Суровцової провів Олександер Солженіцин, працюючи над "Архіпелаґом ГУЛАГ", де він широко на неї посилається.

До схилку днів Надія Суровцова зберегла свої ліві переконання, вважаючи себе націонал-комуністкою й щиро вірячи в ідеологічну утопію, яка заподіяла їй і мільйонам людей стільки зла. Водночас твердість переконань диводижно поєднувалася з терпимістю, незламність характеру — з м'ягкістю, навіть лагідністю. Якщо стиль — це характер, то Надію Суровцову, справді можемо пізнати з її спогадів — мудрих, розважливих, часто дотепних і завжди сповнених гідности. Це інтонація XIX-го століття, інтонація інтеліґенції, якої вже майже немає й навряд чи буде, бо немає вже тих гімназій, і тих ґувернанток, і того трибу життя, в якому культура й мораль не супроводжувались оксиморонними епітетами на кшталт "революційний".

РОЗШУК СТЕПАНА ФЕДИНЯКА

Розшукую мого брата Степана Фединяка,
ур. 10.8.1920 р. в Бушковичах біля Перемишля.
Ранений бід Бродами, був в Юґославії.
Буду вдячний за інформації – д-р Володимир Фединяк,
52 N. Lawler St., Chicago, IL, 60630, USA

Тоні Юдт

Найдовша дорога до пекла

Stephen Courtois. "Le Livre Noir du Communisme"
("Чорна книга комунізму")

Книга "Le Livre Noir du Communisme" вийшла в Парижі наприкінці 1997 року і негайно викликала контроверсію. Ця 800-сторінкова праця про злочини, вчинені комуністичними режимами на всьому світі, описані й аналізовані у жахливих деталях колективом науковців, вийшла під редакцією поважаного історика французького комунізму Stephane Courtois (Стефан Куртуа).

Факти і числа, деякі з них добре відомі, інші підтверджені документами з дотепер недоступних архівів, незаперечні. Міт про творців комунізму з добрими намірами–добрий цар Ленін зраджений його поганими наслідниками–поховано назавжди. Тепер ніхто не зможе сказати, що він не знав чи не був певний про злочинну природу комунізму. А ці, що починали забувати, муситимуть знову собі це пригадати.

Ця книга викликала запеклі дебати, а дехто з авторів навіть жалкує, що написав до неї свої статті. Навіть у французькому парляменті ця книга викликала гарячі заяви. А це тому, що С. Куртуа у передмові каже, що ми не можемо міряти комунізму і нацизму досі прийнятою міркою, яка подає, що Гітлерова держава була єдиним злочинним режимом, котрий не можна з нічим іншим порівнювати. Ці самі прикмети, які ми вважаємо найгіршими, є властиво ендемічні комунізмові від самого початку. Вже настав час, щоби ми визнали, що обидві системи однаковою мірою відзначаються масовими злочинами, систематичною злочинністю, злочинами супроти людства. "Теперішнє підкреслення єдиного геноциду евреїв, концентруючи нашу увагу на виключній жорстокості, затемнює нашу перцепцію про справи такого самого порядку в комуністичному світі".

С. Куртуа має потужний арґумент. На протязі кількох декад комунічтичні режими вбили десятки мільйонів людей. Оцінюють, що комуністичні режими заподіли смерть 20 мільйонам людей в Совєтському Союзі, в комуністичному Китаї–десь 65мільйонам, а в Камбоджі, Північній Кореї і у Східній Европі дальших 6 мільйонам людей.

Ці масові морди не виникли випадково внаслідок неправильно скерованої політики, але були вислідом свідомих, часом геноцидних калькуляцій та інтенцій. У березні 1918 року більшовицький режим Леніна, тоді при владі тільки п'ять місяців, свідомо вбив більше своїх опонентів, як царська Росія в цілому попередньому столітті. В 1932-1933 штучний голод в Україні, навмисне спричинений Сталіним, знищив 6 мільйонів мужчин, жінок і дітей. Цілі категорії людей, справжніх або придуманих–"козаків", "кулаків", "буржуїв", "реакціонерів"– знищено не тому, що вони щось зробили, але тому, що вони були тими, якими були. Кон- центраційні табори, невільнича праця і терор стали системою уряду.

Комунізм прищепив мову й умовини воєнного часу до громадського й ідеологічного "фронту", передаючи до модерної політики парамілітарну мову нескінченного "конфлікту". Постійну громадянську війну партійної держави з громадськістю почато. Її метою було Gleichschaltung (зрівняння)–атомізована однісгь–відмінна від нацизму тільки назвою "кляса", замість "раса", та його окремий ефемізм: нацисти вживали "особливі заходи" для людей, котрих вони мордували, комуністи "ліквідували" тих, яких історія, в їхніх очах, уже визнала винними.

Тому масовий морд не був випадковий наслідок, але частина того проєкту від самого його початку. "Архіви та численні свідки,– пише Куртуа,–підтверджують, що терор від самого початку був основною характеристикою модерного комунізму".

А тому, що комунізм почався скоріше й тривав довше, покривав більше континентів, ніж нацизм, його "осяги" були більші. "Фактом є, що комуністичні злочини охопили приблизно 100 мільйонів, а нацистські–25 мільйонів".

Чому тоді так багато, включно з співробітниками п. Куртуа, жахаються його висновками? Частково тому, що ми ще далі вважаємося нащадками побідного альянсу з комуністами, який переміг нацизм–якщо нацизм був Абсолютним Злом, то альянти, які допомогли його знищити, не можуть бути такі лиховісні самі. Частково тому, що так багато чоловіків і жінок, з добрими намірами, поза засягом комунізму, відчували глибоку потребу в нього вірити й його боронити. Я добре пам'ятаю, коли ми сиділи у вестибюлі Кембріджського університету в 1969 році, як посадовий член економічного факультету запевняв нас, що китайська культурна революція, тоді на вершку розгару, була найкращою надією для людства.

Комунізм діяв на Сході, то на Заході його оправдували; зате нацизм був західнім прокляттям, зловживання котрого були ближче дому (і також він залишив за собою повніші й очевидніші

рекорди своїх дій). Тому для лівої ліберальної інтеліґенції Заходу, не тільки Парижу, важче позбутися пам'яти і ілюзій, прикріше погодитися, що вони самі не були набагато мудрішими чи кращими від приклонників нацизму в 1930-их роках.

В цьому пляні залишається найбільш постійна спокуса з усього–відрізнити комунізм від інших політичних лих, представляючи його як шлях, навіть нечесний, до людського визволення. Шлях до комуністичного пекла був встелений добрими (марксистськими) намірами. То що ж? Як сказав італійський письменник Іґраціо Сільоне: революції, як дерева, відомі з їхніх овочів.

Такі арґументи не відповідні для того, щоб заперечити висновки Кортуа. Однак є ще кращі. Головна зброя комуністичного морду, статистично беручи, –це державою створений голодомор. Чи він не аналогічний до скалі індустріяльного расового геноциду? Чи це не "комунізм," який пов'язує і виправдовує діла Леніна, Сталіна, Мао, Кім II, Поль Пота й менших їхніх послідовників в Афганістані, Етіопії, Анґолі, Польщі й в інших місцях? Теоретично так, але на практиці масакра в Камбоджі, взявши один випадок, має більше спільного з жахами в Руанді й Боснії, як з таємними параноїдними плянованими чистками Сталіна.

Розповідь про жорстокість людини в наш час є заскладна й різноманітна, щоб її пояснити ідеологічними рамками–чи це будуть "ліві" чи "праві. І як "кулаки" чи "буржуї" є арбітрарними категоріями, які дають право тим, що їх визначують, вбивати й тортурувати кого завгодно, то ця арбітрарність також може зумовити нову дефініцію "перевиховання" або помилування в такий спосіб, який не був можливий для людей, визначених суворими критеріями расовости, згідно з якими їх вбивали.

З погляду вивезених, принижених, тортурованих, скалічених чи помордованих жертв, очевидно, це все байдуже. І в історії нашого нещасного сторіччя комунізм і нацизм є і завжди були *морально* невідлучні. Щоб вивчити цей урок, забрало забагато часу, але він виправдовує тотальне нове насвітлення і переписання історії наших часів.

Однак, щоб ми не борсалися в бенадійній зневірі, коли йдеться про вияснення, чому дійшло до цього, ми мусимо дивитися на основний *аналітичний* контраст: існує різниця між тими режимами, які винищують людей з нелюською метою арбітрарних цілей, і тими, цілі котрих є саме знищення.

Переклад з The New York Times

МАЛО ДАНИХ

Гумореска

— Як ся маєш, Петре? Вирішене твоє питання? — спитав Микола, зустрівши свого давнього приятеля.

— Де там вирішене... — зітхнува Петро. — Другий рік тягнеться і — ніякого результату.

— Що тобі відповідають?

— Ет... — махнув рукою, — недавно знову ходив до високого чиновника. Сказав: "Треба ждати!"

— Так і сказав?

— Саме так.

— А ти не здогадався? Він же тобі не тільки натякнув, а прямо сказав: треба ж дати. Зрозумів? Дати, а не ждати.

— Ти диви! А я й не того... виходить... хабаря вимагає?

— А ти що думав?

— Доведеться взяти до уваги.

Через деякий час приятелі зустрілися знову.

— Ну як? Справу вирішено? — знову поцікавився Микола.

— Якби ж то...

— Хіба ти нічого не підсунув?

— Підсунув. Конвертовану валюту. П'ятдесят гривень у конверті.

— І що?

— Сказав прийти через тиждень.

— Ти ходив?

— Авжеж. А він каже: "Подивився я на ваші матеріяли і встановив, що для вирішення справи мало даних. Питаю: "Які ж ще дані потрібні?" Порадив самому розібратися. То оце бігаю і різні довідки збираю.

Микола засміявся:

— Ти, Петре, справді нічого не петраєш. Йому ті довідки, як кажуть, "до лямпочки". Тобі ж ясно сказано: "Мало даних". Мало ти поклав до конверта. П'ятдесят гривень для нього — це такий дріб'язок...

— Доведеться "дані" збирати не по організаціях, а по родичах. Як це я відразу не здогадався! — ляпнув Петро себе долонею по лобі. — "Мало даних"... Хе-хе. Хоч курси спеціяльні закінчуй, щоб відразу второпати, що від тебе ці чинодрали хочуть.

Феодосій Лузан

("Перець")

Ро-Ко

«Дідівщина» і «складне питання»

«Був собі дід та баба»...–ще малому хлопчикові читав цей віршик мій дзязьо. Та життя летіло, мов вітер степовий, і все змітало мітлою забуття з пройденого шляху. Забувся і «дід та баба»...

Аж тут вибухла ненька Україна! А з нею «вибухнуло», як стрільний порох з козацької бочки, рідне українське військо, що готове кожної хвилі боронити наш народ від ворога і супостата. І я почув: «дідівщина!»

Нагадалися старий край, дитячі роки. І старокрайовий дід.

Був це дід, дуже бідний чоловік, що нічого не мав і мусив жербати, щоб якось прожити. Як я вперше почув за нашої вільної неньки України слово «дідівщина», подумав, що це слово походить від того старокрайового «діда», тобто, його коріння виводиться з економічно-марксистської діялектики.

Але що це має спільного з українським військом?–гадав я собі. І, якби на національну біду, перша думка засіяла в мені «бойовий» сумнів: якщо так, то наше славне військо зійшло на дідів?–як казали колись в старому краю. Якже ж воно буде боронити народ від ворога і супостата. Може від супостата оборонить, але від ворога?.. А ще такого страшного, якого він має? Це не може так бути, це якась ворожа пропаганда,– я себе переконував.

Якось я згадав про «діда» моєму приятелеві, тому від політики, і він мене пробував «культурно» освідомити:

–У справжній Україні «дід»–це той, якого ти в Галичині кликав: «дзядзю». Тобто, тато твого тата або тато твоєї мами.

Я нагадав собі свого доброго дзядзя, як я його питався: «Дзядзю, дзядзюню, де є баба, бабуня?» Тобто тоді, коли я ще був його онуком. Але сьогодні такі гарні «цимеси» нашої мови зайшли імлою історичного забуття, і ніхто їх не зрозуміє.

«Справа вияснена»,–сказав я собі. Справді «справа» не була дуже вияснена, але пощо свою голову засипати не моїми проблемами. Тільки розболить. Україна має свій генеральний штаб і генералів. Я не мав нагоди слухати військовиків, а слухав більше депутатів, які приїжджали вівідувати діяспору. Ніхто з них не згадував про дідівщину. Правда, хоч це було давніше, був я навіть на виступі одного політика-генерала. Але

й він про дідівщину не говорив.

Аж ось з'явилася перша група офіцерів Збройних Сил України, котрі приїхали до Збройних Сил нашої неньки Канади–одні з них вчитися, а інші вдосконалювати англійську мову. При першій їхній зустрічі з громадою хтось їх запитав про «дідівщину».

–Так, це проблема,–відповів старшіший полковник.–Дідівщина–це спадщина ще з совєтського війська, котре то в свою чергу успадкувало дідівщину від царської армії. Це складне питання.

Я вже знаю: якщо хтось з наших співвітчизників з України не знає що сказати, або не хоче сказати, то відповідає: це складне питання.

Йдучи додому, мені ця дідівщина крутилася в голові й мені здавалося, що з моєї голови виростають круті роги, мов у чумацького вола. Таке то дивне й дурне почуття від того «складного питання»!

Прийшовши додому, я далі не мав спокою і впав на ідею: заглянув до великого словника української мови, якого придбав ще за Радянської України. Нібито, як це спадщина з російського війська, то у словнику української мови напевно знайду пояснення. Бо що є в Росії неодмінно мусить бути в Україні–навіть слова.

І що? Знайшов рідне слово «дід». Є й рідна «дідівщина», тобто «спадщина від діда», пояснюють академіки. (Але нема й натяку на «дідівщину» з російського війська). Ще й нашого Шевченка, очевидно, Григоровича, на свідка покликали:

Свідок слави, дідівщини
З вітром розмовляє.

Справа ускладнювалася, як податкові закони у Верховній Раді, бо для мене «дідівщина» Шевченка «не колядує», як казали в старому краю, з «дідівщиною» російського війська. Якби то довідатися? І втішився: загляну до російського словника!

Слід мені вияснити, як і чому я собі придбав російський словник. Давно задумав купити собі словник російсько-український (і навпаки). Бо відколи наша ненька Україна виступає як незалежна держава в ООН, я читаю вітчизняні газети, як часом попадуть в руки. В них багато цитат по-російському. І по-українському є теж такі слова, що без російського словника не зрозумієш. І це стало для мене «складним питанням».

Правда, наші вітчизняні газети друкують рубрики, як правильно писати по-українському, і цю рубрику я розумію. Але я переконався, що їхні редактори не читають цих рубрик і пишуть, як їх навчили за «старих добрих» брежнєвських часів.

Часом читаю і одне таке «вагоме слово» затуманить суть цілої статті. А часом буває навпаки, наприклад, [illegible] України, який в новорічному зверненні тішиться своїми успіхами: «Особливо відзначу підписання широкомасштабного договору з Росією, дружба з якою має давнє й міцне підґрунття–історичне і політичне, економічнне і просто людське».

Ніби кожне слово зрозуміле, а взяти всі слова разом? І постає складне питання, яке каламутить політичне мислення, як полюція Чорноморської фльоти–Чорне море.

Це говорить Президент державною мовою, яку український народ повинен розуміти. І мені знову спало на думку «складне питання»: варто б запитатися лідера Коміністичної партії Симоненка (яке гарне українське прізвище! милозвучне майже, як «Шевченко»!), який розуміє тільки офіційну мову, що Президент хотів сказати.

–Симоненоко,–каже мій приятель, той від політики, то йому треба вірити,– протиконституційний, бо говорить офіційною мовою, а Конституція зобов'язує у Верховній Раді говорити державною.

Але, як пояснює мій приятель, той, що все знає: Симоненко не присягнув на Конституцію, має конституційний імунітет депутата, то все, що він робить, не є протиконституційне.

«Це заскладане питання для мене,–подумки сказав я собі,–тож повертаюся до історії свого словника»: в книгарні «Арка» не було російсько-українського (навіть без навпаки) словника. Тому зробив те, що можна в такому складному питанні придумати–купив собі російсько-англійський (і навпаки) словник.

Тепер заглянув до нього, і знайшов, правда не слово «дідівщина», а «дєдовщіна». Є і пояснення англійською мовою, зрозуміле, як буквар для дитини: the abuse of new conscripts by older soldiers. *Тобто: знущання старших вояків над новими рекрутами.*

І ще того самого дня моє «складне мілітарне питання» роз'яснилося на всю соняшну Україну. Ця традиція царської й совєтської «дєдовщіни» (за російсько-англійським словником) панує не тільки у війську, але й в українській політиці. На телевізорі на власні очі я бачив, як у Верховній Раді боєц-депутатка Вітренко знущалася над її товаришами-комуністами побитим і на підлозі лежачим депутатом Мовчаном, копаючи його замашисто «по-дєдовскому», куди попало.

Що ж, одне складне питання роз'яснилося в моїй голові. Але інше, як затьміння місяця, притемнило моє національне мислення: куди ця «дєдовщіна» заведе?

Надія Зварич

ЩО Ж... ТАКА ЙОГО ДОЛЯ!

Грізний, невмирущий, проклятий людьми час! Палає на землі страшний, безжалісний вогонь війни. Темна ніч опускається на спокійну, мирну блакить. Ненаситний ворожий вогонь жадібно пожирає чудесні буйні врожаї, викохані мозолистими людськими руками, спопеляє білі хати, змальовані ще у віршах славного Кобзаря, нищить і калічить людей, які не бажають коритися ворогові.

Йде страшна братовбивча війна, велика трагедія для нашого народу: українці в радянській формі вбивали українців у німецькій формі.

У горнилі цього пекла був і мій батько-дивізійник. Був... Жив... Важкі, гнітючі слова. Слова – як камінь. Думка спиняється і вже не хоче йти далі.

Так сталося, що я пережила батька на ціле покоління. Батько в моїй уяві – завжди молодий. А та його молодість для нас з мамою була і щастям, і хрестом. Щастям – бо зберігає уява світлу, ясну і трепетну душу. Хрестом – бо по батькові залишилися лише спогади...

Я опишу про батька так, як малює мені це дитяча уява. Пам'ятаю, як дівчинкою їздила з мамою у с. Соколівку, що недалеко Ожидова. Батько там проходив вишкіл. Був артилеристом. Молоді воїни-дивізійники (вони мені запам'яталися дуже красивими) крутили мене на зенітці. Вони говорили, що на „флякові". А як правильно, то я не знаю. Це була остання моя зустріч із живим батьком.

А потім було пекло війни. Батько потрапив в оточення в с. Княжому. По дивізійниках більшовики полоснули шаленим кулеметним, а потім мінометним вогнем. Заговорило страшне видовисько з Княжого, Хильчиць, Скваряви. Вночі небо було червоне від вогню, а моя матуся ламала руки, дивлячись на це небо, і плакала, ніби причуваючи біду.

То вже був безнадійний бій. Після бою, коли вже були окупанти, до нас прийшов батьків „товариш" Бебський (імені його я не знаю), який родом зі Сокальщини. Він сказав

матері, щоб вона дала одяг, то він приведе батька додому, що мама і зробила. Але ні одежі, ні батька не було.

Мама нічого не хотіла, лише щоб, знати де його рештки. Згодом ми дізналися, що батько загинув при загадкових обставинах на подвір'ї його товариша Боднара, з яким ділив біду і голод, коли був у німецькому полоні після польської війни 1939 року.

Ми з мамою тяжко бідували. Але я щиро вдячна своїй матусі, що вона дала мені кусок хліба, тобто допомагала мені матеріяльно, коли я вчилася.

Мій батько, коли я була маленька, пригортав мене до грудей і казав: „Учителько моя дорогенька". Я стала вчителькою і дуже щаслива, що мрія батька стала дійсністю.

У 1971 році, коли не міг померти цей Боднар, бо мучило його сумління (він завжди переказував через людей, які лежали з ним у лікарні), ми викопали кості батька і перевезли на цвинтар у його рідному селі. (Під час оточення, коли пропала надія на прорив, Зварич і ще якийсь вояк опинилися на подвір'ї у Боднара, а відтак у пивниці. Якимось чудом їх розстріляли „рускі" тут же на подвір'ї, а „товариш" господар закопав у рові і скрив це перед жінкою, аж до смерти своєї).

Хоч як нам було важко, але ми ніколи ні на що не скаржились, ні на кого не нарікали. Що ж, значить, така його доля...

Але час виправляти помилки, в тому числі і ті, яких припускалося свідомо.

ХТО ЗНАВ АНТОНА ЗВАРИЧА?

Дружина дивізійника, якого розстріляли більшовики під час битви під Бродами, **Ольга Зварич**, просить тих, хто знав її мужа **Антона Зварича** з Золочівщини, служив у зенітній артилерії Дивізії, прислати потвердження, що він був вояком УД. Воно потрібне для того, щоб Галицьке Братство кол. вояків 1-ої УД УНА признало їй статус вдови по дивізійникові. (Читай вище надрукоаний нарис).

Про сім'ю пише до нашого журналу їхня знайома: „Надія прекрасна, авторитетна вчителька української мови. Завжди вела гуртки української літератури в школі, виховуючи в дітей високу мораль і патріотизм до свого народу й батьківщини. І сьогодні, будучи на пенсії, допомагає дітям, самовіддано працювати в гуртках... Її мати Ольга скромна, худенька жінка... В хаті дуже бідно...".

Таке нотаріяльно потверджене посвідчення просимо прислати на адресу „Вістей комбатанта".

СПОМИНИ МЕДСЕСТРИ

Називаюся Оля Ванкевич, дівоче прізвищеВажна. Народилася 14 листопада, 1925 р. в селі Менчичі, недалеко Володимира на Волині. До школи ходила таки в свойому селі і це були щасливі роки мойого дитинства. З приходом більшовиків в 1939 р. життя зовсім змінилося і це відчували навіть ми, молоді. У Володимирі відкрито середню школу і я почала тут свою дальшу освіту. Мого старшого брата арештували за приналежність до ОУН і ув'язнили в Луцьку, а нам грозили вивозом на Сибір. Почалася війна і це нас врятувало від Сибіру. Але вже 22 червня 1941 р. увечорі німці зайняли наше село, викопали окопи і тут почалося нове горе для нас, бо в паніці німці почали стрілянину та підпалювали хати. Наша хата була близько дороги, тож вони стріляли в наш будинок, вбили мого 12-літнього брата та тяжко поранили батька. Того ж дня вбито 8 осіб і поранено 3-ох, які померли разом з моїм татом. Врятувався мій ув'язнений в Луцьку брат і по чотирьох днях повернувся до хати. Життя під владою німців не було легке. Я повернулася до школи у Володимирі, де відкрили українську гімназію уже в половині листопада середні школи німці закрили. Тоді батьки домовилися з учителями і почали приватну школу, а оплата за навчання була харчами, бо по містах стало важко жити.

На початку 1942 р. я дістала працю в малому містечку Порицк в канцелярії "Маслосоюзу". Весною 1943 р. зростав спротив німецьким окупантам та більшовицькій партизанці, яка бушувала по волинських лісах. Німці почали нищити наші села і міста, вивозили людей на роботи до Німеччини. Молодь йшла в загони партизанські, куди також пристали мій брат і я.

З наближенням фронту створився Український Легіон Самооборони, куди перейшли мій брат і я, а також багато приятелів з інших партизанських загонів. З УЛС, відступаючи перед фронтом, дійшли ми до Австрії і затрималися в селі Обершварц.

В березні 1945 р. ми приєдналися до Української Дивізії "Галичина". Мене і ще чотири медсестри з Марбургу (Марібору) перевезли до містечка Цельніц (Цельє), де приміщувався дивізійний шпиталь. Тут ми застали інших медсестер; дівчата привітні і досить загосподарені. В переїздах ми розгубили те, що мали ще з дому, зате залишилися нам медичні торби першої помочі. Шпитальний будинок був поверховий, але з водою було погано, головно з лазничками.

Завдяки д-рові Міщенкові ми влаштували скромне Шевченківське свято. Ми заспівали кілька пісень, а д-р Міщенко заграв на бандурі та заспівав "Гетьмани, гетьмани".

Відносини між нашими медсестрами були добрі, але німки відносилися до нас погано. Сюди приїхали д-р Юргенс і д-р Кіналявський, а також полк. Дяченко та ще інші старшини. Медсестрам з УЛС приділили одну кімнату, роботи не давали. Відірвані від своїх

надто дошкулював, ба навіть не було води, яку нам приділювали і яка смерділа хльорком. Ми не знали, де наша дивізійна братія. Ми виповняли безділля співом. Англійці, хоча не розуміли нас, радо прислуховувалися до нашого співу. Вони були чемні й водили нас під крісами купатися в морю. Згодом почали нас відвідувати поляки з корпусу Андерса і намовляли нас, як польських громадян, зголошуватися до них. Тут почали навідуватися більшовицькі офіцери — мужчини й жінки — та намовляти нас на поворот домів. Віра Войнаровська, одна з наших дівчат, зголосилася до поляків і вже за два дні, одягнена в польську уніформу з орлом на беретці, проходилася з польським офіцером біля нашого табору. А репатріяційна комісія все більше нам дошкулювала, вкінці почала нам грозити. Ми мусіли перейти переслухання й допити, нам показували пропаґандивну літературу, а одна книжечка звалася "Проклятим каїнам з тризубцем". Все ж ми трималися бадьоро. Через дорогу від нас ця репатріяційна комісія винайняла дім і почала заводити гуляння: вечорами при відчинених вікнах і освічених кімнатах накладали на столи їжу і напої, грав патефон. Ми їм співали пісні про "смерть комуні". Це повторялося кожного дня. Вкінці вони хотіли ввійти до нашого табору. Через перекладачку ми сказали англійцям, що будемо скакати з другого поверху на цемент, якщо вони ввійдуть до табору. Англійці їх в табір не впустили. Але члени репатріяційної комісії підпливали до нас, як ми ходили на море купатися. Кінчалося все на погрозах.

Одного дня приїхав до нашого табору ген. Михайло Крат та привіз нам листи від рідних, і тоді ми вперше довідалися, де є наші дивізійники. Нас це дуже врадувало, бо ми все почували себе часткою Дивізії. З того часу до нашого табору приїжджали рідні і приятелі у відвідини. При кінці липня бувших громадян Польщі і тих, що подавали себе за громадян Польщі, перевезли до села Міссано, яких 5 км від Річчіоне. Тут примістили нас у великій кімнаті, у будинку над самим морем. Це колись була лікарня, а навпроти неї через дорогу могили, де також були поховані українці з американського війська.

Довкола будинку були поля і піщані горби, а дальше виноградники і декількак хат. Зелені багато, але дивувало нас, що ніде не бачили ми пташок. Спали на сітках від ліжок на цементовій підлозі. В одному куточку кімнати зробили маленький вівтар, де стояла маленька ікона й свічка; тут ми ранками і вечорами молилися та співали "Боже великий, Творче Всесильний" або "Боже, вислухай благання". Сюди в неділі приїжджали з табору священики, відправляли Служби Божі, а навіть приїздив хор Дивізії і співав в час Служби Божої. Час минав поволі, не було книжок, не було що робити і мучила нас непевність, що дальше буде з нами? З Річчіоне ми привозили порошковане молоко, яке розділювали між дітьми таборян, хоча самі з того не користали. З Риму приїжджали отці Білянич, д-р Ваврик, а також українці з

польського війська до своїх знайомих серед полонених. Літо перебули ми в Міссано, час-до-часу бачили, як розривалися міни, а одного разу таку міну море викотило під наш будинок.

6 жовтня ми знову переїхали до Річчіоне. Нас примістили в великому домі над самим морем, при головній вулиці. Нас розділили по кімнатах: молодші на другому поверсі, старші на партері. Тут бракувало навіть сіток з ліжок до спання. Кожний дістав два коци. Нас шість медсестер були в доній кімнаті з бальконом. Ми понаносили до кімнати цегли, а німці полонені поробили з дерева вузенькі рами, які пов'язали телефонічним дротом, і це служило нам за ліжка. Не було матраців, не було постелі. Спали по дві на такому "ліжку", оберталися на команду.

З Риму приїхали до нас отці Мирослав Любачівський і д-р Прашко й інші. З Канади приїхав о. д-р Кушнір і сказав: "... біди нема, ви гарно влаштовані...", але дійсність була далекою від добра.

Отці переслали нам дарований в Канаді і Америці одяг, так що ці речі нам дуже під зиму придалися. Згодом харчування покращало, але ненадовго. Хоча Італія — країна тепла, дощеві холодні дні нам дошкулювали.

Ми діставали листи від наших дивізійників, яких перевезли з табору в Белярії до Ріміні. Нас відвідували рідні. Ми тепер довідувалися про життя наших біженців в таборах у Німеччині та Австрії.

Команда табору пам'ятала про нас. Нас запрошено взяти участь у їхніх театральних виставах "Ой не ходи Грицю" і "Запорожець за Дунаєм", в яких ми виступали як хор і танцюристки, а солістками були сестри Галя і Оксана. Очевидно, все це нас бадьорило, було про що говорити, забувалося про голод і невигоди.

Нашу медсестру Тамару Потапенко прийняли в Римі до університету. Ми всі помагали їй, як могли. Згодом і Галя Солтикевич виїхала до Риму на науку співу. Тепер ми вже мали там дві студентки. Таборовий хор "Бурлака" зібрав для них допомогу.

Минула зима, весна і пекуче літо. Різні "новини" кружляли: нас вивезуть в ту чи іншу країну...

Одною з радісних подій було вінчання нашої медсестри Галі Кравчук з дивізійником Богданом Кандюком, очевидно, за дозволом англійської таборової команди. Вінчав їх дивізійний капелян о. Емануїл Курдуба. Ми справили їм скромне прийняття.

Весною 1947 р. почалася ліквідація табору полонених в Ріміні. Наших вояків перевезено до Англії. В травні нас перевезли поїздом до Венеції, де вже було багато дивізійників. Тут ми всіли на корабель (частина медсестер виїхала скоріше) і 20 травня, 1947 р. поїхали до Англії. Корабель обслуговували єгиптяни, добрі харчі. В Англію приїхали в четвер, 29 травня, і тут в пристані Ліверпул провели з нами інтерв'ю відносно нашої праці. Наступного дня виїхали поїздом до

вояків, ми багато переживали. Харчі були дуже бідні. Хліб був несмачний, тому дехто віддавав його нашим воякам. У вільний час ми надворі співали і так розраджували наших ранених вояків, бадьорили їх. Були це пісні маршові, які вивчили ми в Українському Леґіоні Самооборони.

Згодом нас, 6 медсестер з УЛС, приділили на працю у "ревірі", нам видали уніформи, а до Берліну вислали інших 12 медсестер. Праці було багато, бо все більше прибувало ранених вояків. Мій брат, який відвідав мене 4 квітня, 1945 р., від'їхав на фронт.

9 квітня 1945 р. літаки збомбили містечко, але шпиталь не був пошкоджений. 11 квітня нас повідомили, що наш шпиталь переїжджає в нове місце, а день пізніше ми вантажили на віз наші речі і самі його пхали 3 кілометри до стації Расті. Нас мучила непевність, бо знали, що "Дойчлянд" гине.

Увечорі наш поїзд рушив в дорогу, але згодом наші вагони опинилися на бічних рейках, бо головною лінією везли транспорти ранених. Три дні тривала наша мандрівка 120 км і так ми опинилися в містечку Шпангайм. Шпиталь дуже великий, околиця чудова, прудка і глибока річка. Нас примістили в будинку, де колись була гімназія. Тут було вигідно, постіль прекрасна, чистенько, але харчі дуже погані. Хворим і раненим було тут куди краще, як в Цельніц. Запам'яталося мені, що між раненими дивізійниками тут були пор. М. Карпинець і хор. Богдан Кандюк. Було багато німецьких ранених вояків, а також з інших країн. Галю, Маю і мене приділили обслуговувати сліпих, а було їх одинадцять. Ці вояки були чемні, але нервові, кожний хотів, щоб йому приділити якнайбільше уваги. Були тут молоді німецькі медсестри, але їм не було дозволено говорити з цими нещасними людьми.

Вісток з фронту ми не мали, аж 21 квітня 1945 р. приїхав д-р Юрґенс, що був з нами в УЛС, і привіз сумні вістки про смерть наших друзів і що вбитий з нашої родини В. Васьків. Німецькі сестри відносилися до нас дуже погано, зовсім безпотрібно заставляли нас переносити матраци на другий поверх.

1 травня приїхав до нас ген. Шандрук. Ми стояли в лавах на подвір'ю. Почались промови і тоді ми довідалися, що згинув Гітлер. Наші німкені раптом притихли, не знали що їх чекає... Це був тиждень перед Великоднем, мій перший поза домом. Приїхали отці Іов Скакальський та Палладій Дубицький, обидва були в УЛС. Тамара Потапенко роздобула десь поза лікарнею маленьку "бабку" і ми всі ділилися тим як просфорою, бо навіть свяченого яєчка не мали. Сумний це був Великдень. Ми гуртом сиділи і згадували про дім, родину, Україну.

8 травня, 1945 р. нам оголосили про кінець війни. Готуватися до виїзду. Увечорі старшини дістали вантажне авто. Почалася біганина,

пакування. Головне — треба було з собою брати медичні торби, бо з ними ми ніколи не розставалися. Не зупиняюся над тим, що діялося при відступі тієї ночі і наступного дня, бо такої паніки і страху ми ще не бачили, а були нераз в халепі. По дорозі забракло нам бензини, тоді ми, розбившися по дві-три, пішли пішки. Наші валізи порозбивалися, погубилися приватні речі, біжутерія, одяг і все інше, але вже ніхто на це не звертав уваги. Хотілося якнайскорше втікати від більшовиків. Тяжко забути цей відступ. З одного боку річка, з другого гори, по дорозі сотки людей, авт і возів, все це рухалося черепашим ходом. Ми в тому гурті. По дорозі дивізійники підібрали нас на тягарове авто, і так ми посувалися на захід. Сонце пекло, води нема, харчів ніхто з нас не мав. В місті, мабуть, у Кляґенфурті, видали нам тризубці, які ми попричіпляли до наших шапок. Пишу ми, бо нас було більше медсестер, не я сама. Тут ми дістали вказівки, де буде збірка під англійською командою. По дорозі кілька наших знайомих з УЛС кинули нам м'ясні консерви, і це для нас стало у великій пригоді. 20 травня ми дійшли до берега річки, де був збірний пункт Дивізії. Стояло тут санітарне авто, і ми зразу взялися до праці, бо багато наших вояків мали натерті рани на ногах від довгого маршу і поганого взуття. Ми обмивали ці рани, перев'язували і помагали, як могли.

Тут познайомилися з деякими вояками з Верстатової сотні Дивізії, як: Нельком Когутяком, Василем Вербенюком та Тарасом Боднаром, які дуже гарно відносилися до нас, були щирі і треба признати, якщо б не вони, ми ходили б голодні. Це діялося в місцевості Шпіталь, біля Філляху, в Австрії. Увечорі нас завели за дроти, це вже був табір. Д-р Юрґенс завів нас до окремої кімнати, де був медичний склад, і кожній видав різні медикаменти (на біль, на сон, порошки до ран). У цім таборі ми переночували в бараках, що було для нас великою вигодою. 23 травня, 1945 р. вранці вантажними машинами нас завезли недалеко міста Удіне, в Італії, серед поля затримали і англійці відібрали всі речі від дивізійників. В нас залишилися тільки санітарні торби.

Медсестер повезли далі, й на одну ніч затримали біля Венеції в інтернаціональному таборі. Звідси багато людей поверталося домів, а ми зі страхом переночували, не знаючи, де повезли наших дивізійників і де ми опинимося. Наступного дня вранці повезли нас далі, а ночувати прийшлося у великій кімнаті, де було багато ношів. Ми жартували, що вже спали на і під возом, у вагонах і в лісі, але на ношах — це щось нового. 27 травня нас довезли до малого міста Річчіоне. Першу ніч ночували в маленькій хатині, стерегли нас англійські вояки, бо італійці гостро реаґували на появу усіх у німецьких уніформах. Наступного дня нас повезли ближче моря і тут вже попали за дроти. Були тут також вже інші дівчата й жінки, теж німкені. Доми простірні, але без меблів і ліжок. Спали ми на сітках на цементових підлогах. Кожний дістав по одному накривалі. З вікон ми дивилися на Адріятик. Голод

міста Шеффілд. Чудові краєвиди, чепурні хатки, квіти, гарні враження. Нам сказали, що це місто славиться своїми фабриками сталевих і срібних виробів, як: ножі, виделки, ложки. Звідси автами перевезли нас до місцевості Набурн, недалеко міста Йорк. Це була лікарня для військовополонених німців, а тепер і для наших, і тут нас приділено до праці. Кругом колючі, але невисокі дроти, можна за дозволом вийти в місто. Тут застали ми вже медсестер, які прибули перед нами. Були тут і наші хворі полонені. Лікарі — німецькі. Нас примістили по кімнатах, по три-чотири. Праця була відповідальна, вечірні дижури, дисципліна. Приїхали наші лікарі — д-р Богдан Роздільський і д-р Богдан Сухоцький. Ми отримували листи з усіх закутин Англії так, що знали, де перебувають наші брати, чоловіки і знайомі. Так ми працювали до часу нашого звільнення з полону — 18 грудня 1947 р., напередодні свята св. Миколая.

Оля Важна-Ванкевич

Мирон Прийма

Я ПІШОВ У ДИВІЗІЮ, МАЮЧИ 15 РОКІВ...

З Мироном Приймою я нещодавно познайомився в музею 1УД УНА, куди він постійно приходив, вивчаючи фотовиставку Петра Кицінського. На моє прохання цей інтеліґентний чоловік зголосився розповісти мені про свій бойовий шлях у 1 УД УНА.

Ігор Федик

Я народився в березні 1929 р. у родині пароха Левандівки, що неподалік Львова. Мій батько деякий час редаґував газету „Мета", був активістом кооперативного руху і одночасно збирав матеріяли про голод на Україні в 1932-33 р.р. Він видав книжку про цю трагедію нашого народу під псевдонімом М.П. і ці літери пізніше врятували йому життя. 25 жовтня 1940 р. більшовики заарештували мого батька, отця Мирона, і вивезли в Сибір. Незважаючи на тортури, батько не признався, що це він автор книжки про більшовицький голодомор.

Ми нічого не знали про батька і коли у Львів вступили німці, мама, бабця і я, як і тисячі львів'ян, кинулися у львівські тюрми шукати батька, але його серед сотень трупів не було, лише пізніше ми дізналися, що батька вивезли в Сибір, у Воркуту, де він тяжко працював на будові залізниці і лише випадок врятував його від неминучої смерти. На засланні мій батько кілька разів зустрічався з Митрополитом Йосифом Сліпим, адже вони були добре знайомі. Більшовики звільнили мого батька в 1955 р., але не дозволили жити на Левандівці.

Я навчався на Левандівці у „Рідній школі", а далі в українській гімназії. У зв'язку з наближенням радянських військ школярів гімназії розпустили і я з дозволу мами і бабці пішов записуватися у ряди дивізії „Галичина", але мене не прийняли, бо я мав лише 15 років. І тоді один з підстаршин, що був у комісії, порадив мені приписати собі два роки, бо зростом я був високий. Я так і поступив.

У квітні 1944 р. я вже був у Нойгаммері у запасному курені. В кінці травня 1944 р. мене і Романа Андрушка разом із унтерштурмфюрером Бернардом Дорнбушем відрядили до Марбурґ-на-Драві. Б. Дорнбуш був чесною і порядною людиною і не відпускав нас далеко, знаючи, що довкола діють тітовські партизани. Тоді ж я побував у Відні та в Ґрацу. А далі знову був вишкіл середніх ґранатометів та важких кулеметів. Я був наймолодшим серед моїх друзів-дивізійників і коли мені було важко, то завжди мені допомагали старші вояки.

На початку липня ми виїхали з транспортом під Броди. Я був у запасному курені, який стояв у селі Безбруди, що неподалік села Куткори. Там ми продовжували вишкіл. Командиром куреня був Кляйнов, а командиром сотні – Шнелєр. В час битви під Бродами на нас напали радянські танки і ми почали відбиватися від ворога. Пригадую, що першим важкопораненим був Мороз. У такій ситуації відступали в напрямі Львів – Самбір – Сянок.

День перед боєм мене відвідала мама та бабця і там сказали Дорнбушу, що я малолітній. В Сяноку з різних розбитих частин полковник фон Кінсберґ організував 1-й Карпатський полк, в який увійшли і наші дивізійники. Новостворений полк вступив у тяжкі бої з наступаючими більшовиками. В околицях села Конське, що неподалік м. Кельци, ми вступили в бій з радянськими військами, але раптом артилерія ворога відкрила ураганний вогонь по наших позиціях. Падали вбиті і поранені. За 100-150м я побачив, як поцілений в обидві ноги впав німецький вояк і я, почувши його крик, вискочив з окопа і на плечах тягнув його до своєї лінії. Довкола було пекло. Я ляг за свій кулемет і продовжував вести вогонь, не помічаючи, що радянські стрільна почали інтенсивніше рватися довкола мене. І раптом – вибух... Я прийшов до пам'яти на другий день, але довкола була тиша.

Взявши свій МҐ-34, я рушив на захід, доганяючи своїх. В голові від контузії мені гуло, і я ледве йшов. Невдовзі в глухому лісі я зустрів кілька німців та одного українця і ми вкупі пішли в сторону фронту. По дорозі знайшли порожню хату, зайшовши у неї, негайно заснули, але через деякий час почулися крики і постріли. Тут же один із німців впав поранений. Це були

радянські вояки. Хата була оточена. Я встиг зірвати погони, нашивки, викинув „зольдбух" і розпізнавальний овальний алюмінієвий значок, а одягнутий я був у робочий одяг і це врятувало мені життя. На допитах я весь час твердив, що мене взяли копати окопи і що я у війську не був, бо зовсім молодий.

Гнали нас на схід і одного разу загнали в стодолу, де ми попадали ледве живі. Тут я вирішив втікати і ми з приятелем попросили німців закидати нас снопами, бо самі вони не хотіли втікати. Через деякий час групу полонених погнали далі на схід, а ми сиділи в стодолі цілу добу і лише, почувши голос господаря, вилізли із свого сховку, назвавшись поляками. Але господар нам не повірив, а відлучившись, продав нас радянському СМЕРШу. Нас довго били, а далі повезли до Львова у табір військовополонених.

На допитах я не признавався, що жив на Левандівці, яка була розташована поруч. Одного разу, коли нас вели з допиту, я кинувся під вагони і, незважаючи на крики, перебігав попід ешелони. Це була моя остання втеча.

Далі я прийшов до родини Рихвіцьких, син яких теж був дивізійником і я його бачив у Сяноку, але мені здається, що він перейшов до УПА.

В 1945 р. доктор Подольчак вирізав мені знак групи крови. Ніхто з моїх сусідів чи знайомих не видав мене, а влада повірила, що я не міг бути в Дивізії через малий вік, і я отримав документи.

Закінчив я торгово-економічний інститут і довгі роки працював у сільськогосподарському інституті. До Братства дивізійників мене спочатку не приймали, бо не було ґаранта, але на одному із засідань я спитав побратимів, чи не знає хтось із них Дорнбуша. І тут піднявся колишній старшина 1 УД УНА Василь Гудзій, який доповів, що особисто знав Дорнбуша, який врятував від розстрілу нашого вояка Літинського. Василь Гудзій допоміг мені вийти на зв'язок з Дорнбушем, який вижив і нині проживає в Ґрацу.

Пізніше він прислав мені заприсяжену заяву, що я дійсно вояк 1 УД УНА. (Дорнбуш також підтвердив, що за особистий героїзм Мирон Прийма був представлений до нагородження Залізним Хрестом І.Ф.).

В грудні 1997 р. я був запрошений Б. Дорнбушем в Ґрац на зустріч. Ми відразу ж впізнали один одного. Зустріч була чудовою.

Богдан Чамбул

МОЯ СЛУЖБА В УКРАЇНСЬКІЙ ДИВІЗІЇ

З приходом німців в Україну влітку 1941 р. почався набір робітників, молодих хлопців та дівчат, на роботи до Німеччини й Австрії.

Спершу їхали добровільно, а згодом німецька адміністрація вимагала від місцевої української адміністрації призначувати континґенти на роботи до Німеччини.

Моя сестра була так призначена на виїзд 14 червня 1942 р. Мені її стало дуже жаль, і я, 16 і півлітний хлопець, зголосився поїхати замість неї. Тоді із нашого села Денисова виїхало 16 хлопців і 16 дівчат. Усіх нас доставлено до переходового табору у Тернополі, а 16 червня завантажили нас у товарні вагони. Хлопців по одній стороні вагону, а дівчат по другій. Так заїхали ми до Кракова, де ми перейшли медичні оглядини. Опісля знову нас посадили у товарові вагони і завезли до Відня, де на нас чекали австрійські „бавери" – господарі, які нас розібрали на свої ферми на роботи.

Я попав до господаря, який мав одного коня і дві кози на господарстві, 12 кілометрів від Відня, у місцевості Він-Відлінґ. Він називався Антон Дір і в його родині були жінка та дві дочки. – старша Кейті, а молодша Міссі. До цього села попало нас чотирьох односельчан: Іван Стецький, Славко Майдан, Михайло Корчинський і я.

Я різав дерева в лісі. Робота була монотонна і я почав тужити за рідним селом і за рідними. Писав листи до моїх шкільних друзів і до шкільної подруги. Ева відписувала мені дуже гарні листи. Я навіть почав мріяти про любов до неї.

Осінню 1943 р. я й мій друг, Іван Стецький, щоб уникнути тяжкої праці і нелюдяного відношення до нас наших працедавців, зголосилися до німецького війська. Ми думали, що з військової частини ми зможемо дістатися в Україну, а там здезертирувати до Української Повстанської Армії. Та замість до війська, з початком грудня мене забрали від мого господаря і перенесли до табору поміж росіян та ще й до того почепили мені напис „ОСТ" на грудях. На роботу призначили мене до 14-го „бецірку" – дільниці Відня, де ми будували нову фабрику. Харчі були дуже погані та й трактували нас дуже нелюдяно. Кожної суботи я їздив до моїх друзів-односельчан, які допомагали мені харчами.

Працював я там до 12 лютого 1944 р. Однієї суботи, повертаючись до міста, я вступив до мого попереднього господаря

провірити чи не прийшов лист з краю. І справді, був до мене лист, і на зворотній адресі я побачив напис: Військова Управа Дивізії „Галичина”. Це було покликання до Дивізії „Галичина” і 20 лютого 1944 р. я мав зголоситися у вишкільнім таборі Гайделяґер, біля Дембіци. Я з радости аж викрикнув і пішов до Івана Стецького. Він такого листа не одержав, але одержав через пару днів з наказом зголоситися в Нойгамері, також до 20 лютого 1944 р.

Прибувши до Гайделяґру, ми побачили наших вояків Дивізії, які маршували і співали наші пісні. Ми аж заплакали, що попали до нашої Дивізії, відчуваючи приповідку: „Серед своїх і смерть мила”.

Після одного місяця нас усіх перевезли поїздами до вишкільної бази Нойгамеру (тепер Сьвянтошин, недалеко Бресляву, тепер Вроцлав). Нас обох приділено до штабової тяжкої батерії 14-го артилерійського полку. В той час вже почали з'їзджатися наші хлопці, які були виїхали на різні вишколи, і ми стрінули наших односельчан: Гриця Макогона, Петра Коваля, Івана Кузіва, які служили в першій сотні саперів. Були тут також на вишколі: Богдан Шарик, Ілько Шарик, Богдан Микитин, Мирослав Фіялка, Роман Дусановський, Василь Дусановський, Роман Карпик, Аркадій Іваськів, Петро Ухач, Остап Вараниця й Корпіта. Найчастіше я зустрічався з Грицьком Макогоном і Петром Ковалем.

З кінцем червня Дивізію завантажили на поїзди і, замість вислати нас у Станиславівщину, ми прибули до Ожидова. Наша тяжка артилерія вночі прибула до Олеська і ми вкопалися в лісі. Я був приділений до „функмайстра” десятника Павла Сав'яка і ми направляли надавчі та відборчі радіоапарати. Я мав добрих пару коней і віз, на якому ми мали всі знаряддя до направи апаратів, а десятник мав свого коня і їздив на нім під фронтову полосу. Ми на одному місці не стояли довго, бо нас переносили з місця на місце.

Під час окруження в Ясенівських лісах до мене прийшли Гриць Макогін, Іван Кузів і Петро Коваль, яких частина була вже зовсім розбита, і намовляли мене піти з ними. Але моя частина ще була в цілості, тому я з ними не пішов. Декілька днів перед окруженням я був одержав вістку, що моїх родичів евакowано до Німеччини, тому в мене була лише одна думка: вирватися з окруження і податися на захід, щоб десь там зустрінутися з моєю родиною.

З 16 на 17 липня 1944 р. я з десятником їхали майже цілу ніч на возі, а десятника кінь був прив'язаний ззаду воза. Над ранком

ми прибули до ліса під Білим Каменем. Ми там отаборилися, дали коням їсти й самі дещо перекусили. В лісі була маса війська. Коли ми з десятником кінчали снідати, надлетіли два ворожі літаки, обкружляли ліс і відлетіли.

– Ми мусимо з цього місця якнайскорше вирватися, бо внедовзі будуть нас бомбардувати і обстрілювати з артилерії! – раджу десятникові Сав'якові. Заки ми зібралися почалась пекельна канонада і бомбардування нашого лісу. В однім моменті бачу, як стрільно з артилерії розривається біля десятника і чую крик:

– Чамбул, рятуй! – Я прибіг до десятника, але вже було запізно. Він ще напіввідкритими очима глянув на мене, заскриготав зубами і віддав Богові духа.

Перехрестившись над його тілом, я пішов до мойого воза, відпряг коней і пустив їх. А сам побіг з ліса. Нараз на чистім полі я почув страшний шум стрільна над головою і пару метрів перед мною воно вривається в землю. Мене присипає земля. Дихати мені стало дуже тяжко і на мить прийшло мені на думку: для мене прийшов кінець. Докладаю всіх сил, щоб вирватися з-під землі. Біжу в сторону села Білий Камінь. Добігаю до одного з горбків біля села, де люди колись копали глину і там у березі були викопані нори, ніби гнізда. Влажу в одну із нор і бачу, як страшенно бомблять літаки це село і довколишню околицю. Чути людський крик і зойкіт, іржання коней, свист і розриви гарматних стрілень. Я так щиро молився, як ніколи у свойому житті. Коли цей гураґан дещо притих, я виліз із нори і подався у село. Заходжу на одне подвір'я, як до мене підходить дивізійний санітар і просить щоб я йому поміг, бо в хаті має трьох тяжко ранених наших хлопців.

В цій хаті всі шиби були повибивані, а святі образи лежали на підлозі. Допомігши перев'язувати ранених, я вийшов з хати. Над дверями висів маленький образок Пречистої Діви Марії. Коли я відчинив двері, цей образок впав на землю передо мною. Я підняв його і хотів повісити на це саме місце, але цвяшка там не було і я його сховав у ліву горішню кишеню моєї блюзи. В цю хвилину немовби мене хтось вхопив за плечі і викинув з хати. Коли я вилетів, оглянувся і побачив на місці хати купу землі.

Стрілянина продовжувалася. Я пішов сам не знаючи куди. Увечері, дуже змучений, я присів на причепі дивізійної польової кухні і заснув, пробудився щойно під ранком. Приїхав до села Почапів, де ми зупинились біля церкви.

Вночі з 17 на 18 липня на нашому відтинку відбувся прорив з оточення. Над ранком почався наступ на село Княже, до залізничної колії та до шляху. Це була „долина смерти". Кулі

бриніли, мов бджоли, ґранати з мінометів та артилерійські стрільна розривались довкруги нас. Вояки падали вбиті та ранені і не було кому подати їм поміч – кожний старався врятувати своє життя. Тепер, коли чую як співають пісню „Коли ви вмирали, вам дзвони не грали"... ввижається мені ця сіножать – „долина смерти".

Я добіг до самої колії і впав біля насипу. Підняв голову і побачив, що по другій стороні насипу червоноармійці підняли руки вгору, здаючись в полон. Ми перескочили насип і йдемо далі, а там входимо в ліс. Ще в далечині чути клекіт скорострілів та розриви ґранат. Приходимо до криниці набрати води, а тут мій шкільний товариш з Денисова, Роман Дусановський. Він мені сказав, що тут ще є наш односельчанин Василь Дусановський.

Виходимо на самий верх гори. Ми втрійку сходимо в долину і вже здалека бачимо ще одного шкільного товариша – Аркадія Іваськова, який був легко ранений в шию. У стіп гори зустрічаємо ще одного односельчанина – Дмитра Дусановського, якого німці забрали „на форшпан". Він поділився з нами харчами і мені сказав, що мій брат Мирослав зі своєю родиною був у селі Шибалинів. З наміром зустрінутися з ним, при дорозі ми попрощались і вчвірку подались полями в сторону Перемишлян. Заночували ми під Перемишлянами, але вже над досвітком почули досить близьке клекотіння совєтського скоростріла „максима". Ми зірвались і швидко пішли до Ходорова, де був збірний пункт вояків Дивізії „Галичина". Тут також ми нав'язали зв'язок з Українською Повстанською Армією і з їхньою допомогою пішли на Стрий і Сколє. В Сколім ми заночували у зв'язкового УПА, а вранці мали відійти в ліс і включитися до боївки УПА. Я одначе вважав, що ми повинні йти на захід. Вночі ми цю справу обговорили і вранці пішли на залізничну стацію, де застали поїзд з пораненими німецькими вояками. Нам вдалось прилучитися до того поїзду і ми виїхали ним до Лавочного. Ми завважили, що колію вже мінували німці, а це означало, що наш був останній поїзд зі Сколього. У Лавочнім поїзд зупинився на пару годин, а під вечір виїхав до Мукачева. Над ранком ми там прибули, пересіли на цивільний поїзд і поїхали до Ужгороду, де був збірний пункт Дивізії „Галичина". Ми примістилися в школі і там перебули декілька днів. З цілого артилерійського полку було нас біля 60. Відповідальним за нас був пор. Михайло Длябога. Наша чвірка розбилася, бо кожний з нас повернувся до своєї частини, які тут оформлювалися. Аркадій пішов до 29-го полку піхоти, Василь до 30-го, а Роман до протилетунської артилерії (ФЛЯК-у). З Ужгороду нас перевели до села Середнього, де ми

перебули майже місяць. Тут я стрінувся з Ільком Шариком і Романом Корпаком, який щойно повернувся був з підстаршинської школи. Він був щасливий, що не брав участи у боях під Бродами. У середньому ми одержали наказ повернутися до вишкільного табору Дивізії в Нойгаммері, де наново оформлювалася дивізія „Галичина".

Приїхавши до Нойгаммеру, я зустрів багато новобранців з нашого села: Богдана Дусанівського, Богдана Перожака, Мирослава Макогона, Володимира Барана, Івана Скриньку, Богдана, Тараса і Федора Дідичів, Букшака й Башляха Стаха. Може було і більше. В Нойгаммері нас відзначили залізним хрестом другої кляси.

Після декількамісячного перевишколу і поповнення цілу Дивізію переносять на Словаччину до боротьби з комуністичними партизанами. Наш полк на Словаччині примістився у Летавській Лучці, а мене приділили до штабу артилерійського полку другим зв'язковим. Наш побут на Словаччині був дуже приємний, бо хоч ми ходили воювати проти партизан, населення до нас дуже ввічливо відносилося. Ми придбали собі словацьких приятелів і дуже жаль було нам покидати Словаччину в другій половині січня 1945 року, коли нашу Дивізію перенесено до Юґославії. Прийшлося нам усім маширувати пішки серед снігів і морозів через Словаччину, Австрію аж до Словенії. Наш штаб артилерії заквартирував у місцевості Лінци. Тут населення ставилося до нас як до німецького війська, вороже. Вони були прокомуністично наставлені і ми ввесь час мусіли бути дуже обережними.

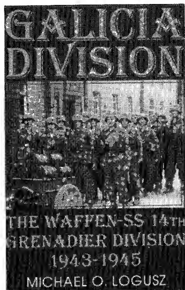
З початком квітня Дивізію кинуто на східний фронт на відтинку Ґляйхенберґ – Фельдбах. Тут переформовано нашу Дивізію на Першу Дивізію Української Національної Армії, а головнокомандувачем її став ген.-полк. Павло Шандрук. До нас прилучилося ряд колишніх старшин Української Народньої Республіки, вже призначених ген. Шандруком, а між ними був полк. Михайло Крат.

Тут Дивізія зложила присягу на вірність Українському народові, 25-го квітня 1945 р., коли більшість вояків її стояли у фронтових позиціях і лише представники кожної частини взяли участь у зложенні присяги.

Німеччина скапітулювала 8-го травня 1945 р. і наша Дивізія форсовним маршем подалась на захід, щоб здатись в полон західним альянтам.

JUST IN TIME: A VOLUME ABOUT GALICIA DIVISION

by Myron Kuropas

With Sol Littman poised to pounce on some "2,000 Galicia Division war criminals," as he has consistently told anyone who would listen, the publication of a history of the Division is just in time, a welcome antidote to the Soviet-era lies being perpetrated by the Canadian director of the Simon Wiesenthal Center.

Written by Michael O. Logush, "Gali-cia Division: The Waffen-SS 14th Gre-nadier Division, 1943-1945," is literally a 558-page encyclopedia of the Division, from the moment it was proposed to its transformation into the Ukrainian National Army. The 120 pages of reference notes alone are worth the price of the book.

The book is not just a collection of dry facts. Mr. Logush weaves a fascinating story by including many human interest narratives of triumph and tragedy, love and hate, in what is one of the more controversial moments in Ukrainian history.

The Division was established in 1943, at a time when it was apparent to most Ukrainians that Germany would lose the war. At the time, Ukrainian leaders were hopeful that a protracted struggle between the USSR and Germany would weaken both. Given their familiarity with Soviet perfidy, they believed that once the war ended, the Western allies would sever their relations with Moscow, creating a power vacuum in Ukraine. Reflecting on the events of 1918-1920 when Poland's superior military forces invaded and captured all of Galicia, they concluded that if Ukraine was to assert itself in the future, it would need a skilled and efficient military force. The plan was to have Germany provide both the training and the equipment for just such a force. An agreement was reached with Germany that the Division would be

employed exclusively to fight Communism, would have its own chaplains and would not be subjected to Nazi ideological indoctrination. The Germans refused to permit the Division to call itself "Ukrainian", however, "Galicia" was the compromise.

Soviet-era writers and their apostles in North America have consistently maintained that the Galicia Division was, as Valery Styrkul wrote in the Soviet Ukrainian publication "SS Werewolves," established to fight "Jews and Bolsheviks." Is there any truth to this canard? "With regards to war crimes," writes Mr. Logush, "I want to make it absolutely clear that had I uncovered any crimes, or what may be perceived as such, I assure my readers that I would have inserted it without a moment's hesitation."

It is significant that at the Nuremberg trials Soviet representatives could not produce credible evidence regarding alleged war crimes by the Galicia Division.

Mr. Logush writes that he plans to "produce a work which will examine not only the allegations made against the Division, but what really lies behind the accusations; how certain nations benefited (or continue to benefit) from 'war crimes.'" Our community needs to fervently encourage Mr. Logush in that endeavor.

Mr. Logush makes clear that, contrary to Soviet-era disinformation so enthusiastically embraced by Mt. Littman, the Organization of Ukrainian Nationalists initially was opposed to the establishment of the Galicia Division. The OUN(B), was especially vehement in that regard. With the exception of Oleh Olzhych, who was later executed by the Nazis, most of the OUN(M) leadership, however, supported the endeavor. In the end the OUN(B) adopted a posture of neutrality.

The leadership of the Ukrainian Insurgent Army (UPA) also was initially skeptical of the Division, but then realized that the Division could be useful. The plan was to have Ukrainian youth enlist, receive first-rate military training, and then desert into the ranks of the UPA.

And the training was both first-rate and extensive. There is no truth to the charge that the Division was defeated at Brody because it was ill-prepared, writes Mr. Logush. The Division was "exceptionally well-trained and armed, and equipped with the most modern arms, equipment and material of that era." At Brody they encountered a far stronger Soviet front that "was not only superior in numerical strength but also massively reinforced with armor artillery, aircraft and a massive supply system."

Allegations by Polish Communists that the Division assisted the Germans in the annihilation of the Warsaw uprising in August 1944, also are proven false by Mr. Logush.

Were Ukrainians the only non-Germans who enlisted in the Waffen SS to fight Bolshevism? In his book "The Waffen SS, 1939-1945," George H. Stein lists a number of units comprising Belgians, Dutch, French, Danes, Norwegians, Finns, Swedes, Swiss, Latvian, Bosnians, Estonians, Croats, Serbs, Albanians, Hungarians, Romanians and Bulgarians. The element that united all of them was their hatred of the Soviets.

During my interview with Mr. Logush, he informed me that he has been a military history buff since childhood. He spent six and half years in the U.S. Army and is now a major in the Reserves. It took him 10 years, on and off, to complete what is thus far the definitive work on the Galicia Division. His book sells for $35 and is available at Barnes and Noble book stores.

Is he currently writing the promised book on "war crimes" allegations against the Division? Unfortunatly, no. He has switched gears totally. He's completing a book titled "Blood on the Tomahawk: The Revolutionary War in New York's Wilderness, 1777."

Although I'm sure his present project is a worthy one, I am disappointed that he has postponed his promise to write more about the Division. In speaking with him, I sensed that he needs encouragement to return to a task that is of critical significance to our community. The sooner Mr. Logush completes his monograph, the better. Our enemies are still out there working day and night to defame our Ukrainians.

(Ukrainian Weekly)

23 квітня 1998 р.

Шановний Пане Редакторе!

Звертаюсь до Вас з подякою і вдячністю за Ваше цілосторінкове оголошення і прихильне ставлення до моєї книжки „Дивізія Галичина".

Рівнож дуже дякую др-ві В. Боднарові за його першу і дуже гарну рецензію про книжку, надруковану у „Вістях Комбатанта".

Тішуся широким і цікавим відгуком на мою книжку, а спеціяльно від дітей і внуків колишніх дивізійників, розкиданих по цілому світі.

З пошаною і щирим привітом!

Орест Михайло Лоґуш

Надіслані нові видання з України

Василь ВЕРИГА: *Нариси з історії України (кінець XVIII–початок XX ст.)*
Львів Видавництво «Світ», 1966, ст. 447. (ISBN5-7773-0359-5)

Історик, кол. голова Крайової Управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА Канади, заступник голови Світового Конґресу Українців, описує історію українського національного відродження. Автор аналізує рівень національної свідомости у різних частинах українських земель, проводить аналогії з відродженням недержавних народів Східної Европи. Багатий фактологічний матеріял дає змогу відтворювати історію України в її послідовності, допоможе українському читачеві глибше пізнати свій родовід, своє коріння.

Ця праця вийшла у світ частково за фінансової допомоги Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Торонто, Канада.

Олег ГРИНІВ: *Україна і Росія: партнерство чи протистояння.*
Львів, Інститут Народознавства НАН України, 1997, с. 382.
(ISBN 966-02-0203-2)

Професор, д-р філософських наук, автор численних статтей в головних часописах України, постійний дописувач до журналу «Вісті комбатанта», в етнополітичній аналізі українсько-російських відносин допомагає підійти до прогнозування їхнього розвитку. Цьому підпорядковується дослідження особливостей двох націй, різних концепцій російського імперіялізму, сучасної геополітики сусідньої держави. Водночас обґрунтовується запропонована концепція ідеології державотворення України.

Богдан ЯКИМОВИЧ: *Збройні Сили України. Нарис історії.*
Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної Акадкмії Наук «Просвіта», Львів 1996, ст. 360.

Книжка охоплює зброю і війни на терені України від доісторичної епохи до будівництва Збройних Сил незалежної України в наш час. Окремі розділи присвячені УПА та Дивізії «Галичина» і Українській Національній Армії під час 2-ої світової війни.

Книжка має іменний і географічний показники.

Віктор РОЄНКО: *Україна або смерть*
Київ, «ДАНА», 1997. ст. 256. Ілюстр. (ISBN 95191-0-1)

У новій книжці відомиого комбатантського і громадського діяча в Канаді, крім документально-публіцистичної оповіді про шестилітню історію становлення нашої держави, читач знайде окремі статті різних років, опубліковані в часописах, а також фотокартки з архіву автора.

ГЕРОЯМ КРУТ – ВСЕНАРОДНА ШАНА!

Відзначення 80-річчя бою під Крутами у Києві

Відзначити 80-річчя бою під Крутами на державному рівні та з участю представників громадськости з усієї України – таким був задум Всеукраїнського Об'єднання Ветеранів (ВОВ). Підготовка до проведення урочистостей розпочалася за декілька місяців і її центром стала Львівщина. Тут було виготовлено 25 бронзових таблиць з написом „Героям Крут" від кожної области України, які були доставлені в Крути, складено детальну програму урочистостей, проведено широку інформаційну кампанію.

Настав день 29 січня. З самого ранку поїздами та автобусами прибували до Києва представники громадськости з усієї України. Спеціяльним поїздом учасники урочистостей від'їжджають на станцію Крути. Тут шикується колона: загін Національної Ґвардії, військовий ліцей імені Героїв Крут зі Львова, військовий ліцей з Києва, загони Братства ОУН-УПА, Братства УД УНА, ВОВ, Українського козацтва, молодіжної організації „Тризуб", „Пласту" і за ними представ-

На станції Крути.

ники громадськости. Під звуки військових оркестрів колона прямує до символічної могили-пам'ятника. Присутні представники Міністерства оборони України, народні депутати, лідери громадсько-політичних організацій.

Розпочинають урочистості молебен та посвячення пам'ятних таблиць, яке здійснили священики усіх українських церков, на чолі з головою УПЦ Київського патріярхату Патріярхом Філаретом. Другий президент України Л. Кравчук розсипає навколо могили землю, яку привезли спеціяльні естафети з могил, де поховані герої України: Маківка, Лисоня, Берестечко, Базар, цвинтарів Січових Стрільців та вояків УПА. Після привітання голови селищної ради станції Крути було проведено віче, на якому виступили народні депутати, лідери громадсько-політичних організацій, представники молоді. Привітав учасників торжеств представник Братства кол. вояків УД УНА та Братства охорони воєнних могил „Броди-Лев" Юрій Ференцевич, який спеціяльно приїхав на церемонію з США. Необхідно відзначити, що Братство „Броди-Лев" надало фінансову допомогу на облаштування могили під Крутами. Урочисте віче закінчив національний гімн та перемарш військових частин перед могилою.

Молебен біля пам'ятника на ст. Крути.

В урочистостях на станції Крути взяло участь багато мешканців Крут і шкільної молоді. Якщо в попередні роки багато з них ставилося до учасників панахид насторожено, а дехто й вороже, то в цьому році ставлення було доброзичливим. Мешканцям Крут було роздано велику кількість патріотичної літератури.

Вечером того ж дня в Українському домі відбулася урочиста академія, присвячена Героям Крут, яку організували Товариство „Просвіта" та Міністерство оборони України. На академії виступив начальник виховної служби Міністерства оборони генерал Тимко, який запевнив присутніх, що Збройні Сили України виховуються на кращих традиціях українського війська і в разі потреби зуміють захистити незалежність Української Держави.

30 січня на Арсенальній площі, з ініціятиви Українського козацтва, відбулося віче присвячене 80-річчю бою під Крутами. Учасники віча вимагали від Київської ради перейменування вулиці Січневого повстання та станції метро Арсенальна на вулицю та станцію імені Героїв Крут. Після віча його учасники, разом з військовими частинами та курсантами київських військових училищ, урочистим маршем попрямували до Аскольдової могили, де біля церкви, яка ремонтується, є могила 27 крутянців, похованих тут у 1918 році. Після панахиди відбулося покладення вінків, віче та перемарш військових частин. 31 січня відбулася панахида на могилах крутянців, які поховані на Лук'янівському кладовищі, а вечером у домі Центральної Ради, тепер будинок вчителя, молодіжні організації провели вечір пам'яті Героїв Крут – „Чорна рілля ізорана".

На цьому урочистості з нагоди 80-ої річниці бою під Крутами в Києві закінчилися. Необхідно наголосити, що проведення 80-ої річниці бою під Крутами було проведено як ніколи урочисто та велелюдно. Вперше від дня відновлення незалежности 24 серпня 1991 року в урочистостях взяли участь високопоставлені генерали МО України та представники Київської адміністрації. І хоча не було ні представників Президента, ні уряду, ні керівництва Верховної Ради – це не применшує значимости урочистостей проведених у Києві. Треба сподіватися, що влада в Україні, яка взяла участь у відзначенні 80-ої річниці УНР, зрозуміє також і виховне значіння відзначення річниць бою під Крутами.

Не обійшлося, нажаль, і без неприємних моментів.

29 січня, коли проводилися урочистості на станції Крути, Студентське Братство та партія „Реформи і порядок", під керівництвом народного депутата В. Пинзеника, провели панахиду на Аскольдовій могилі. Що їм завадило прийняти участь разом з усіма в урочистостях на станції Крути – невідомо. Хіба що нерозуміння необхідности спільних дій, хоча б з такої нагоди та намагання продемонструвати, не відомо в ім'я чого, свою окремішність. Це очевидно не прикрашає ці організації.

29 січня в проросійській газеті „Кієвскіє вєдомості" опублікована обширна стаття військового історика, так він себе називає, Ярослава Тинченка під заголовком „Якщо б під Крутами не загинув брат міністра, про це не знали б до цього часу" (переклад з російської). У статті Тинченко, оперуючи різними нібито достовірними фактами та цифрами намагається розвіяти, за його словами, „міф" про бій під Крутами. Хоча автор і не заперечує героїзму крутянців, позитивних моментів у його статті немає, а є лише намагання дискредитувати Центральну Раду та визвольні змагання за збереження УНР.

Підсумовуючи, можна зробити незаперечний висновок: Герої Крут у 80-річчя своєї геройської боротьби та загибелі дочекалися гідного вшанування пам'яті, в якій взяла участь уся Україна.

Роман Панкевич

В'ячеслав Камінський – фото

ВІДРОДЖЕНО КОЗАЦЬКУ СІЧ

Одеса. – Козаки Українського Чорноморського Подунай-Гуляйпільського Козацтва напередодні Різдва відродили Сотниківську Січ, одну з восьми козацьких громад у місті, засновану в 1791 р.

Тоді козаки видобували камінь для будівництва Одеси, тепер взяли під свою опіку так звані „поля зрошення", які перетворилися на міське звалище і улюблене місце „розробок" кримінальних авторитетів.

Час покаже, чи подужають сучасні козаки цю справу. Але могили предків вони вже впорядкували і мають намір відродити традиційні козацькі ремесла, оголосити війну браконьєрам.

Р Е З О Л Ю Ц І Я

мітинґу на вшанування подвигу Героїв Крут

29 січня 1998 р. ст. Крути Чернігівської области

Ми, учасники велелюдного мітинґу, представники всіх реґіонів України зібралися тут, на місці героїчного бою української молоді, яка віддала своє життя за волю України в 1918 році.

Молодь своїм подвигом утвердила перемогу українського духу, його силу і незаламність.

На вшанування пам'яті Героїв Крут:

1. *Спорудити пам'ятник Українським Героям на місці бою під Крутами.*
2. *Збудувати каплицю на місці бою під Крутами.*
3. *Звернутися до Президента і Уряду України вирішити питання будівництва доріг до Крут з метою включення цього об'єкту до одного із найважливіших туристичних маршрутів України.*
4. *У всіх навчальних закладах України проводити уроки мужности, лицарства на прикладі юних Героїв Крут.*
5. *Рекомендувати місцевим органам влади замінити тоталітарні назви вулиць і площ іменем Героїв Крут.*
6. *Звернутися до Президента України видати Указ про встановлення щорічно 29 січня День пам'яти Героїв Крут із занесенням його до календаря національних дат.*
7. *Звернутися до Київської держадміністрації перейменувати одну із вулиць Печерського району столиці України на вулицю Героїв Крут.*
8. *Відкрити кімнату-музей Героїв Крут у колишній школі військових старшин на вул. Московській, де нині знаходиться Київський військовий інститут управління та зв'язку.*

Україна

Буковинський Кіш Українського Козацтва

м. Чернівці, Театральна площа, 3, тел 2-67-23

Дорогі браття і сестри Української діяспори в Америці!

Щиро вітаємо Вас із Різдвяними святами, з Новим 1998 роком.

Козацький курінь Буковинського коша Чернівецької області, товариства та рухи націонал-патріотичного спрямування зичуть Вам здоров'я, щастя, миру, любови та добра. Дякують за неоціненний внесок, Вашу підтримку, довголітню боротьбу за відродження Молодої Української держави. Нині Україна крокує складним і тернистм шляхом розбудови своєї незалежности, займає гідне місце серед рівних держав світового співтовариства.

На сьогоднішній день перед нашою молодою державою стоїть ще ряд важливих завдань. Серед них: ліквідація корумпованости, забезпечення механізму виконання вже прийнятих, хоч і не досконалих законів, ліквідація двовладдя, а фактично безвладдя, що є на даний час поступова українізація владних, силових структур та армії.

Найголовнішим сьогодні, і насамперед за допомоги та підтримки світової української діяспори, є визнання Вселенським Собором Української Православної церкви Київського Патріярхату та надання їй канонічности, а також обов'язковий невідкладний вступ України до НАТО, що значною мірою посилить наш захист від зазіхань московського сусіда.

Ми свідомі того, що в недалекому часі наша ненька Україна стане могутньою, розвинутою державою, якою по праву будуть пишатися її діти і онуки і Ви наші дорогі і побратими.

СЛАВА ІСУСУ ХРИСТУ! СЛАВА РІДНІЙ УКРАЇНІ!

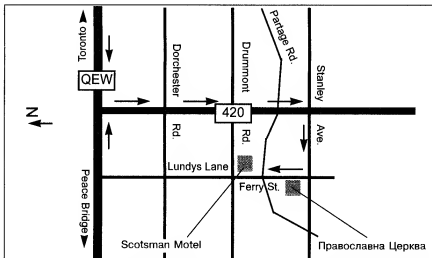
Отаман Буковинського коша Українського козацтва
О. Бурденюк

Кошовий писар
П. Бейсюк

12-ИЙ ГОЛОВНИЙ ДЕЛЕҐАТСЬКИЙ З'ЇЗД БРАТСТВА

Головний Делеґатський З'їзд Братства
відбудеться у суботу 29 серпня 1998 року
в залі Української Православної церкви
Ukrainian Orthodox Church
5906 Sylvia Place, Niagara Falls, ON, L2G 4C1.
Реєстрація делеґатів і гостей: год. 10.30
Початок нарад: год. 11.00 вранці.

Технічною підготовою З'їзду займається Крайова Управа Канади із Станицею в Ст. Кетренс.

Увечорі в суботу відбудеться товариська зустріч. В неділю відбудеться Крайовий делеґатський з'їзд Братства Канади.

Приміщення: Приміщення для делеґатів і гостей треба замовляти: Scotsman Motel (власник Василь Василів)
6179 Lundy's Lane
Niagara Falls, ON, L2G 1T4
(905) 374-0041

(Поблизу є касино для розваги й евентуального виграшу).

Звіти Крайових управ. Просимо скласти письмові звіти за період діяльности років 1995 до 1998, які слід виготовити на дату 30 червня 1998 року й вислати не пізніше 15 липня 1998 року на адресу секретаря: Mr. S. Klymciw, 3 Indianola Drive, Etobicoke. ON, Canada, M9C 3P1, tel. (416) 6231-0726.

У звіті просимо подати склади Крайової управи за той період, фінансовий звіт, число станиць і кількість членів, перегляд діяльности, включаючи загальні акції станиць і т.п.

Мандати. Згідно із Статутом Б-ва, участь у Головному делеґатському з'їзді з правом голосу мають усі члени Головної управи, три члени Контрольної комісії, по три члени президії поодиноких крайових управ, крім того, делеґати, взг. їх заступники, що їх обирають станиці на своїх загальних зборах за ключем, від 20-ох зорганізованих в станиці членів – один делеґат, один делеґат припадає теж на лишки сім або більше членів станиці. Кожночасні голови крайових управ, які є заступниками голови Головної управи, мають на з'їзді тільки один голос.

З далековіддалених теренів допускається передання прав делеґата іншому членові Б-ва, який може взяти участь у Делеґатському з'їзді. Такого свого заступника обирає тоді делеґат у порозумінні з управою станиці. Передача мандату стосується в такій же мірі теж президій поодиноких крайових управ. Один делеґат не може мати більше ніж два мандати.

Проведення контролі діловодства ГУ. Проситься Контрольну комісію провірити діловодство Головної управи.

Фінансові зобов'язання. Проситься вирівняти членські внески й інші зобов'язання супроти Головної управи.

За Головну управу:
д-р Мирослав Малецький, Голова (в.р.)
Степан Климців, Секретар (в.р)

Хто знає
про службу лікаря д-ра Павла Клочника
в Дивізії „Галичина",
просимо подати відомості до „Вістей Комбатанта".

Д-р Клочник нар. 1899 року, мав би служити в роках 1943-44 на вишкільному таборі Гайделяґер. У 1944 році перейшов до УПА на Любачівщині.

Петро Буняк

ПОЛКОВНИК В'ЯЧЕСЛАВ БІЛОУС В КАНАДІ І АМЕРИЦІ

Заходом побратима Миколи Засідка з Торонта й із його фінансовою допомогою до Канади приїхав з візитою голова Спілки офіцерів України і депутат до Верховної Ради полковник В'ячеслав Білоус. Головною метою його візити було зустрінутися з будівельними фірмами, які були б зацікавлені в будові житлових будинків для офіцерів Збройних Сил України і їхніх родин. Очевидно, на комерційній базі.

Зустрічі з ветеранами та громадскістю дали йому змогу ближче обзнайомитися з життям української діяспори й у доповідях розповісти про проблеми в Україні, головно в Збройних Силах.

Полк. Білоус мав зустрічі-виступи з українськими ветеранами у США: в Ірвіґтоні (12 лютого), в Ньюарку (13 лютого). Того ж дня, в супроводі Евгена Шипайла, Осипа Голинського й Петра Буняка полк. Білоус відвідав щоденник „Свобода" й дав обширне інтерв'ю, котре появилося 19 лютого.

Зустріч 12 лютого; зліва: полк. В. Білоус, О. Труш – голова ОБВУА, Е. Шипайло – голова КУ Братства кол. вояків 1-ої УД УНА.

Наступного дня він відвідав православний храм-пам'ятник і Консисторію в Бавнд-Бруку, де є багатий музей з цінними

історичними експонатами. Тут є теж саркофаг Першого Патріярха України Мстислава. Привітав гостя єпископ Української Православної Церкви в США Антоній.

Згодом, 15 лютого полк. Білоус мав зустріч з дивізійниками станиці в Нью-Йорку, а 17 лютого – в Рочестері.

Повернувшись до Канади, він виступив перед українською громадою в Торонті 18 лютого.

У доповідях він підкреслював залежність України в постачанні енергетики від Росії, рахунок за що постійно зростає, і це є головна причина недостатнього розвитку української економіки. Україна має добре розвинену галузь військово-промислового комплексу й висувається на керівне місце серед продавців зброї.

Економіка в кризовому стані, хоч це стосується й інших республік кол. СРСР. Приватизація не проводиться як слід. Підприємства повинні продаватися за гроші й мати свого власника, а не за „сертіфікати", які для отримувача безвартісні.

Збройні Сили України скорочуються і проголошено знову звільнення великого числа офіцерів. Для них нема праці – це найбільша проблема. Так тільки з бюджету покривається 40 відсотків основних коштів Збройних Сил. Повна українізація йде пиняво, головно через брак видрукуваних технічних підручників і посібників. Однак, Збройні Сили сильні й готові захищати державність України. Нема таких, що не зложили присяги на вірність українському народові.

Полк. В'ячеслав Білоус народився 15 жовтня 1953 р. Після закінчення української школи закінчив Полтавську військову вищу зенітно-ракетну школу. Військову службу відбув у Туркестані, Німеччині, під Москвою і в Полтаві. В 1994 р. закінчив історичний факультет Полтавського педагогічного інституту. Одружений, має сина і дочку, які є студентами. Дружина економіст.

Полк. В. Білоус оптиміст, вірить, що Україна здобуде собі належне місце поміж великими державами світу.

. . .

Як відомо полк. В. Білоус в останніх виборах кандидував в депутати до Верховної ради. На жаль, він перепав у виборах, а це велика шкода для закріплення української державности, а зокрема для Спілки Офіцерів України.

КОМІТЕТ БУДОВИ СОБОРУ ЗАРВАНИЦЬКОЇ МАТЕРІ БОЖОЇ

Слава Ісусу Христу!   Гамільтон, 22. І. 1998

Залучаємо „ПОДЯЧНУ ГРАМОТУ" Комітету Будови Собору Зарваницької Матері Божої за Ваш щедрий дар на прославу Пресвятої Богородиці. Цей Ваш від щирого серця зложений дарунок, стане на віки цеголкою у величавій будові на честь „Матері Рідного Українського Краю". Складаємо нашу щиру подяку та просимо, щоби Зарваницька Матір Божа прийняла жертву та вислухала Ваші молитви. До Ваших прохань-молитов долучаться молитви парафіян та паломників, які з захопленням та вдячністю будуть подивляти красу, що її досягнемо спільним зусиллям українських дітей Матері Божої.

Бажаючи Вам Божого благословення кріпким здоров'ям на ще многі літа, остаю вдячний,

о. Мітрат Роман Ганкевич – член Буд-Комітету

Подячна

ГРАМОТА

жертводавцеві

Головна Управа Братства бувших вояків 1-ої Див. УНА 400 дол.

за благочинний внесок
на будівництво храму
Зарваницької Божої Матері

Михаїл Сабрига
ЕПИСКОП – ОРДИНАРІЙ
Тернопільської єпархії

РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ СТАНИЦІ В СТ.КЕТЕРИНС

Річні Загальні Збори Станиці відбулися 3 лютого 1998 року в залі Українського Чорноморського Дому. Присутніх 19 членів і двох представників Крайової Управи – голова Лев Бабій і Корнило Когутяк. Голова Станиці Володимир Павлусь відкрив Збори о год. 2.00. Він привітав гостей з Торонта і всіх присутніх і попросив вшанувати пам'ять померлих побратимів.

Запропонований ним порядок нарад прийнято й вибрано Президію Зборів в складі: Володимир Дуб – голова, Микола Коційовський – секретар і Василь Михаськів – член. Як почесні члени були запрошені побр. Лев Бабій і Корнило Когутяк.

Протокол минулорічних Загальних Зборів відчитав Добромир Казанівський, який прийнято без змін.

Опісля звітував голова Станиці Володимир Павлусь: члени Станиці брали участь у всіх громадських імпрезах, по можності в одностроях, як рівнож у панахидах, поминаючих наших славних людей. До спеціяльних імпрез нашої Станиці слід зачислити поминальні богослуження в дні 22 березня 1997 року за померлих членів Станиці. Підчас сніданку вручено вдовам і родині білі гвоздики. Також 28 вересня 1997 року відсвятковано бенкетом 45-ліття існування Станиці, а головним промовцем був Лев Бабій – голова Крайової Управи. Він вказав, що Дивізія і Українська Повстанська Армія мали ці самі цілі й співпраця існувала між ними.

Володимир Павлусь подав коротко історію Станиці.

Бенкетом вміло провадив Василь Рекуляк. Рівнож 23 листопада представники Станиці взяли участь у відзначенні 40-ліття Станиці в Рочестері. 3 серпня відбувся дуже успішний станичний пікнік. Писар Станиці звітував про кореспонденцію Станиці. Стан Станиці – 25 членів: прибули 2 члени, а умер 1. Опісля звітував скарбник Василь Рекуляк: збірка на Собор в Зарваниці принесла 290 дол. Сальдо на день зборів 2.700.24 дол. Представник до КУК Петро Піжицький брав участь у всіх засіданнях КУК.

В дискусії над звітами брали участь Д. Казанівський, Вол. Павлусь, Петро Піжицький і Василь Рекуляк. Всі вони ствердили, що праця станиці була більш, чим задовільна.

Контрольна Комісія знайшла касові книги Станиці в дуже доброму порядку і подала внесок на схвалення абсолюторії уступаючій управі. Звітував голова КК Петро Коваль. Після багатьох пропозицій вибрано, на внесок Романа Дощина, Управу в складі: голова – Василь Михаськів, заступник – Володимир Павлусь, касир – Василь Рекуляк, писар – Добромир Казанівський, член – Григорій Ткачишин. Представники до КУК: Петро Піжицький і Роман Дощин. Відвідувачі хворих: Франк Салітринський і Василь Ґураль. Контрольна Комісія: Петро Коваль – голова, Роман Дощин – заступник, Василь Деркач – член.

Новообраний голова подякував членам за довір'я. Він обіцяв з поміччю управи і членства щиро і віддано працювати. Лев Бабій і Корнило Когутяк передали привіт Зборам від Головної і Крайової Управ. Похвалили працю нашої Станиці і побажали успіхів набудуче. Рівнож порушили справу плюгавлення доброго імені дивізійників різними безпідставними закидами центром Візенталя. Згадано, що Головний делеґатський з'їзд заплянований в Ніяґара Фаллс. На внесок Романа Дощина піднесено вкладку членів до 10 дол. Голова президії Володимир Дуб зложив подяку за співпрацю у проведенні зборів, які закінчено відспіванням національного гімну.

Добромир Казанівський, писар Станиці

Торонто, 16-го березня 1998 р.

Шановний пане Бабій!

Із сумної нагоди 5-річчя смерти бл. пам. вуйка Мирослава Манорика – брата моєї мами Софії Скоп із Каліфорнії – складаємо Вам пожертву 2000 дол. на продовження важливих проєктів Братства Дивізійників.

Покійний Вуйко був дуже гордим Дивізійником і цим подарунком продовжуємо його пам'ять.

Зі щирим бажанням дальших успіхів Вам, а також кріпкого здоров'я остаюся з глибокою пошаною

Ваша,

Надя Скоп

Крайова управа Канади складає щиру подяку пані Софії Скоп за щедру пожертву й бажає їй та її родині кріпкого здоров'я і всього доброго.

США

Любомир Головатий

У СВІТЛУ ПАМ'ЯТЬ ПОБРАТИМІВ!

У світлу і вічну пам'ять дійсних членів Станиці, бувших вояків Першої Української Дивізії УНА, як також і тих, що були в її рядах та з різних причин не були оформились у Станиці, що жили і працювали в Боффало, а згодом відійшли від нас. Деяких із них смерть знайшла в Боффало, інші закінчили свою туземну мандрівку в інших місцях свойого побуту.

Оцим коротким спомином – ми бувші члени Бофалівської Станиці – ті, що остались ще при життю, бажаємо цією згадкою відзначити їхню корисну організаційну працю.

Безпосереднім поштовхом до цього був телефон до мене пані Коновки*, яка щойно втратила мужа Зенона і боляче його смерть переживала. Він був добрим мужем, батьком та дідусем в родині, а для нашої дивізійної братії щирим другом. Вона говорила: „Пане Головатий, Ви напевно знаєте про це, що Зенко як скарбник Станиці Братства опікувався її фінансовим рахунком у нашій кредитівці. Займіться Ви тепер цими грішми та розішліть їх на потреби дивізійних організацій, бо й покійний Зенко хотів якнайскорше це виконати".

Такої думки була також пані Оля Чмола, дружина широко знаного активіста та передового члена між нами, ветеранами, як також і інших суспільних організаціях, Ігоря Чмоли.

Ми з побратимом Білоголовським перебрали цей рахунок та переслали його, згідно з порадами наших членів. Це фінансове надбання стало у висліді дбайливого й плянового господарювання нашої Станиці, особливо завдяки ініціятиві покійного друга Ігоря Чмоли. Вона давала справді багато корисних результатів. (Розділено: на Музей у Львові – 1.000 дол., на Братство „Броди-Лев" – 500 дол., на Суспільну Службу Комбатанта – 500 дол., на пресфонд „Вістей Комбатанта" – 252 дол.)

Крім товариського, розвагового часу у нашій молодості, ми також діяли, згідно з інструкціями Головної Управи Братства. В першу чергу, це було гуртування дивізійників

---

* Пані Олександра Коновка померла 4 березня 1998 р.

для праці у громаді, і вони більшими або меншими ділами виконували свій обов'язок. Ми проводили збірки на інвалідів, на належне втримування могил полеглих вояків, розпродавали „Вісті Комбатанта", відсвяткували бої під Бродами.

Свого часу при Станиці постав дивізійний хор „Бурлаки", щоб наша вояцька та взагалі українська пісня, так сказати б, не пропала. Гарячими прихильниками були побратими: Тарас Чмола, його брат Ігор Чмола, Степан Слабик, як також наш незабутній маестро Юрій Лаврівський, який своє душевне зближення до нашої Дивізії, разом із своєю дружиною панею Іреною, стверджували багато разів. З поміччю нам прийшли також добрі наші приятелі в особах Т. Пришляка, Л. Стасюка та бувшого борця за вільне Закарпаття, а згодом диригента нашої хорової одиниці після смерти маестра Лаврівського, Михайла Проценка. Ми концертували з різними успіхами у Бофало та інших громадах. Найбільшим здобутком хору та гордістю Станиці – це випуск платівки наших колядок і щедрівок.

Наша Станиця, разом з іншими організаціями в Бофало, діяла у системі УККА. Засновано її в 1953 році. У ній коротко, або довше працювали члени старшинського, підстаршинського та рядового бувшого вояцтва. Подаємо список членів, напевно не повний: А. Антонишин, В. Будний, М. Бельмеґа, П. Бендина, О. Білоголовський, Р. Цьолко, Т. Чмола, І. Чмола, І. Дайк, Грещук, Д. Ільківський, В. Йопик, Л. Головатий, А. Кілко, Р. Касприк, А. Кобрин, А. Кравчук, А. Кулик, З. Коновка, О. Кульчицький, О. Лисяк, М. Лисак, М. Мочерняк, А. Новицький, К. Панасевич, П. Перцак, П. Поліщук, М. Перейма, П. Плотиця, Р. Партика, Р. Петрів, д-р М. Сайкевич, Д.Е. Стецьків, С. Скибіцький, С. Слабик, Ч. Шишка, Р. Топольницький, С. Шот.

• • •

Про покійних ветеранів залишився дуже позитивний спомин між дивізійниками і загально в нашій українській громаді. З бігом часу різні причини послабили нормальний імпульс праці. Ми постарілися, розхворілись і це стало головною перешкодою дальшої діяльности. Практично, наша Станиця самоліквідувалася. Однак, ми знайдемо спосіб бути в курсі ветеранського життя. У цьому, віримо, допоможуть нам „Вісті Комбатанта" та повідомлення нашої Головної Управи.

Любомир Ґалуґа

ВІДЗНАЧЕННЯ 40-ЛІТТЯ СТАНИЦІ В РОЧЕСТЕР, Н. Й.

Святкування річниці відбулось 23 листопада 1997 р. в шкільній авдиторії церкви св. Йосафата. Відкриття-привіт виголосив голова Станиці Василь Білан. Ось уривок його привіту: „Ми, члени Станиці, дякуємо Богові за це, що дозволив нам дожити до сьогоднішнього дня, а Вам, як громаді, дякуємо за довголітню моральну піддержку і співпрацю з нами. Сорок років – це досить довгий час, в якому вся наша праця була спрямована в поширенні доброго імені українського народу у вільному світі. Нашою метою завжди було визволення і побудова Незалежної Української Держави. Дух українського воїна кріпив нас у вірі в перемогу божої справедливости, яка вже тепер почала здійснюватись.

Чужа уніформа, яку прийшлось нам носити, прикривала наші правдиві бажання – здобуття вояцького вишколу. Як колись, так і сьогодні, наша вірність дорогій батьківщині Україні остається святою".

Після відкриття, співаючи пісню „Маршируують добровольці", на залю вмаршували члени рочестерської Станиці, а з ними члени Об'єднання колишніх вояків УПА і гості-дивізійники з Ст.Катерінс, Канада.

Під звуки сурми проведено апель в пам'ять померлих членів Станиці. 25 імен і прізвищ „тих, що відійшли у вічність", проскандував побр. Василь Бездух. Після апелю, з тасьми, у виконанні хору „Бурлака", відіграно „Дивізійний гимн".

Змістовний історичний нарис про Дивізію і Станицю представив у своїй доповіді Василь Білан. Поему „Вірність" Богдана Бори продеклямувала учениця Школи українознавства ім. Тараса Шевченка, Мирося Лаба.

Господарем свята був писар Станиці побр. Степан Ольшанський. Він вміло виконував обов'язки господаря, а також відспівав сольо дві пісні „Виростеш ти сину" і „Як надійшла любов". При фортепіяні акомпаньювала п. Ірена Лупиніс. Присутні нагородили виконавців рясними оплесками.

Громадську пов'язаність можна було відчути при наданні почесних грамот членам Станиці за довголітнє виконування членських обов'язків, а паням – дружинам членів – за дружнє відношення і щедру поміч.

Кінцевою точкою програми був бравурний виступ квінтету бандуристів із Ст. Кетерінс, Канада, під керівництвом Василя Лапки. В їх репертуарі було п'ять пісень: „Марш Україна", „Ой у полі верба", „Волинь", „Пролягла доріженька" і „Наливайте, браття, кришталеві чаші". Знамените виконання пісень викликало в присутніх невгасаючі оплески, які примусили бандуристів повторити останню пісню.

Молитву і благословення перед обідом провів о. мон. Іван Сквіляр – парох церкви св. Йосафата.

При кінці обіду, з нагоди уродин найстаршого і працьовитого члена нашої Станиці, який був одним з ініціяторів „Вечерниць Червоної Калини", побр. Любомирові Біликові, присутні зложили сердечні побажання і відспівали „Многая літа".

На закінчення, господар святкування подякував всім виконавцям програми і всім учасникам, які своєю присутністю звеличали 40-ліття існування і громадську працю Станиці.

Молитвою і Українським Гимном закінчено святкування.

Як відгомін відбутих святкувань долучаємо короткого листа до управи Станиці від. п. Іванки Мартинець, дружини покійного сотника Мирослава Мартинця, довголітнього члена нашої Станиці.

Рочестер, 11. 23. 97

До хвальної Управи
Станиці Братства колишніх вояків 1УД УНА
в Рочестер, Н.Й.

Дорогий Пане Голово, Дорогі Друзі Дивізійники.

Мені було незвичайно приємно святкувати разом з Вами 40-ліття Вашої Станиці. Ваша імпреза була дуже вдалою – відчувалась дружня родинна атмосфера. Щиро ґратулюю Вам та бажаю кріпкого здоров'я та наснаги до дальшої праці на добро Українського народу! Ваш апель: „Тим, що відійшли у вічність" зворушив мене до сліз.

Дуже зворушив мене Ваш жест надання мені Грамоти!

Жаль стискає серце, що мій чоловік, Мирослав, не міг поділити зі мною мою радість.

Із вдячности Вам за надання мені Грамоти складаю $ 25 на пресовий фонд „Вістей Комбатанта".

Із дружнім привітом
Іванна Мартинець.

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В днях від 14 лютого до 5 травня 1998 р. надійшли такі вплати на пресовий фонд журналу:

Станиця Братства 1-ої УД УНА Рочестер із збірки, замість квітів на могилу св. пам'яти Теодора Баб'юка (15.VII. 1899–19.IX.1997). Пожертви зложили: **дол. 100.00**: Мирон Баб'юк; **дол. 50.00**: Оксана Баб'юк; **по дол. 20.00**: Любомир Білик, Василь Білан, Роман Куціль, Ярослав Матковський; **по дол. 10.00**: Василь Івасин, Петро Олійник, Мирон Масловський, Василь Бездух, Дмитро Бездух, Іван Шурин, Василь Шурин, Василь Гринцишин, Микола Марґолич, Осип Джус, Василь Ліщинський, Ростислав Шутер, Марія Лесик, Семен Кобасовський, Іван Лялюк, Адам Кісіль, Марія Попович і Микола Лилак; **по дол. 5.00**: Василь Ґлушко, Анна Васьків, Юстина Ґлушко, Стефан Адамчак, Стефан Мартинюк, Іван Керчей, Ілько Грицина і Назарук **разом 450.00**

Станиця Братства 1-ої УД УНА Рочестер із збірки в світлу пам'ять побратима Михайла Падяка (1.XII.1926–10.X.1997). Пожертви зложили: **по дол. 10.00**: Любомир Білик, Василь Білан, Василь Бездух, Дмитро Бездух, Микола Марґолич, Іван Шурин, Семен Кобасовський, Осип Джус, Михайло Падяк, Анна Стойко, Василь Ліщинський, Марта Попович, Василь Івасин, Мирон Масловський, Андрушко, Любомир Ґалуґа, Мечислав Балич; **по дол. 5.00**: Іван Керчей, Марія Базюк, Іван Лялюк, Володимир Березовський, Володимир Сторожинський, Петро Олійник, Микола Мигович, Василь Стоколоса, Анна Падяк, Володимир Падяк, Віктор Цап і родина з Канади **дол. 20.00** **разом 245.00**

Богдан Кандюк, Ґлен Спей, із збірки замість квітів на могилу побратима св. пам'яти Данила Моха (25.II.1914–24.XII.1997). Датки зложили: **дол. 100**: Марія і Ігор Мох; **дол. 50.00**: Володимира і Стефан Сливоцькі; **по дол. 20.00**: Іван Паливода та Анна і Леуш; **по дол. 10.00**: Галина і Богдан Кандюки, Віра і Володимир Мазярі; **по дол. 5.00**: Анна і Олаксандер Одуляки **разом 215.00**

Станиця Братства 1-ої УД УНА Чікаґо в пам'ять о. М. Олешка і П. Бубніва – **по дол. 50.00** та Ольга Бубнів **дол. 50.00** – в пам'ять П. Бубніва **разом 150.00**

Іван Городецький – Торонто, в світлу пам'ять брата Зенона Городецького (11.V.1920–31.III.1998) **150.00**

Ніна Когут – Торонто, в пам'ять покійного мужа Тараса Когута (27.VIII.1992–23.II.1998) **100.00**

Євген Чубатий – Монтреаль, в пам'ять дорогої дружини св. п. Корнелії (померла 30 грудня 1997 р.) **50.00**

М. Перекліта, в пам'ять щирого друга і приятеля д-ра Всеволода Варжанського (1925–30.IX.1997 в Еспанії) **50.00**

Замість квітів на могилу св. п. Зенона Коновки (помер 12.I.1998) прислали пожертви: **дол. 25.00**: д-р Олег Ратич – Едісон; **дол. 30.00**: Юрій Ференцевич – Джерси Сити **разом 55.00**

Михайло Ніньовський – Дітройт, в св. пам'ять приятеля Романа Білика (23.VI.1923–25.IV.1998) **50.00**

Замість квітів на найсвіжішу могилу померлого в дні 10 квітня ц.р. нашого побратима св. п. д-ра Олега Ратича передали: **дол. 25.00**: д-р Володимир Мотика; **дол. 35.00**: Мирон Гром'як, обидва з Фльориди **разом 60.00**

Степан Кікта – Клівленд, в св. пам'ять Маріяна Охріна (17.III.1922–18.II.1998) **10.00**

• • •

Омелян Корчак – Франція **170.00**
Д-р Олег Ратич – Едісон **120.00**
Станиця Братства 1-ої УД УНА в Боффало, Н.Й., по ліквідації конта в кредитівці **251.78**
Мирон Келеман – Бельгія **100.00**
Добромир Казанівський – Ніяґара Фалс з радости, що прожив 80 років **80.00**
Станиця Братства 1-ої УД УНА, Ст. Кетеринс, не прийняті звороти коштів подорожі Лева Бабія та Корнелія Когутяка **50.00**
Адвокат Крис Іванчук – Вінніпеґ із запису св. пам'яти Методія Парасюка, кол. примірного члена Станиці Братства **50.00**
Дмитро Пасічняк – Тандер Бей **40.00**
В. Ю. Борущак – Торонто **35.00**

По дол. 30.00: Мирослав Сендзік – Австралія, Роман Чолкан – Торонто **разом 60.00**

Іванна Мартинець – Рочестер, з призначенням за 40-літню працю Станиці Братства 1-ої УД УНА в Рочестері **25.00**

По дол. 25.00: Володимир Мацко – Торонто, Василь Гнатів – Австрія, проф. Михайло Тарнавецький – Вінніпеґ, Павло Лапан – Міссіссаґа, Степан Стрільчук – Чікаґо, Любомир Городник –

Гамільтон, Петро Мандич – Ролінґфорд, Тамара Чорна – Торонто, Михайло Березовський – Дітройт, Михайло Бохно – Торонто, Михайло Ціховляс – Келовна, Михайло Лисак – Фльорида, Антін Семанишин – Торонто **разом 260.00**

Орест Білак – Франція **16.00**

По дол. 15.00: Іван Фіґоль – Торонто, Юрій Ракобовчук – Монтреаль, Михайло Павлічко – Фльорида, Богдан Корчак – Фльоріда, Роман Свистун – Фльорида, Петро Антонишин – Бурлінґтон, Роман Дуда – Дітройт, Василь Дубчак – Торонто, Стефан Чучук – Чікаґо, Маріян Цьолко – Гасбрук, Микола Бурда – Арізона, Ігор Давидович – Монтреаль, К. Никола, В. Кінаш, проф. О. Островський, М. Атаманюк, Е. Лагодинський, В. Томків, О. Чуйко, А. Фурґала, В. Рівний, С. Василько – всі з Англії **разом 330.00**

По дол. 10.00: Зенон Бандура – Монтреаль, Роман Гнатишак – Гамільтон, Іван Ільчишин – Філядельфія, д-р Богдан Дзюбановський – Вінсор, Володимир Мазяр – Торонто, Мельник Іван – Черри Вал, Андрій Закревський – Нью Йорк, Ярослав Кобилецький – Монтреаль, Микола Бойчук – Філядельфія, Василь Корж – Товсон, Осип Левицький – Вудгейвен, Занон Салевич – Кліфтон, Юліян Чорній – Чікаґо, Роман Дощин – Ст. Кетеринс, Володимир Папірчук – Калґари **разом 150.00**

По дол. 5.00: Михайло Проць – Австралія, Стефан Кучварський – Мінеаполіс, Теодор Переймибіда – Торонто, Микола Французенко – Роквил, Володимир Баран – Фльорида, Пилип Дмитрів – Ванкувер, Стефан Максим'юк – Сілвер Спрінґ, Данило Баковський – Тандер Бей, Михайло Максимів – Торонто, Ярослав Кульчицький – Гамільтон **разом 50.00**

Пересилаємо наше щире співчуття родинам, приятелям та знайомим свв. п. Теодора Баб'яка, Михайла Падяка, Данила Моха, Зенона Городецького, Тараса Когута, о. М. Олешка, П. Бубніва, Корнелії Чубатої, Зенона Коновки, Всеволода Варжанського, Романа Білика та Олега Ратича.

Побратимові Доброміровi бажаємо кріпкого здоров'я та успіхів грядучій двайцятиці.

Дякуємо всім жертводавцям. Дякуємо Управам Станиць та організаторам збірок. Просимо і надалі мати на увазі потреби журналу.

Адміністрація В.К.

Ті, що відійшли...

Отець Архипрезвітер УАПЦ ПАЛАДІЙ ДУБИЦЬКИЙ

5. I. 1911 – 6. III. 1998

Народився 5. І. 1911 в Полізах, Сарненського повіту, помер в Мюнхені 6. 3. 1998 .

Покійний закінчив Духовну Семінарію в Крем'янці, згодом Теологічний Факультет Варшавського університету, після чого став парохом Тилявки біля Крем'янця. Під час німецької окупації був секретарем Консисторії під юристикцією Митрополита Полікарпа Сікорського, де, крім церковного життя, організував в повіті шкільництво та з батьком-священиком і двома священиками-братами організував маніфестації проти нацистської політики. У 1942 р. став підпільним капеляном Волинської Січі під командою отамана Т. Бульби-Боровця, 1943 р. у Стіжецькому лісі святив повстанцям пасхи. Весною 1945 р. як капелян Волинського Леґіону під командою полковника армії УНР Петра Дяченка пробився на Словенію, де Леґіон з'єднався з Дивізією, а о. Дубицький став дивізійним капеляном, а з організацією Української Національної Армії перейшов до штабу її командувача ген. Павла Шандрука.

У травні 1945 р. прибуваєдо Мюнхену і включається в церковно-громадську діяльність. Знаходить приміщення для церкви і стає парохом Мюнхену. Бере участь у створенні української гімназії, а 1947 р. єспівзасновником і деканом Української Православної Богословської Академії, де викладачами були відомі науковці: проф. О. Оглобин, проф. Н. Полонська-Василенко, проф. Гр. Ващенко, проф. Дм. Чижевський, проф. П. Курінний і інші. На початку 50-тих років, у наслідок масової еміґрації, Академія припинила діяльність.

Упродовж багатьох років Покійний належав до Ради Центрального Представництва Української Еміґрації в Німеччині, був співзасновником і книговодом Інтернату „Рідна Школа", був співробітником Представництва ЗУАДК, був генеральним вікарієм Владики бл. п. Кир Анатолія в Німеччині, як ветеран 1УД УПА

брав участь у побратимських зустрічах на могилах полеглих в Австрії.

Величавий похорон відбувся на українській частині „Лісового Цвинтаря” під духовним проводом проф. Владики Лондонського і Великобританського Йоана Деревянка, який виголосив прощальну проповідь і висловив родині співчуття від Митрополита УАПЦ в Канаді Константина. Прощальне слово по-німецьки виголосив о. протоєрей А. Остапчук з Діссельдорфу, а від УКЦ та її Владик Михаїла й Платона, попрощав Покійного як ревного екуменіста-партіота о. прелат Й. Джуджар. Від УАПЦ взяли участь в похоронах панотці: В. Смоктунович з Мюнхену й В. Гаврилюк з Нового Ульму. Діяконували отці: В. Деревянко та А. Діяконов. Від УКЦ хоронили отці: Б. Пушкар й І. Сапун з Мюнхену, І. Весолковський з Нового Ульму, Р. Врущак із Штуттґарту та Я. Новак з Інґольштадту. В похоронах взяв участь екуменічний референт німецького ординаріяту о. д-р К. Вальдміллер та два священики грецької й сербської Православної Церков. На могилі покійного покладено 13 вінків від родини, установ і приятелів. Прощальні слова виголосили: голова ЦПУН мґр. І. Спєх, голова „Рідної Школи” мґр. П. Мозолюк, голова „СУМ”-у А. Несмачний, державний консуль П. Поліщук, ректор УВУ проф. М. Лабунька, від Пластового Сеньйорату – І. Козак, від „ПУН”-у – д-р Б. Кузь, від Екуменічної Комісії – п. Киркитазе, від Б-ва 1Д УНА в Німеччині – Б. Шарко. Після похоронів відбулась тризна. Покійний залишив у смутку трьох синів з родинами.

Вічна і славна пам'ять патріотові-соборникові!

Б.Ш.

МАРІЯН ОХРІН
в УПА псевдо „Вільховий”
17.III. 1922 – 18. II. 1998

Маріян Охрін народився в селі Радава, повіт Ярослав на Посянні і був воїном УПА від березня 1945 до червня 1947 у групі „Похвальонки”, що діяла в північній Ярославщині аж до виселення українців в Ольштинщину. В липні 1949 р. разом з двома односельчанами продістався до Баварії і два роки пізніше з Міттенвальдену переселився до Клівленду. Помер у Пармі, Огайо. Похоронні відправи у закладі Лазути, в катедрі св. Йосафата і на цвинтарику УПА в Пармі, провів о. Андрій Гановський, сотрудник катедральної парафії. Покійного прощали Тарас Бурий й Іван Оліяр від Відділу Т-ва кол. вояків УПА, а Степан Кікта – від Землячтва Ярославщини. Покійний залишив вдову Ольгу і синів Юрія та Романа.

С. Кікта

МИХАЙЛО ПАДЯК
1. XII. 1926 – 10. X. 1997

Після недуги, яка закінчилася складною операцією, не видержав довго і відійшов у вічність Михайло Падяк, довголітній член Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА в Рочестері, Н.Й.

Покійний Михайло народився в селі Буців, повіт Перемишль. Юнаком вступає до Української Дивізії „Галичина". Після рекрутського вишколу бере участь в бойових діях на Словаччині, Словенії і Австрії, де застав його кінець війни.

Після війни перебуває в американському полоні до 1946 року. Після звільнення жив в таборі ДП в Крайбурґу, Німеччина, де одружився. Опісля переноситься до табору Штефанскірхе, біля міста Розенгайм, де служив в таборовій поліції.

В 1956 році еміґрує з дружиною Анною і двома синами, Володимиром і Михайлом, до ЗДА і поселюється в Рочестері, Н.Й. Працював у відомій фірмі „Кодак" аж до пенсійного віку. Належав до парафії УКЦ Богоявлення і був активним членом товариства ім. Драгоманова, відділу Українського Братського Союзу.

В похоронних відправах члени Станиці віддали останню прислугу на почесній стійці при домовині і як труноносці до церкви і на цвинтарі.

Прощальне слово над відкритим гробом виголосив голова Станиці побр. Василь Білан, складаючи рівночасно сердечні вислови співчуття Дружині, Синам і Родині покійного.

Замість квітів присутні на похороні зложили 245 долярів на пресовий фонд „Вісті Комбатанта".

Стефан Ольшанський

ПАВЛО БУБНІВ
16.VIII. 1919 – 22. II. 1998

Павло Бубнів народився в селі Стінка Бучацького району в Тернопільщині. Вихований у християнському і патріотичному дусі, був активним членом читальні „Просвіта", де формувалось юнацьке життя.

Під час большевицької окупації його мобілізовано до червоної армії. Під час війни у боях за Крим попадає до німецького полону, з якого однак вдалося йому втекти і по довгій мандрівці добитися до рідного села.

В 1943 р. вступив до Української Дивізії „Галичина". Після капітуляції уникає полону і продовжує своє скитальське життя у Ді-Пі таборах у Юденбурґу і Філях в Австрії.

В 1950 р. еміґрує до Америки, до міста Чікаґо. Крім своєї праці, бере жваву участь у суспільній праці: є членом Станиці Братства Дивізійників, 8-го Відділу ООЧСУ, Батьківського Комітету при осередку СУМ ім. Миколи Павлушкова, УККА, Собору свв. Володимира і Ольги та Т-ва сеньйорів. Був щирим жертводавцем на українські цілі.

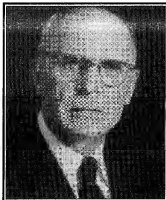
Осиротив дружину Ольгу, синів Ореста і Романа, дочку Дарку та 7 внуків.

Роман Б. Припхан

ТЕОДОР БАБ'ЮК

5.VII. 1899 – 19.IX. 1997

Останній з „могіканів" відмаршував у засвіти, закінчуючи довголітню стійку воїна Визвольних Змагань України, бунчужного Корпусу Українських Січових Стрільців, Української Галицької Армії, Армії Української Народної Республіки, учасника бойових дій УПА в Карпатах та активного члена ОбВУА.

Народився Теодор Баб'юк в селі Кривожулах Нових Івано-Франківського повіту. Вступив до Леґіону УСС-ів в січні 1915 року, вишкіл відбув в Закарпатті. В 1916 році відряджений на буковинський фронт, де попав в російський полон, з якого вернувся 1918 р. Після тримісячної відпустки його покликано до австрійського війська. Там у листопаді того ж року чотар Горинь Голинський збирав окремий курінь Українських Січових Стрільців, порозкиданих по австрійських частинах, і зформував так званий Гуцульський Курінь УСС-ів, до якого належав покійний. Цей курінь складався з 4-х сотень піхоти і сотні скорострілів, під командою хорунжого с. Солятинського.

Як відомо, Гуцульський Курінь УСС-ів прославився в боях за Львів, на відтинку фронту Вовчухи, де бравурним вогнем проламав польський фронт і замкнув перстень облоги Львова. За ці бойові заслуги Головна Команда нада-

ла вищі військові звання всім старшинам і підстаршинам, а цілий курінь представлено до найвищого відзначення, в тому числі й Т. Баб'юка.

Вояцька духовність покійного поєднувалася з мистецькими здібностями декоратора театральних сцен та виготовлювання костюмів. Винятково бистра пам'ять давала йому можливість уточнити кожну деталь з пережитого.

Панахиду в похоронному приміщенні Павла Гаріса відслужили парох церкви св. Йосафата о. монсіньйор Роман Ґолемба і парох церкви Бого-яв лення о. Василь Годенчук. Почесну стійку тримали бувші вояки УПА і члени Станиці 1-ої УД УНА. Прощальне слово виголосив підписаний голова Станиці, складаючи рівночасно щиросердечні вислови співчуття синові Миронові, його дружині Уляні і всій Родині.

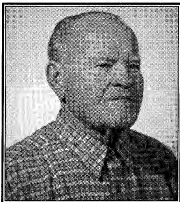
Службу Божу і Панахиду в церкві Богоявлення, якої покійний був членом, відправляли о. монсіньйор Р. Ґолемба і парох о. Василь Годенчук, який в своїй проповіді подав короткий зміст довгого трудолюбивого життя покійного.

З належним почотом винесено домовину з церкви до похоронної каравани, яка була відправлена до Бавнд-Бруку на цвинтар св. Андрея Первозванного, де відбувся похорон.

Вічна пам'ять Вам, Достойний і Дорогий нам Батьку по зброї!

Василь Білан

ЙОСИФ САВЧИН
24. VI. 1915 – 24. XII.1997

Покійний народився в селі Отинії Івано-Франківської области, де закінчив народню школу, а опісля навчився шевського ремесла. В 1937 р. був покликаний до польського війська в Тернополі, де відбув 18-місячну службу. Але вже в 1939 р. був змобілізований і післаний боротися проти німців. Там попав в німецький полон, в якому пережив дуже тяжкі моменти, майже не помер з голоду і, як дізнався, що постала українська Дивізія „Галичина" записався і увійшов в її ряди. Брав участь в боях проти комуністів на Словаччині, а опісля в Юґославії, де, після закінчення війни, перейшов зі своєю частиною в англійський полон. Згодом дістався в Австрії до табору переміщених осіб.

До Арґентини прибув в 1948 р., де спочатку оселився в Берісо, опісля в Сан Мартін, а постійно замешкав у Вільдє.

Працював у фабриці посуду аж до пенсійного віку. Був одружений вперше з Наталкою; не мав дітей. Повдовівши, одружився з вдовою Валентиною Бурда, яка довгі роки піклувалася ним в його тяжкій хворобі. Був членом філії т-ва „Просвіти" у Вільде, і здисциплінованим членом Братства кол. вояків 1-ої УД УНА. Єлепомазання уділив вмираючому о. М. Гримач. Похований на цвинтарі на Авежанеді. Залишив в смутку дружину Валентину, а в Україні ближчу і дальшу родину.

Братство Дивізії складає дружині Покійного глибокі співчуття.

С. Т.

ДАНИЛО МОХ

25. II. 1914 – 24. XII. 1997

Данило Мох народився і свої молоді літа проживав у Звенигороді біля Львова. Батьки виховували його в патріотичному дусі, навчали любити і шанувати все своє. З початком 2-ої світової війни його покликають до польського війська, але з розвалом Польщі йому пощастило повернутися додому. В ході війни він вступає до 1-ої УД УНА, а по капітуляції поселюється в Мюнхені, Німеччина. Тут довідується, що його дружина Анна з маленьким сином Ігорем опинилася на Чехах. Вдається йому стягнути їх до Німеччини, а в 1949 р. переїздять вони до Америки і поселюються в Нью-Йорку.

Тут працює він кравцем, а згодом стає текстильним техніком. У вільні від праці дні будує хату в Ґлен-Спей і належить до перших українських поселенців цієї місцевости. З переходом на пенсію постійно замешкує в Ґлен Спей, стає піонером побудови церкви св. Володимира і включається в організування української громади. Часто картав тих, які, на його думку, не виконували своїх громадських обов'язків. В 80-их рр. заснував у цій громаді Клюб сеньйорів, домагаючись в уряді певних пільг і субсидій для цього Клюбу, що і частково йому вдавалося. Організував прогулянки та інші розваги для сеньйорів. Був членом Комісії плянування при місцевому уряді і членом Комісії Делавар Парку.

Відійшла від нас добра і характерна людина, примірний член Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Станиці Нью-Йорк. Похований на цвинтарі св. Духа біля могили своєї дружини Анни.

Від громади і друзів-побратимів попрощав його Богдан Кандюк, а від Церковного Комітету мґр. Михайло Кіндрачук. Особливо гарне слово виголосив в час похорону парох о. Петро Гронський.

Залишив в жалобі сина Ігоря з дружиною Марією, внуків Андрія і Стефана, сестру Софію та дальшу родину.

Б. К.

ІВАН РЕВІЛЯК

15. VI. 1924 – 29. I. 1998

Народився у с. Лелюхів, Ново-Санчівського повіту на Лемківщині у національно свідомій сім'ї. Арештований у другій половині 1942 року і засуджений на розстріл, який завдяки проф. В. Кубійовичеві і сот. О. Навроцькому був замінений на п'ятнадцятилітнє ув'язнення, яке відбував у „Монтелюпі" у Кракові. В 1944 році Покійному вдалося дістатися до Дивізії „Галичина", у якій служив його брат у зенітній артилерії, і він з нею перейшов бойові дії аж до полону в Італії.

Звільнений з полону в Англії, поселився в 1949 році у Брадфорді і відразу включився у суспільно-громадське і церковне життя української громади. Був активним та взірцевим членом громадських установ: ОбВУ, СУБ, СУМ та УПОК, де на протязі років займав і виконував різні функції в управах, а останні роки аж до своєї смерти був членом управи брадфордського Відділу ОбВУ. Іван і його подруга Марія народили, виховали та дали вищу освіту трьом дочкам – Славці, Оленці й Анні, та двом синам – Дмитрові й Михайлові.

Покійний Іван залишив у смутку дружину Марію, дочок: Славку з чоловіком Михайлом та внуками Меланією і Петрусиком в США; дочку Оленку Лилак з чоловіком Евгеном та внуками Оксаною, Маркіяном й Іванкою в Рочестері, США; дочку д-р Анну Ревіляк із внуком Йоаном, синів: д-ра Дмитра Ревіляка з дружиною Мирославою та внуками Евгеном, Андрійком і Катрусею; Михайла з невісткою Дон та внучками Стефанією і Софійкою; рідного брата Михайла з братовою Михайліною.

Похорон відбувся 5-го лютого 1998 року. До церкви Святої Покрови в Галіфакс прибуло численно українське громадянство з Галіфаксу, Манчестеру, Рочдалю і Брадфорду. Парох Галіфаксу та околиці о. Микола Корчаґін відслужив

заупокійну Службу Божу і Панахиду, сказав прощальне слово і висловив родині співчуття. Похоронено Покійного на кладовищі Норт Байрлей. Над свіжою могилою прощав Покійного референт суспільної опіки Відділу СУБ та голова УПОК Михайло Олеськів, від ОбВУ – А. Матківський – голова місцевого Відділу ОбВУ, брат Михайло прощав від родини своєї в Україні та односельчан.

Із зворушенням прощав покійного „Тата" син д-р Дмитро Ревіляк від мами, сестер, брата та їхніх родин, починаючи улюбленою піснею батька:

Ой верше мій верше,
Мій зелений верше,
Юж ми так не буде,
Як ми було перше.

„Складаю Вам уклін за Ваш труд і сумлінні старання, що дозволили нам усім „вийти в люди", які стараються плекати добро української нації і свою українську спадщину."

Похорон закінчено піснею „Видиш брате мій".

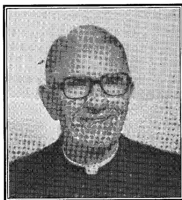
Поминальна тризна відбулася в залі місцевого Відділу СУБ. Промовляли підхор. Іван Федечко від Державницького Національного Фронту, внук Покійного Евген Ревіляк з Канади, П. Тиханський – односельчанин та брат Михайло.

Проведено збірку на нев'янучий вінок у пам'ять Покійному й зібрано Ф. 205: це пресфонд „Української Думки" – Ф. 25; Собор Св. Юра – Ф. 80; Відділ ОбВУ Брадфорд – Ф. 40; церкву Святої Покрови в Галіфакс – Ф. 50; Школа Українознавства, Брадфорд – Ф. 10.

Управа Відділу ОбВУ в Брадфорді

О. МИТРАТ МИРОСЛАВ ОЛЕШКО

16. X. 1913 – 19. II. 1998

Отець Мирослав Олешко народився у Львові і тут ходив до народної школи. В 1935 р. закінчив гімназію в Раві Руській, де його батько працював касиром при залізниці. В 1940 р. із відзначенням закінчив богословські студії в Духовній Семінарії у Перемишлі. В 1941 – 1943 роках працював катехитом у школі в Балигороді, біля Сянока.

В 1943 р. став військовим капеляном у ранзі сотника для українських юнаків при німецькому летунстві у Відні, а в половині того року перейшов на військового капеляна до Дивізії „Галичина".

Після закінчення Другої світової війни та щасливого повороту із фронту під Бродами коротко обслуговував наших залишенців у таборах у Блонгофені й у Кауфбойрені в Баварії. В листопаді 1947 р. виеміґрував до Канади, де став парохом у Геффорд, Саскачеван. В 1950 р. став парохом і деканом Брендону в Манітобі, а відтак став особистим капеляном Митрополита Максима Германюка у Вінніпеґу і капеляном для Сестер у Домі Пресвятої Родини.

В 1963 р. одержав призначення до Катедральної парафії св. о. Миколая в Чікаґо. Тут відразу став активним членом Станиці кол. вояків 1-ої УД УНА.

В листопаді 1982 р. переходить на емеритуру і виїжджає до Сан Сити в Арізоні, де і помер.

За свою ревну працю для добра Церкви Покійний о. Мирослав Олешко в жовтні 1986 р. іменований Почесним Крилошанином, а в травні 1992 р. Митрофорним протоієреєм із правом носити митру, нагрудний хрест і набедреник.

Як капелян в ранзі сотника Дивізії „Галичина" отримав Пропам'ятну медалю св. Архистратига Михаїла (квітень 1980 р.), Хрест 60-ліття відродження українських збройних сил (травень 1980 р.) і Воєнний Хрест (лютий 1981 р.).

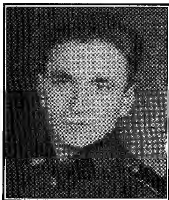
Священичий похорон почався у Феніксі, Арізона, звідки тіло перевезено до Чікаґо і похоронено на цвинтарі св. Миколая.

Друзі-дивізійники своєю численною участю в Парастасі, св. Літургії та похороні гідно вшанували свого капеляна, ревного душпастиря та прикладного сина українського народу.

Роман Б. Припхан

ВСЕВОЛОД ВАРЖАНСЬКИЙ

1925 – 30. IX. 1997

З Еспанії наспіла вістка, що в Мадриді помер проф. д-р Всеволод Варжанський. Його батько-священик за протибольшевицьку проповідь в церкві в 1921 році мав бути арештований. Вночі парохіяни перепровадили сім'ю Варжанських через ріку Збруч на польську сторону. Сім'я поселилася на Волині, де о. Михайло одержав парохію.

Початкову і неповносередню освіту одержав на Горохівщині.

Коли вдруге зі сходу почала сунути червона навала, за благословенням батька, в липні 1944 р. зголосився до дивізії „Галичина". Після рекрутського вишколу в Нойгаммері, перевели його до господарчої частини дивізії. Дальша дорога простелилась на Словаччину до Жіліни, Банської Бистриці, а далі до Юґославії. Кінець війни застав його в австрійському селі Ляйтрінґу. Мандрівка із частинами дивізії через Альпи до табору в Фельдкірхе, звідси до полону в Італію – Белярія, Ріміні.

В Ріміні Всеволод дописував до таборових видань. Пише драму про дії УПА на Волині. В кількох числах рімінського тижневика „Батьківщина", під псевдонімом Іван Рекрут, появилось оповідання „За хлібом". Автор описує правдиву подію – розстріл німцями жінок-галичанок, які йшли на Волинь за хлібом.

В Ріміні кінчає середню освіту. За допомогою архиєпископа Івана Бучка виїхав на студії до Риму, а дальше – до Еспанії. В Мадриді Всеволод захворів на запалення легенів і близько двох літ лікувався в санаторії. Виздоровівши, продовжує студії – ділянку фізики.

В 1957 р. познайомився в університеті з еспанкою Аідою, з якою одружився. Завдяки стипендії в 1960 р. з сім'єю був у Франції на один рік, у Ґреноблі, де працював над дослідом у роздробленні атома.

Через Червоний хрест віднайшов батька і сестер. Одна сестра була вивезена на Сибір, друга поселилась у Польщі. Батько, о. Михайло, став професором-викладачем духовної семінарії в Луцьку. 71-річний батько хотів ще перед смертю побачити сина. Їде в Москву, домігся авдієнції в московського Патріярха. Дозволяють батькові приїхати до східнього Берліна. Всеволод старається спровадити батька до Франції, однак, хоч як боляче було, відмовився від зустрічі з батьком у східньому Берліні через підозру провокації КДБ.

На запрошення дирекції світового з'їзду науковців з ділянки досягнень технології і фізики як представник Атомодослідницького центру Еспанії в жовтні 1971 року прибув до Торонта. Його доповідь в Автомобільному будинку Канадської національної виставки, ілюстрована прозірками, мала великий успіх.

Тепла і радісна зустріч з другом після 26-літньої розлуки. Всеволод захоплений Канадою. Мріяв із усією сім'єю переселитись до країни кленового листка. За допомогою канадських науковців почав заходи на поселення. Але плями на легенях припечатали цю надію.

Наладнює зв'язки з науковим світом, виїжджає з доповідями до Південної Америки.

За публікацію його докторської праці, дирекція The Marquis Publishing Board

вибирає д-ра Всеволода Варжанського „чоловіком року – 1980-1981".

Головна управа Об'єднання Вояків-українців у Великій Британії піднесла його ранґу до хорунжого. Писав у листі гумористичним тоном: „Бий, братухо, в дах! Я більше не є собі звичайний „шіце".

Розвал Радянського Союзу здійснює мрію відвідати Україну, поклонитися могилі батька, який помер у Вільні на Литві. На запрошення наукового світу України в червні 1993 року з дружиною Аідою і асистентом-еспанцем Хав'єром Францішком прибуває до Києва, де привітали їх за нашим звичаєм – хлібом і сіллю. На конґресі теоретичної фізики виступив з доповіддю „Теорія відносности в споріднених справах". Доповідь мала великий успіх.

Повернувшись до Еспанії, починає хворіти. Виявляється пістряк шлунка. Після двох операцій в 1996 р. писав у листі: „ Без шлунка можна жити, якби можна жити духом Божим. Моя Аіда доглядає мене, як квочка за курчатком". Радів своїм науковим досягненням, своїми двома синами – Всеволодом і Михайлом-Андрієм.

Свої враження з відвідин України описав у листі: „Наша українська правда, на подив усьому світу, прокинулась зі сну. Я вірю в наш народ. Він дужий і лихо переможе. Маймо надію, що на Україні все покращиться. Постане воскресення дії, думки. Щоб тільки, не дай Бог, не повторилися мазепинські часи".

Із смертю Всеволода Варжанського науковий світ втратив вченого, Україна втратила щирого патріота, я ж втратив дорогого близького друга і приятеля.

Переді мною лежать десятки листів, дві великі книги докторських дисертацій, збірка його поезій, фотографії. До болю прикро й сум огортає серце, що нам не доведеться зустрітися ще хоч раз. Переді мною лист, писаний сином д-ром Всеволодом, мол., – „єдина втіха, що зігріває душу теплом згадки про батькового друга, який був для нього, мов рідний брат".

М. Перекліта

ЗЕНОН ГОРОДЕЦЬКИЙ
11. V. 1920 – 31. III. 1998

По короткій і тяжкій недузі в місті Судбури Regional Hospital, відійшов у вічність колишній воїн 1-ої Української дивізії УНА Зенон Городецький.

Народився у свідомій селянській родині в селі Руді біля Рогатина, Станіславівської области. Народну школу закінчив на селі, а згодом учився в Рідній Школі в місті Рогатині. 16-літнім юнаком працював з батьком, який був професійним кухарем-шефом, в ресторані в Рогатині. Там навчив-

ся кулінарства. В вільний час уділявся в молодечих організаціях і співав у хорі.

Зенон один з перших голоситься до Дивізії „Галичина" і в липні 1943 р. виїхав на вишкіл. Після рекрутського вишколу був призначений головним кухарем 31-го полку. Перейшов усі етапи війни на Словаччині, Юґославії і Австрії. Кінець війни зустрінув під Фельдбахом. Попав в англійський полон, перебуваючи на полях біля Белярії, а згодом в таборі біля Ріміні в Італії. В 1947 р. Зенона, разом з іншими українськими полоненими, перевезли до Англії, де їх звільнено в 1948 р.

Після звільнення Зенон працював у місті Лондоні в ресторані як головний кухар-шеф, аж до емеритури. Останні 10 років свого життя в зимові місяці перебував на Фльориді, а в літі в Торонті. В 1997 році переїхав до сина в Судбури, де й помер. Похоронений на цвинтарі в м. Капреол, недалеко Судбури. Після похоронних відправ, покійного від дивізійників попрощав його брат Іван.

Із збірки на нев'янучий вінок на „Вісті Комбатанта" зложили: 50 дол.: Іван Городецький; 25 дол.: Ніканор Бабій, Анна Лисий, Люба Мичковська.

Покійний Зенон любив читати „Вісті Комбатанта" і був його довголітнім передплатником.

Покійний залишив у смутку: сина Степана, дочки Анну і Елену, 6-ох внуків, зятів і невістку, брата Івана, сестри на Україні Гелену і Ірену, ближчу і дальшу родину і приятелів в Канаді і на Україні.

І. Г.

З листів до журналу

Бофало 3.16.1998 р.

Дорогі Побратими!

Згідно з рішенням колишніх членів Станиці кол. вояків 1-ої Української Дивізії УНА в Бофало, а це: Тараса Чмоли, Петра Поліщука, Дмитра Ульківського, Онуфрія Білоголовського та Любомира Головатого, ми оцим пересилаємо Вам частину заощаджених грошей нашої Бофалівської Станиці, як даток на покриття видавничого кошту Вашого журналу в сумі 251.87 американських долярів. У прилозі пересилаємо короткий спомин із недавного минулого Станиці.

Остаюсь з дружнім привітом

за вищезгаданих друзів

Любомир Головатий

Допис Станиці поміщений на ст. 112 цього числа.

Редакція

(Продовження із ст. 1)

ГУМОР І САТИРА

Феодосій ДУЗАН: Мало даних 75
Ро-Ко: „Дідівщина" 76

СПОМИНИ

Надія ЗВАРИЧ: Що ж... така його доля! 79
Ольга ВАНКЕВИЧ-ВАЖНА: Спомин медсестри 81
Мирон ПРИЙМА: Я пішов у Дивізію, маючи 15 років. 86
Богдан ЧАМБУЛ: Моя служба в Українській Дивізії 89

ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ

Myron Kuropas: Just in Time A Volune About Galicia Division. 94
Надіслані нові видання з України. 95

ВЕТЕРАНИ В УКРАЇНІ

Роман ПАНКЕВИЧ: Героям Крут – всенародна шана! 98
Відродження Козацької Січі. 101
Резолюція мітинґу на вшанування подвигу героїв Крут 102
Буковинський Кіш Українського Козацтва, м. Чернівці. 103

БРАТСТВО кол. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

12-ий Головний делеґатський з'їзд. 105
Петро БУНЯК: Полк. В'ячеслав Білоус в Канаді й Америці 107

КАНАДА

Комітет будови собору Зарваницької Матері Божої 109
Добромир КАЗАНІВСЬКИЙ: Річні загальні збори
Станиці в Ст. Кетеринс 110
Лист Наді Скоп 111

США

Любомир ГОЛОВАТИЙ: У світлу пам'ять побратимів! 112
Любомир ҐАЛУҐА: Відзначення 40-ліття Станиці в Рочестер, НЙ . 114
Лист Іванни Мартинець. 116

ПРЕСДФОНД. 117

ТІ, ЩО ВІДІЙШЛИ:

Теодор БАБ'ЮК (123), Павло БУБНІВ (122), Всеволод ВАРЖАНСЬКИЙ (128), Зенон ГОРОДЕЦЬКИЙ (130), о. Паладій ДУБИЦЬКИЙ (120), Данило МОХ(125), о. Мирослав ОЛЕШКО (127), Маріян ОХРІН (121), Михайло ПАДЯК (122), Іван РЕВІЛЯК (126), Йосиф САВЧИН (124)

З ЛИСТІВ ДО ЖУРНАЛУ

Любомир Головатий 131

РОЗШУКИ: д-ра Павла Клочника (106), Анни Проців (52), Юрія Рошика (33), Степана ФЕДИНЯКА (71)

Ціна: $8.00